

652/3
1979

ՀԱՅԿԱՅԻՆ
ՆՈՒՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԼՈՒԽ

5

1979

ქრონიკა

ლიტერატურულ-მხატვრული და
საზოგადოებრივ-პოლიტიკური
ჟურნალი

საქართველოს საბჭოთა
მწერლების კავშირისა და
აჭარის განყოფილების
ორგანო

გ ა მ რ დ ი ს 1 9 5 8 წ ლ ი დ ა ნ

ზ ი ნ ა ა რ ს ი

პოეზია, პროზა

ჯ. ქათამაძე — ორი ლექსი ძმაზე . . .	3
ზ. როუვა — მინდვრის ცისარტყელა მოთხრობა	5
ჯ. ჯაყელი — ლექსები	31
ფრ. ხალვაში — მინიატურები	35
ზ. გორგილაძე — ლექსები	41
ვ. ჭანტური — ტრაგედია ბოსფორში მოთხრობა	46
მ. ვარშანიძე — ლექსები	59

ჭ ა უ ნ ი კ ი

დ. ტაბიძე — ლექსები	67
-------------------------------	----

ნ ა რ კ ვ ე ვ ი

ნ. ჯაფარიძე — ცამეტი ამიერი და მათი თავკაცი	69
--	----

წ ე რ ი ლ ე ბ ი

ზ. ზოიძე — ირაკლი აბაშიძე	77
-------------------------------------	----

5

1979

სექტემბერი
ოქტომბერი

აჭარის ჟურნალ-გაზეთების გამომცემლობა

ბრ. ჯარღალიშვილი — დიდი რუდუნე-
ბის ნაყოფი 85

ზ. კიკნაძე — ნათელი დაუღაშებელი 90

საბირა და იუმორი

ა. ხარაბაძე — კანონის კაცი . . . 92

დონჟუანი 94

რედაქტორის მაგიერ მამია ვარშანიძე

სარედაქციო კოლეგია: ხარიტონ ახვლედიანი
ფრიდონ ხალვაში.

რედაქციის მისამართი: ბათუმი, ენგელსის ქ. № 21.
ტელეფონი — 3-33-71.

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 15.11.79, საბეჭდი თაბახი, 6, საგამომცემლო 5,
შეკვეთის № 3916, ემ 00792, ქალაქის ზომა 60×90¹/₁₆, ტირაჟი 2.200.

* * *

საქართველოს სსრ გამომცემლობათა, პოლიგრაფიისა და წიგნის ვაჭრობის
საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის აჭარის პოლიგრაფიული
საწარმოო გაერთიანება, ბათუმი, ლუქსემბურგის, 20

ორი ლექსი ძმად

* * *

მას არ ჰქონია ერთი დღე ლხინის,
ცხოვრობდა, ცივი რკინები ზიდა.
არ დაუკარგავს მომავლის ჟინი,
არ გადასულა სიკეთის გზიდან.

მოჭრილ წვივებით თხრიდა და რგავდა,
მხოლოდ შრომაში ეძებდა შვებას.
ხალხში გაგონილ ლეგენდას ჰგავდა,
წუთისოფელთან დევკაცის შებმას.

არ დაუკარგავს არასდროს რწმენა,
იმედის ძაფებს აბამდა ყველგან.
არავის ახსოვს იმისგან წყენა,
თუმცა მას გული ატკინეს ბევრგან.

კვდებოდა, მაინც ტოვებდა იმედს,
ომის და შრომის მრისხანე ლომი.
ახლა კედელზე ჰკიდია მძიმე,
მისი პროთეზი — სურათი ომის!

* * *

ომგადახდილი ძმის სამარესთან,
გარისკაცივით დგანან პალმები.

კ. შარვაშიძის სპ. სპ. ანთ.
სახელმწიფო სპუბლიკა
ბელორუსია

მეც ვდგები ვახტზე
ყოველ ცხრა მაისს
და როგორც ცოცხალ გმირს ვესალმები.

მხურვალე მკერდზე დავაფენ ვარდებს
და გავიხსენებ იმ მძიმე წუთებს...
რომ არ დადუმდეს ვაჟკაცის ბაგე,
ტირიფზე ჩიტებს დავუდგი ბუდე.



პოთა ჩოყვა

მონღოების ციხარბუქი

სიყვარულიც, როგორც ცისარტყელა,
შვიდფერია — ანათებს და ელავს.

სიმღერიდან

ჟამი სიჭაბუკისა დაუვიწყარი, განუმეორებელი ზეიმია ადამიანის ცხოვრებაში. ეს ზეიმი განსაკუთრებული ძალისაა, როცა საკლასო ოთახში მაგიდაზე ვარდები აწყვია და ეს ყვავილები იმის ნიშანია, რომ სადაცაა მასწავლებლები შემოვლენ და სკოლადამთავრებულებს სიმწიფის ატესტატებს გადასცემენ. ეს ვარდნარევი ზეიმი სევდის მომგვრელიცაა.

ახლა, როცა ამ ამბავს ვიწყებთ, მეათე კლასის საკლასო ოთახში მაგიდა საზეიმოდ მორთულია და ზედ სწორედ ის ვარდყვავილები აწყვია. ოთახის ერთ კუთხეში მერხს უზის საზეიმოდ გამოწყობილი ჩია ტანის გოგონა, მარინა, მეგობრები სიყვარულით მარინოჩკას რომ ეძახიან, უზის მერხს დაღონებული, ვინ იცის, რაზე ფიქრობს, რისთვის გაუუჩებულა. დერეფნიდან, საიდანაც ჟრიამული ისმის, ოთახში ნელი ნაბიჯით შემოვიდა მარინას თანაკლასელი გოგონა, ირმა, — ტანადი და თვალადი, კოხტა ნაწნავებიანი, აკოკრებული და აფეთქებული. შემოვიდა, მარინას არ მიესალმა, მის პირდაპირ მერხს უხმოდ მიუჯდა. გოგონები ერთხანს უხმოდ ისხდნენ, მერე ერთმანეთს უპატივცემულოდ გადახედეს, მხრები აიჩეჩეს. კარის ზღურბლზე გამოჩნდა თანაკლასელი ბიჭი ირაკლი. თხელი კოსტიუმი აცვია, ლამაზი, შავი ქოჩორი თავზე ბუჩქით ადგას. ირაკლი კართან შეჩერდა, ირმას დააკვირდა. მერე თვალი დემონსტრატულად მოარიდა და მარინასაკენ აჩქარებული ნაბიჯით გასწია.

— ო, მარინოჩკა! — ყალბი აღტაცებით წარმოთქვა, — ჩემო სიხა-

რულო! მომილოცნია ეს ბედნიერი დღე. რა კარგია, ახლა აქ მარტონი რომ ვართ!

— როგორ თუ მარტონი, — გაიკვირვა მარინამ, — აქ ჩემს მეტს ვერავის ხედავ?

— რას ამბობ, სადაც შენა ზარ, იქ სხვა ვინ უნდა დავინახო! შენა ზარ ჩემი მზე და მთვარე. მხოლოდ შენ ერთს, რაც რომ ჩემთვის მოუცია. მაღლიდან ღმერთს, სიხარული, სიყვარული მხოლოდ შენ ერთს, მხოლოდ შენ ერთს! — მიუმღერა და ლოყაზე აკოცა.

მარინა გაირინდა, არაფერი არ თქვა.

— უსინდისო! — გაისმა უცებ.

— რაო? — გაიკვირვა ირაკლიმ, — ვილაცის ხმა გავიგონე. აქ ხომ არ გვისმენს ვინმე?

— სინდისგარეცხილი! — ბრაზით გაიმეორა ირმამ და წინა მერხზე გადაჯდა.

— რა ბედნიერი ვართ, მარინოჩკა! — განაგრძობს ბიჭი, — დღეს იწყება ჩვენი ახალი ცხოვრება. შეგვიძლია მალე ვიქორწინოთ კიდევ.

— ახლავე გადი აქედან! — გაისმა ირმას ნერვიული ხმა.

— ვაიმე!

— რა უნდა, აქ რას გვითვალთვალებს! — ამრეზით თქვა მარინამ.

— ვისი ხმაა მაინც, არის აქ ვინმე, თუ მეჩვენება? — იღიმება ბიჭი.

— მოვკვდი სიცილით, მასხარავ! — შემოხედა ირმამ, — წახვალ თუ არა?!

ირაკლიმ შუბლთან ხელი მიიტანა.

— ბოდიში, ვერ გხედავთ. ვინ ბრძანდებით, ქალბატონო?

ირმა წამოვარდა: — ვინ ვბრძანდები? ვერ მხედავ? — უთხრა და სილა გააწნა, — აი ვინც ვბრძანდები! ახლა მხედავ?

— დედაა! — სახეზე ხელი აიფარა ბიჭმა და კარისკენ გავარდა, — მომკლეს! რა ვაჟკაცი! მერე რისთვის? ყოვლად უდანაშაულოდ! მიშველეთ!

გაავებული ირმა ახლა მარინას მიუბრუნდა:

— შენ, ბატის ჭუკო, თავი ვერ უნდა დაიჭირო?!

— ნეტა, ვინ გეკითხება?! — წამოდგა მარინა, — სხვის ამბავში ცხვირს რომ ჩრი, შენს საქმეს მიხედო, გირჩევნია!

— ჩემს საქმეს? — ირმა მარინასკენ წამოვიდა, — სიამოვნებით! — უთხრა და თმებში ხელი სტაცა, — აი, ჩემი საქმე! მოგწონს?!

— თუ ასეა, ვნახოთ! — დაიძახა მარინამ და ნაწნავზე დაეკიდა, — მოგწონს?!

— გოგოებო, რას შვებით, თავი მოგვეჭრა! — ცდილობს გოგონების გაშველებას შემოებრუნებული ირაკლი, — ირმა, გენაცვალე, სირცხვილია!

— შენ კიდევ სირცხვილზე ლაპარაკობ?! — კბილებში სისინით გა-
მოსცრა გოგომ, და სახეში ხელმეორედ სთხლიშა, — შენ მეუბნები, სი-
რცხვილიაო?! ტფუ, კაცი მეგონე! ქალაჩუნა კი ყოფილხარ! — მიაძახა
და გაიქცა, კარში გავარდა.

თმაგაწეწილი მარინა მერხს მიუჯდა და თმების სწორებას შეუდგა.
ირაკლის სიცილი აუტყდა.

— ვეფხვი არ ყოფილა! თვალებიდან პირდაპირ ნაპერწკლები დამაყ-
რევიხა, — იცინის, კვდება სიცილით ირაკლი, თვალებზე ცრემლს
იწმენდს, — რა კარგად გვცემა, არა? მშვენიერია, ხომ?

— რამ გადარია? — სლუკუნებს მარინა, — რა უნდა ჩემთან?!

— კარგი, გაჩუმდი, — ამშვიდებს ბიჭი, — ცრემლი არ დაგინახონ,
სირცხვილია! — ეუბნება და ცხვირსახოცს აწოდებს.

საკლასო ოთახში ჟრიამულით შემოდინა ახალგაზრდები: მაყვალა,
პაატა, გივი. შეჩერდნენ. მარინას უყურებენ.

— რა მოხდა, ირაკლი? — ეკითხება პაატა.

— არაფერი, რა უნდა მომხდარიყო? მარინას ქარმა თმები გაუწეწა
და ისწორებს.

— რა იყო, მარინა? — ახლოს მივიდა მაყვალა.

— არაფერი! — მიუგო გოგომ.

— თუ არაფერი, რა გატირებს? — ჩაეძია მაყვალა, — თვალზე
ცრემლი რატომ გაქვს?

— შენც რა, გამომძიებელი ხარ? — დაიჭყანა ირაკლი, — გითხა-
რი, თმებს ისწორებს-მეთქი. თვალში სავარცხელი მოირტყა და ცრემლი
წამოსდინდა. რა მწარეა მაინც, ა?

— ჰი, ჰი, ჰი! — აქირქილდა პაატა. — ალბათ, რაღაც მოხდა!

— როგორ თუ არ მოხდა! დიახ, მოხდა და დიდი ამბავიც! — მხია-
რულად დაიწყო გივიმ, — მაგრამ იცით, რა? ის, ძვირფასო მეგობრებო,
ჩემო კეთილებო, რომ მე ყველას გაჯობე! პროფტექნიკუმში დროზე შე-
ვედი და სანამ თქვენ ამ მერხებს უსხედით, მე სასწავლებელი დავამთავ-
რე. დღეს თქვენ მიიღებთ ატესტატებს, მე კი უკვე მექანიზატორის
პროფესია ხელთა მაქვს!

— ბულდოზერზე მაინც დამჯდარიყავ, — უთხრა პაატამ, — სკოლა-
ში ხომ ყველა ბულდოზერს გეძახდა?

— ბულდოზერის მართვაც შემიძლია, გასკდით გულზე!

— დიდი ამბავი, ბულდოზერ, ერთი საშუალო მექანიზატორი ხარ.
სამაგიეროდ, აგერ, ჩვენი ირაკლი სწავლას განაგრძობს და ბუდეტ... მი-
ნისტრომ ცვეტნოი მეტალურგიი. აი რაშია განსხვავება!

საკლასო ოთახში თანაკურსელი ბადრი შემოვიდა. ხელში პატარა
მაგნიტოფონი უჭირავს. ეს მისი ხობია — მაგნიტოფონი, ფირი, გრამ-
ფირფიტა.

— ოო, ჩვენი საკუთარი რადიოკორესპონდენტიც მოვიდა! — თქვა მაყვალამ.

— სალამი, თავისუფალია ადამიანებო! — დაიძახა ბადრიმ, — რაღაც მეჩხერიანობაა, სხვები სად არიან?

— მოვლენ, მოვლენ! — მხიარულად თქვა მაყვალამ, — ატესტატს ვინ არ მოიკითხავს?

— მეგობრებო, დებო და ძმებო! — უცებ ისეთი მაღალფარდოვანი ტონით დაიწყო პაატამ, ყველა მას მიაჩერდა, — რად გვინდა ატესტატები? ანდა რას ნიშნავს ატესტატი? ჩვენი ინტელექტუალური სიმწიფის მხოლოდ ფორმალურ აღიარებას? დიახ, მაგრამ რაში გვჭირდება ან ეს ინტელექტი, თუკი ყველანი, ძმებო და დებო, თუკი მთელი კლასი, ჩემო კეთილო მეგობრებო, ამ ჩვენს მშობლიურ სოფელში ვრჩებით? ამიტომ წინადადება შემომაქვს, არ ავიღოთ ატესტატები!

— რას ჰქვია არ ავიღოთ, — შეედავა გივი, — გაძლევენ — აილე, გცემენ — გაიქეცი!

— არ ავიღოთო, რომ გაიძახი, იცი თუ არა რომ აწი უატესტატოდ ჩაის პლანტაციამაც არ შეგიშვებენ? იცი? — წამოდგა ბადრი, — ამიტომ გაუმარჯოს ატესტატს! ჰოპლა, ჩვენ სოფელში ვრჩებით!

— აბა, ერთი კარგად დამაკვირდით. — თქვა გივიმ.

— რა წაგეკიდა? — დაიძახა მაყვალამ.

— არა, შემომხედეთ, შემომხედეთ. აი მე სკოლის ატესტატი არა მაქვს, მაგრამ ხედავთ, ისედაც რა კარგი ბიჭი ვარ? მართალია, ერთი საშუალო მექანიზატორი ვარ, მაგრამ კოლმეურნეობაში პირველ კაცად ვითვლები და თავმჯდომარეც თქვენობით მელაპარაკება.

— რატომ ტყუი! — იყვირა პაატამ, — რატომ ტყუი თავმჯდომარე თქვენობით მელაპარაკებო?

— რას მიქვია ტყუილი! — გაცხარდა გივი, — სწორედ ახლაბან იყო, რომ მოვიდა ჩვენთან და გვითხრა: „თქვენ ჩვენი საიმედო ძალა ხართ“. აბა! ასე თქვა!

— მერე, შენ გითხრა?

— მთელ ბრიგადას გვითხრა, მაგრამ მე რომ წინ ვიდექი!

— ყოჩაღ, ბუღდოზერ, ორით ნოლი! — უთხრა პაატამ და მარინას მიაჩერდა, მხრებზე ხელი დაადო, — გაიღიმა! — შეხედეთ, რა მშვენიერი გაღიმება სცოდნია! გმადლობთ, მარინოჩკა!

ბადრიმ მაგნიტოფონი წინა მერხზე მოხერხებულად მოაწყო.

— მეგობრებო, ვის უნდა ხმის ჩაწერა? ხმები შეინახება და გამოშვების მეთავე წლისთავზე მოვისმენთ. ბატონო გივი, დავიწყოთ თქვენგან.

— რატომ ჩემგან?

— ახლავე მოგახსენებთ, პატივცემულო გივი. ყველაფერს თავისი ახსნა აქვს. თქვენ ხომ ყველაზე ადრე ამოირჩიეთ პროფესია. მერვე კლა-

სიდან დაგვშორდით და პროფტექნიკუმს მიაშურეთ. დღეს სპეციალისტი
ბრძანდებით. აი ამიტომ დავიწყეთ თქვენგან. გთხოვთ გაგვაცნოთ თქვე-
ნი მომავალი გეგმები და ამოცანები. — უთხრა და მიკროფონი ახლოს
მიუტახა:

— ამ ხუთწლედში, — დაიწყო გივიმ, — ყველანი დიდი ამოცანე-
ბის წინაშე ვდგავართ. მე უკვე ჩავიბარე ტრაქტორი. შემიძლია ნების-
მიერ მანქანაზე ვიმუშაო. ერთი სიტყვით, დიდი სპეციალისტი ვარ. და
ჩემი წმინდა სულიც უკვე ჩვენს კოლმეურნეობას ეკუთვნის.

— გილოცავთ, ბატონო გივი. თქვენი უახლოესი მიზანი?

— ჩემი უახლოესი მიზანია ცოლად შევირთო თქვენი ამხანაგი მაყ-
ვალა ბექვაბიშვილი.

თანაკლასელებმა ხმაური ატეხეს...

— სხვა საქმე არაფერი გაქვს? — გაწითლდა მაყვალა.

— უფრო მნიშვნელოვანი ჯერჯერობით არაფერი!

— გმადლობთ, ბატონო გივი. — უთხრა ბადრიმ, — გისურვებთ წა-
რმატეებებს შენც და მაყვალასაც, შრომაშიც და პირად ცხოვრებაშიც. —
ახლა მიკროფონი პაატას მიუტანა, — პატივცემულო პაატა, თქვენი სურ-
ვილები? როგორც გავიგეთ, თქვენ ერთერთმა პირველმა დაამთავრეთ
საშუალო სკოლა და გახდით სიმწიფის ატესტატის მფლობელი. ეს მარ-
თალია?

— დიახ, პატივცემულო, — სერიოზულად დაიწყო პაატამაც, —
ეს მართალია. ნება მომეცით, გაგიზიაროთ ჩემი მიზნებიც.

— გთხოვთ.

— ძვირფასო მეგობრებო! — გაიჭვიმა პაატა, — მე დღეს ბედნიერი
კაცი ვარ. უფლება მაქვს შევიდე უმაღლეს სასწავლებელში, სადაც მინ-
და — თბილისში, კიევში, ვლადივოსტოკში. მაგრამ ვინაიდან საამისო
თავი არ გამაჩნია, ორივე ფეხით გრჩები მშობლიურ სოფელში და ვიშ-
რომებ თქვენთან ერთად. ეს არის ჩემი ოცნება ნომერ პირველი.

— სულით და გულით მივესალმებით თქვენს პატრიოტულ გადაწყ-
ვეტილებას. თქვენს სახელს და გმირობას არ დაივიწყებს შთამომავლობა.
თქვენი უახლოესი მიზანი პირად ცხოვრებაში?

— მინდა ჩავიდე საფრანგეთში.

— ტურისტად, არა?

— დიახ, გადაწყვეტილი მაქვს მოვიტაცო და ცოლად შევირთო მომ-
ღერალი ქალი მირეი მათიე.

— ოო, ცოტა სახიფათო მიზნები დაგისახავს.

— რას იზამ, ეპოქაა ასეთი. მოულოდნელობა, ხიფათები იზიდავს
ახალგაზრდობას.

ბადრი ირაკლის მიადგა.

— ბატონო ირაკლი, თქვენი სურვილები? გავიგე, წარმატებით და-



გიმთვარეზი საშუალო სკოლა, რასაც გილოცავთ. სკოლაში თქვენ შეგარქვეს ფერადი მეტალურგიის მინისტრი. რას გვეტყვით ამაზე? ირაკლი ისევ უზის მერხს ჩაფიქრებული.

— არაფერს, თავი დამანებეთ.

— ვინ გაგაბრაზათ, ბატონო ირაკლი? — მიაჩერდა გივი.

— ვინ გითხრათ, გაბრაზებული ვარო?

ბადრიმ მიკროფონი უფრო ახლოს მიუტანა:

— ჩვენ შეგეკითხეთ, როდის აღგეძრათ კეთილშობილური სურვილი გამხდარიყავით ფერადი მეტალურგიის მინისტრი?

— მეტალურგია, საერთოდ, საპატიო დარგია. ფერადი მეტალურგია კი მთლად გადასარევი. ფერადი! ეს ხომ ლამაზად ჟღერს, ცისარტყელას გვაგონებს. ფერადი ტელევიზორი, ფერადი ოცნებები! როცა პირველად ჩხართვის ბუდეს მივაგენი და შიგოთხი ცალი ფერადი კვერცხი ვნახე, აი მაშინ ვთქვი: მე უნდა გავხდე ფერადი მეტალურგიის მინისტრი! დამანებებთ თავს თუ არა?

— დიდებულია! — წამოიძახა ბადრიმ, — ახლა საინტერესოა, რას გვეტყვის ქალბატონი მაყვალა?

მაყვალა სიამოვნებით შეუერთდა საერთო საუბარს: — სატრაბახო არაფერი მაქვს. ჩემი ატესტატი გაჭედილი იქნება სამიანებით. ასეთი წარმატების საფუძველი შეიძლება ისიც იყოს, წლეულს უკვე მოკრეფილი რომ მაქვს ორი ტონა მწვანე ოქრო.

— ყოჩაღ!

— მაგრამ ორ ტონა მწვანე ოქროს ორი კილო ყვითელი ოქრო არ გერჩია? — ჩაერია გივი.

— გადაეცით, რომ ამას ველოდები მისგან: საათის, ბეჭდების და სამაჯურების სახით! — თქვა მაყვალამ და ხელი გივისაკენ გაიშვირა, ლამაზი თითები გამოაჩინა! — ა, ხედავთ, ყველა თავისუფალია!

— ერთით ნოლი მაყვალას სასარგებლოდ! — თქვა პაატამ და ბადრის მიკროფონი გამოართვა. — ახლა თქვენ თვითონ ხომ არ მოგვახსენებდით რამეს, ბატონო ბადრი-უსუბ?

— როგორ არა. ჰოპლა. მეც სოფელში ვრჩები! მეგობარ პაატასთან ერთად! მართალია, ატესტატში მეც სამიანები მექნება, მაგრამ მაგისტრის თავს სულაც არ ვიწუხებ. თუ მოვინდომე, შემიძლია შევიდე უნივერსიტეტშიც!

— შენმა მზემ, შეგიძლია!

— შემიძლია და თუ ბიჭი ვარ, შევალ კიდეც!

— კი, შეხვალ უნივერსიტეტის ეზოში!

— დიახ, შევალ. შევალ და გამოვალ!

— გილოცავთ, ბატონო ბადრი, — უთხრა გივიმ, — სულით და გულით მოგესალმებით.

მარინამ სახე ხელისგულებში ჩამალა და ატირდა.

— რა იყო? — მიაჩერდა პაატა.

— კრეტინები ვართ! — დაიძახა ბადრიმ, — მომეცი მიკროფონი! დამნაშავე ვართ, მარინოჩკა, გვაპატიე!

— თქვენ ჯანგებ გამომტოვეთ. მე ყველაფერი ვიცი. ირმას გამო გამომტოვეთ. მაგრამ ჩემთან რა გინდათ, ის თვითონ მეჩხუბა!

— არ ვიცი, ვინ ვის ეჩხუბა, — უთხრა ბადრიმ, — ოღონდ ტირილს მაინც არ გირჩევ, ფირზე ყველაფერი იწერება და შენი ტირილი მოდგმიდან მოდგმას გადაეცემა. მერე ივარგებს, რომ შენი მშვენიერი ხმის ნაცვლად მხოლოდ ტირილი შემორჩეს ისტორიას? აბა, დაწყნარდი და გვითხარი ორიოდ სიტყვა შენს გეგმებზეც.

— მე არავითარი გეგმა არა მაქვს!

— როგორ თუ არა მაქვს?

— თუ ერთხელ კიდევ თმაში ზელს მომკიდებს, იცოდეთ, გზაში ჩავუსაფრდები და ხრამში გადავუძახებ!

— აი, ხომ ხედავ? — გაიცინა ბადრიმ. — არაფერი გეგმა არა მაქვსო. თურმე, გქონია.

— შეიძლება, თავიც ჩამოვიხრჩო!

— ესეც მშვენიერი გეგმაა. — არ დააყოვნა პაატამ.

— ყველაფერი გასაგებია, მარინოჩკა, — დაუყვავა ბადრიმ, — გასაგებია, შეყვარებული ბრძანებულხარ. მეც, როცა შეყვარებული მყავდა და ის წყეული გამითხოვდა, თავის დახრჩობა გადავწყვიტე, და შუა ზამთარში მდინარეში გადავხტი.

— მერე, ბიჭო? — მიაჩერდა პაატა.

— რა უნდა მექნა, მდინარეში წყალი ისე ცივი იყო, ვერ გავუძელი და ამოვხტი ზევით.

— მე თქვენ არ გიყვარვართ! — ხელახლა ასლუკუნდა მარინა.

— როგორ გეკადრება, მარინოჩკა, — დაამშვიდა ბადრიმ, — პირიქით, მთელ კლასს ყველაზე მეტად შენ უყვარხარ. მაგრამ ირმასთან ჩხუბი რად გინდა. ის წყეულიც ხომ ყველას უყვარს. ისიც ყველაზე მეტად!

— მეგობრებო, წყნარად! დასხედით, საზეიმო წუთები გვიაბლოვდება! — დაიძახა გივიმ და მარინას მიაჩერდა, — ჩქარა, ცრემლი მოიწმინდე, მოდიან!

შემოვიდნენ სასწავლო ნაწილის გამგე იბოკრატე და კოლმეურნეობის თავმჯდომარე თემო.

— გამარჯობათ, ბავშვებო! — თქვა იბოკრატემ, — დასხედით, გივი, წადი, ზარი დარეკე.

— აი, დამთავრდა ჩვენი ბავშვობა! — ნაღვლიანად თქვა მაყვალამ.

ზარის ხმაზე ყველანი ხელახლა წამოდგნენ. მარინას ქვითინიც გაისმა და თანაკლასელებიც მას მიაჩერდნენ.

— კარგია, რომ ტირით, — თქვა იპოკრატემ, — ცრემლი აღამიანო-
ბის ნიშანია. ხომ მართალია?

— დიახ, პატივცემულო მასწავლებელო. — დაეთანხმა პაატა.

— თუ ასეა, რატომ მარტო მარინა ტირის? — იკითხა თემომ.

— ჩვენს მაგივრადაც ტირის, ჩვენი დელეგატია. — ისევ პაატამ გას-
ცა პასუხი.

— აა, გასაგებია, — მრავალმნიშვნელოვნად გააგრძელა სიტყვა იპო-
კრატემ, — რაღაც ამბავია. ისევ რაღაც ხუმრობაა, ალბათ, — თავი ნელა
დააქნია და შემოსულ გივის მერხზე მიუთითა, — დაჯექით. ძვირფასო ბა-
ვშევებო! — დაიწყო იპოკრატემ, — დღეს თქვენ ეთხოვებით სკოლის მე-
რხებს და გამოდიხართ ცხოვრების ფართო გზაზე. თქვენს წინაშე ათასი
გზაა.

— რად გვინდა ათასი, ჩვენ ხომ ყველას ვერ გავყვებით? — გაიღიმა
მაყვალამ.

— მართალი ხარ. — თავი დაუქნია იპოკრატემ, — ერთბაშად ყველა
გზას ვერ დაადგები. მაგრამ როცა ათას გზას ვამბობ, ამით მინდა გითხ-
რათ, ბევრი შესაძლებლობა გაქვთ ისახელოთ თავი და გამოადგეთ სამ-
შობლოს-მეთქი. მე ვიცი, — მიმართა მაყვალას, — შენ გადაწყვიტე
დარჩე სოფელში და იმუშაო კოლმეურნეობაში. აი ესეც ერთი იმ გზა-
თაგანია. ბავშვებო! ჩვენი სკოლის პედაგოგები გისურვებთ ბედნიერებას,
ცხოვრებაში ღირსეული ადგილის დაჭერას. ახლა კი ნება მომეცით გად-
მოგცეთ ატესტატები. — იპოკრატე დაიხარა, პირველი ატესტატი აიღო
და გამოაცხადა: — ბერიძე ბადრი!

ბადრი ნელა წამოდგა, მერხს გამოსცილდა და იპოკრატეს გამო-
წვდილ ხელს ხელი შეაგება.

— მოგილოცავ, ბადრი. ეს ატესტატი ქვეყნის სამსახურში გამოგდ-
გომოდეს.

— გმადლობთ, ბატონო იპოკრატე, — თავი დააქნია ბიჭმა მადლო-
ბის ნიშნად, ატესტატი ხელში დაიჭირა და იპოკრატეს ეშმაკური ღიმი-
ლით მიაწერდა: — ბატონო იპოკრატე, თუ შეიძლება ეს ატესტატი დავ-
წვა?

— გაგიუღი?!

— გამიგონია, იაკობ გოგებაშვილმა დასწვა თავისი დიპლომი, რომ
სამსახურში ვეღარ შესულიყო. ხომ შეიძლება მეც მას მივბაძო?
ყველამ გადაიხარხარა.

— გასაგებია. — თქვა იპოკრატემ, — მაგრამ იაკობს მაშინ „დედა-
ენა“ ჰქონდა შესადგენი, ახლა ის უკვე შედგენილია და შენ რაღა უნდა
აკეთო?

— კარგი, აღარ დავწვავ. — თქვა ბიჭმა და ატესტატი შემართული
ხელით წამოიღო.

— გობრონიძე მარინა! — დაიძახა იპოკრატემ.

ნამტირალევი მარინა თვალების ციმციმით გამოვიდა.

— გისურვებ, მარინა, გახდარიყო შრომის გმირი, მთელი ქვეყნის გაზეთები დამშვენებულიყოს შენი ამბებით და სურათებით.

— გმადლობთ, პატივცემულო. — მორცხვად თქვა გოგომ და იპოკრატეს ხელი გაუწოდა. იპოკრატემ შეაჩერა: — ცრემლი წყენისა ჩვენ გვამწუხარებს, სევდის ცრემლს მოსდევს გამოდარება! შენ რომელი ცრემლით ტიროდი? ვინ აწყენინა მარინას?

— ძვირფასო იპოკრატე, — დაიძახა პაატამ, — ჯერ არ დაბადებულა: რაინდი, ვინც გაბედავდა ასეთი ანგელოსის განაწყენებას.

იპოკრატემ შემდეგი ატესტატი აიღო: — გოგბერიძე პაატა!

პაატა ორ ნაბიჯზე გაჩერდა იპოკრატესთან.

— გმადლობთ, პატივცემულო მასწავლებელო. — თქვა მან და ატესტატს ემთხვია, — ათი წელიწადი ვეწამე ამ სანუკვარი ქალღმრთლის. ახლა კი ოქროს ჩარჩოში ჩავსვამ და ბუხრის თავზე შემოვდებ. დაე, მომავალმა თაობებმა უმზირონ ამ რელიქვიას!

— პატივცემულო მასწავლებელო, — დაიძახა გივიმ, — გააფრთხილეთ ძალიან მაღლა ნუ შემოვდებს, საშიშია არ გადმოვარდეს!

— დობორჯგინიძე შუქრი! — დაიძახა გაღიმებულმა იპოკრატემ.

— არ არის.

— მექვაბიშვილი მაყვალა!

— ცრემლები დაადვარღვალა! — გამოეხმაურა პაატა, — არ არის, პატივცემულო. მისი ატესტატისთვის მოვიდა გივი.

— აქ ვარ! — გაისმა მაყვალას ხმა.

— გხედავ, — უთხრა იპოკრატემ, — არც ისეთი სკლეროზი მაქვს, რომ დამავიწყდე. იმასაც ვხედავ, გივი რომ მოსულა. თუ გინდა, გადავცემ შენს ატესტატს, გაუხარდება.

— არა, მეც კარგად წავიღებ. — გაიღიმა მაყვალამ.

— ჰოდა, გილოცავ, მაყვალა, გისურვებ დიდი ჯილდოების მიღებას.

— სხვათა შორის, — დაიძახა პაატამ, — ჩვენი თავმჯდომარის ადგილას მე მაგ ქალიშვილს დღესვე წარვადგენდი მაღალ ჯილდოზე. ორი ტონა ჩაის ფოთოლი უკვე მოკრეფილი აქვს. ისიც ზარისხოვანი! პატივცემულო მასწავლებელო, ჰკითხეთ ჩვენს თავმჯდომარეს რატომ დუმს, რატომ არაფერს ვკეუბნება?

— დუმს იმიტომ, ჩემო კეთილო, რომ ხედავს — მე ვლაპარაკობ. როცა უფროსი ლაპარაკობს, — ას უსმენს.

— ვაი, ვაი! — თავზე მიირტყა ხელი პაატამ.

— ასე, ჩემო მაყვალა, — ისევ მაყვალას მიუბრუნდა იპოკრატე, — გისურვებ ყოველგვარ სიკეთეს, ბედნიერ ცხოვრებას.

— გმადლობთ, ძვირფასო მასწავლებელო.

— მეგრელიშვილი ირაკლი!

ირაკლის გამოძახებისას კლასი გამხიარულდა. რალაცნაირი სიმშვიდით შემოსცქეროდნენ, იღიმებოდნენ.

— გელოცავ, ფერადი მეტალურგიის მინისტრო, — უთხრა იპოკრატემ და ატესტატი გადასცა, — დაე, ფერადი და ნათელი ყოფილიყოს შენი ხვალისდელი დღე, ყველაფერი გარკვეული და გამიზნული!

— გმადლობთ, ბატონო იპოკრატე. — აუჩქარებლად თქვა ირაკლიმ, — მართალი გითხრათ, გამიზნული კი არა, ასე დაბნეული არასდროს არ ყოფილვარ. აქამდე ვიცოდი: დილა რომ გათენდებოდა, სკოლაში უნდა წავსულიყავი. მაგრამ ხვალ რომ გათენდება, აღარ ვიცი საით წავიდე.

— მე ვიცი, ხვალისა და ყანაში რომ უნდა ვიარო თოხით, — დაიძახა პაატამ, — შენ კი გასწავლი, სად წახვიდე: ირმას ჭიშკართან ჩაიარე.

— ირემადე ირმა! — დაიძახა იპოკრატემ.

— არ არის. — თქვა გივიმ. — შეიძლება მისი ატესტატი ირაკლის გადავცეთ, იქნებ შერიგდნენ კიდევ.

იპოკრატემ ირაკლის შეხედა: — როგორ, თქვენი ჩხუბი ისევ გრძელდება?

— მე არც ვინმეს ვეჩხუბები და არც ვურიგდები. — თითქოს თავისთვის ჩაილაპარაკა ირაკლიმ, — არ მესმის, რაზეა აქ ლაპარაკი.

იპოკრატემ უნებლიეთ მარინას გადახედა: — კიდევ ჩხუბობენ?

— მე რატომ უნდა ვიცოდე? — ოდნავ გაბზარული ხმით თქვა მარინამ, — ირმამ მისი საქმე იცის, მე — ჩემი!

— კარგი, გასაბრაზებელი რა გითხარი, — დაამშვიდა იპოკრატემ, — რა გეწყინა? რატომ არ მოვიდა ირმა, ავად ხომ არაა?

კლასში სიჩუმე ჩამოვარდა.

იპოკრატემ კლასი მოათვალიერა და ირმას ატესტატი მაგიდაზე დადო.

— მეგობრებო, ერთხელ კიდევ გისურვებთ ჯანმრთელობას, ბედნიერებას შრომაში და პირად ცხოვრებაში. ეცადეთ ასახელოთ თქვენი გამზარდელი მშობლები და მასწავლებლები!

ტაშის ხმა რომ მიწყდა, იპოკრატემ გამოაცხადა: სიტყვას ვაძლევ ჩვენი სკოლის ყოფილ დირექტორს, ამჟამად კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს თემოს.

თემო ცოცხლად წამოდგა.

— ორიოდ სიტყვა მინდა გითხრათ, ახალგაზრდებო. — დინჯად დაიწყო მან, — თქვენზე ათი წლით უფროსი ვარ და ჩემს დარიგებას, მგონი, ყურადღებით მოისმენთ. მოჭრით გეტყვით როგორც კოლმეურნეობის თავმჯდომარე, რა მაწუხებს და რაზე ვფიქრობ: ჩვენ ძლიერ დაინტერესებული ვართ, რომ ყველანი სოფელში დარჩეთ. აი ეს არის ახლა ყველაფერი!

— როგორ თუ ყველაფერი? — ჩაილაპარაკა პაატამ, — ნუთუ თქვენ მთელ საათს იმიტომ სდუმდით, რომ მხოლოდ ეს ორიოდე სიტყვა გეთქვათ.

— კარგი, უფრო ვრცლად ვილაპარაკებ. — გაიღიმა თემომ და გივის გადახედა, — გივი, წადი, სკოლის უკან ხალხი მელოდება, გადაეცი, ოცი წუთი კიდევ შეაგვიანდება-თქვა.

გივი უხმოდ გავიდა.

— ჩვენ საიდუმლო არაფერი გვქონდა, — თქვა ბადრიმ, — შეგეძლოთ ის თქვენი ხალხი აჭ მოგეყვანათ.

— ეს ჩემი ხალხი კი არა, მეთუნუქეები არიან, ქალაქიდან. დაჭირებული გვყავს და სამუშაოზე უნდა დავაყენო.

— აჰა, დაიძახა პაატამ, — ფერმა რომ უნდა გადახურონ, არა?

— დიახ, — მიუგო თემომ, — კარგია, რომ გცოდნია. ფერმაც უნდა გადავახურვინოთ. ჩემი ხალხი ცოტა დამრჩა. შარშანდელი გამოშვებიდან სოფელში არ მოუცდია არც ერთ კაცს. ყველა წავიდა. აი, ამიტომ გეუბნებით, ძალზე დაინტერესებული ვართ სოფელში თქვენი დარჩენილ-მეთქი...

— ნუღარ დელავთ, ბატონო თემო, — შეაწყვეტინა ბადრიმ, — ვრჩებით, ვრჩებით!

— ჩვენ გვჭირდება ჭკვიანი, გამრჯე ადამიანები. — განაგრძო თემომ.

— როგორაა საქმე, ხომ არ გვწუნობთ? — დაიძახა პაატამ.

ყველას გაეცინა. მერე წამოდგნენ და ტაში დაუკრეს, — კლასში შემოვიდა თემოს დედა, რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი ტატიანა ევსეევნა, როგორც მას მოწაფეები ეძახდნენ. ბოდიში მოიხადა — აუცილებელი საქმით ვიყავი დაკავებული და ამიტომ დავიგვიანეო, სკამი გამოსწია და იპოკრატეს გვერდით დაჯდა.

— უნდა ავამაღლოთ მშრომელი კაცის ღირსება, — განაგრძო თავმჯდომარემ, — როცა ჩაის მკრეფავი ღირსებით გაუტოლდება ექიმს, ტრაქტორისტი ბუღალტერს, მაშინ აღარ იქნება საჭირო ამდენი ჩიჩინი სოფელში დარჩითო.

— ჩვენ კი ვრჩებით, ბატონო თემო, — ისევ ჩაერია პაატა, — მაგრამ თქვენ გატყობთ, თქვენს დაპირებებს დაივიწყებთ.

— მე იმაზე მეტს ვერც ვერაფერს დაგპირდებით, რასაც თქვენ ამ სოფელში ხედავთ.

— შვილო, თემო, — უთხრა ტატიანა ევსეევნამ, — რას ჰქვია ვერ დაპირდები? ახალგაზრდებს ახალგაზრდული ცხოვრება უნდა, რაკი რჩებიან, ყოველგვარი პირობები უნდა შევუქმნათ.

— ტატიანა ევსეევნა, — ღიმილით მიმართა თემომ დედას, — ვინ უნდა შექმნას პირობები, მეე? თქვენ? ვინ უქმნის პირობებს, მაგალითად, ბამზე წასულ ახალგაზრდებს? ისინი თოვლში და ყინვაში შრომობენ და

პირობებსაც თვითონ იქმნიან. ესენი აგერ ამ მწვანე სოფელში რჩებიან და ვითომ უარეს დღეში ჩავარდებიან? არა!

— გმაღლობთ, ბატონო თემო, — დაიძახა ისევ პაატამ, — თქვენი შეხედულება თანამედროვე ახალგაზრდობაზე უკვე გასაგებია.

— ძალიან კარგია, თუ გასაგებია. მე და თქვენ ერთ ბედში ვართ. მეც შემეძლო დავრჩენილიყავი ქალაქში, მაგრამ, როგორც ხედავთ, ჩამოვედი ტალახში. — ლექსივით ააწყო სიტყვა თავმჯდომარემ. — არავინ არაფერს არ დამპირებია და ვერც თქვენ დაგპირდებით. წინასწარ ვერ დაგპირდებით, მაგრამ ვინც თავს გამოიჩენს, შეგვიძლია დავაფასოთ. აი, თუნდაც თქვენი ამხანაგი გივის მაგალითი. შევიდა პროფტექნიკუმში, დაამთავრა და დღეს მისი სახით გვყავს მეტად საჭირო სპეციალისტი. სულ ახალდაწყებული აქვს მას მუშაობა და უკვე თავი გამოიჩინა: გივი რაიონის მექანიზატორთა შორის ყველაზე მოწინავედ გამოვიდა. ამიტომ მიღებულია გადაწყვეტილება მიეცეს მას მსუბუქი ავტომანქანა „მოსკვიჩი“ განვადებით.

— ვაშა! — დაიძახეს ახალგაზრდებმა, — მაყვალას მივულოცოთ, მაყვალას!

— ესაა დაფასება? — დაიძახა პაატამ, — უფასოდ უნდა მიგეცათ და არა „მოსკვიჩი“, არამედ „ვოლგა“.

— „ვოლგას“ შენთვის ვინახავთ. — მოუჭრა თავმჯდომარემ, — ასე, რომ შეუძლებელია, შრომა არ დაფასდეს. ახლა ნება მომეცით, მოგილოცოთ ატესტატების მიღება და ამით დავხუროთ თქვენი შეკრების საზეიმო ნაწილი.

— ტატიანა ევსეევნა ხომ არ ეტყვის რამეს ახალგაზრდებს? — იკითხა იპოკრატემ.

— რას ჰქვია არ ვეტყვი, — ნელა წამოდგა ტატიანა ევსეევნა. — იმაზე მეტს ვერაფერს ვერ ვეტყვით, ჩემო ბავშვებო, რაც ბევრჯერ მითქვამს თქვენთვის. ცხოვრება რთულია. მოგიწევთ ბევრი სიძნელის გადალახვა. და ამას იმდენად უფრო ადვილად შეძლებთ, რამდენადაც ახლო იქნებით ერთმანეთთან. ერთმანეთის ბედი უნდა გაწუხებდეთ. და კიდევ ერთი რამ: ქვეყნის წინაშე პირადი მოვალეობის გრძნობა! არავინ არ მოითხოვს, რომ იყოთ გენიოსები, მაგრამ უნდა იყოთ მომწიფებული, შეგნებული ადამიანები. ეს სავალდებულოა. ყველაფერი უნდა გაწუხებდეთ და ყველაფრისთვის გული შეგტკიოდეთ. აი, რაც მინდოდა მეთქვა. გისურვებთ ყოველივე ადამიანურ სიკეთეს. ძალიან მინდა თქვენს ყოველ ნაბიჯს ვხედავდე და თქვენი მიღწევებით ვხარობდე.

— თუ შეიძლება, მეც მინდა სიტყვა. — დაიძახა არაკლიმ.

— ინებეთ. — უთხრა იპოკრატემ.

— ვიტყვი აქედან, მერხიდან. — წამოდგა ირაკლი, — მე მინდა გათხრათ მაღლობა ჩვენს მასწავლებლებს: თქვენ, ძვირფასო ტატიანა ევსეევნა,

თქვენ, პატივცემულო იპოკრატე, თქვენ, ბატონო თემო. ყველას, ვინც გვასწავლიდა და გვარიგებდა.

— ჩვენი სახელით! — დაიძახა ბადრიმ.

— დიახ, თქვენი სახელითაც. ჩვენგან რა გამოვა, ამას მომავალი დაგვანახებს, მაგრამ თქვენ, მასწავლებლები, ყველაფერს აკეთებდით, რომ ჩვენ ადამიანები გამოვსულიყავით.

— აი, ეს გვინდოდა გეთქვა! — მხარი დაუჭირა ორატორს პაატამ.

— ჩვენ ვხედავთ, — განაგრძო ირაკლიმ, — თქვენი ყოფა-ცხოვრება არ არის მთლად კარგად მოწყობილი. მასწავლებელი — სკოლაში, მასწავლებელი — პლანტაციასში, ბრიგადაში, ყანაში, თათბირზე, კრებაზე! და მერე ზოგჯერ მაინც მასწავლებლის აუგად ხსენება! — ჩვენ ამას ვხედავდით, ვხედავთ და ამიტომ გაფასებთ. თქვენ მუდამ დარჩებით ჩვენს საყვარელ მასწავლებლებად. თქვენც გისურვებთ სიცოცხლეს და ჯანმრთელობას და დიდ მადლობასაც მოგახსენებთ.

ირაკლის სიტყვები გულწრფელმა ტაშმა დაფარა. ტატიანა ევსეევნა იწმენდდა თვალებს ჭრელი ცხვირსახოცით.

— მე კი მზადა ვარ მარინასავით ავტირდე, — იხუმრა იპოკრატემ, — მგონი, ვტირი კიდევ. გმადლობთ, ბავშვებო!

კარებს მოადგა ისიდორე, სოფლის კოოპერატივის გამგე, ირმას მამა.

— ოო, მობრძანდით, ბატონო ისიდორე, — თავაზიანად მიიწვია იპოკრატემ, — გთხოვთ.

— გამარჯობათ. — თქვა ისიდორემ და ნელი ნაბიჯით შემოვიდა, — ატესტატი მოვიკითხე.

— ატესტატი? რაღაც არ გვახსოვხართ, — გაიკვირვა პაატამ, ჩვენთან დაამთავრეთ?

— როგორ არა, ეს ხომ ჩვენი ისიდორეა, ვაჭრობის მინისტრი ჩვენს სოფელში! — უბასუხა ბადრიმ.

— ჰო, მართლა, სად არის ირმა? ავად ხომ არაა? — გაიკვირვა ტატიანა ევსეევნამ.

— ავად კი არაა, მაგრამ ახლა გზიდან დაბრუნდა და თქვა: სკოლის სახელის გაგონებაც არ მინდაო, ატესტატიც ეშმაკს წაუღია და სხვაც ყველაფერიო.

— სხვათა შორის — იყვირა პაატამ, — ჩვენც მოვითხოვდით, ირმას ატესტატი ეშმაკისათვის გადაეცათ!

ახალგაზრდებმა რომ გაიცინეს, ირაკლიმ პაატას შემოუბღვირა.

— დაიცათ, ყმაწვილებო, — თქვა იპოკრატემ და ისიდორეს მიაჩერდა: — მაინც რა მოხდა, ჩვენმა მოწაფემ ასე უცებ რატომ შეგვიძულა?

— მიკვირს, — თქვა ისიდორემ, — იქნებ ამხანაგებმა აწყენინეს რამე.

ამხანაგებმა მარინას გადახედეს. მარინა მარტო იჯდა და წრიალებდა. მერე, ამხანაგების მზერა ვეღარ აიტანა და ატირდა:

— მე რას მიყურებთ, რა ჩემი ბრალია თუ ის თვითონ მეჩხუბა!

— აა, შენ გეჩხუბა, ბიძიკო? — დაყვავებით უთხრა ისიდორემ. — რატომ? მე მახსოვს, საუკეთესო მეგობრები იყავით.

— არა უშავს რა, ბატონო ისიდორე, — უთხრა იპოკრატემ, — დღეს იჩხუბეს, ხვალ შერიგდებიან. ინებეთ ირმას ატესტატი. ირმა კარგი გოგონაა, ყველას გვიყვარს და ყველანი ვუსურვებთ ნაჲ სიხარულს და ბედნიერებას.

— გმადლობთ, ბატონო იპოკრატე, — უთხრა ისიდორემ და ატესტატი მოწიწებით ჩამოართვა, ერთხანს უყურა და მერე გაზეთში ფრთხილად გაახვია. — აბა, იჩხუბეთ, ბიძიებო, არა? — ისევ გახედა მარინას, — საინტერესოა, რისთვის წაეკიდეთ, რა ვერ გაიყავით?

ბოდიში მოიხადა და ჩქარი ნაბიჯით გავიდა.

წუთიერი დუმილი კვლავაც პაატას მხიარულმა ხმამ დაარღვია: — დრუზია, პრეკრასენ ნაშ საიუზ! წავიდეთ, გველოდება სამშობლო და წითელი ღვინო! სამშობლო ხვალ დილამდე როგორმე მოგვიცდის, ღვინო კი შეიძლება აძმარდეს.

გივი დაღონებული შემოვიდა.

— აბა, მოსკვიჩიანო, მოჰკიდე ხელი შენს მაყვალას და წინ, ბანკეტისაკენ — უთხრა პაატამ.

— ხალხო! — შეაჩერა ახმაურებული ამხანაგები გივიმ, — ცუდადაა საქმე! ირმა და მამამისი ჩასხდნენ მანქანაში და თბილისში წავიდნენ, ჩემოდნებით. ირმა თვალცრემლიანი დამემშვიდობა. მითხრა: ყველანი კარგად იყავით, მე კი აწი სოფელში აღარ დავბრუნდებიო!

* * *

ბადრი და პაატა კარის მეზობლები არიან. ერთად გაჩნდნენ ამ ქვეყანაზე, საბავშვო ბაგაშიც ერთად დაჰყავდათ, სკოლაშიც ერთად შევიდნენ, და ახლა უერთმანეთოდ ყოფნა ვერც წარმოუდგენიათ, მათს ეზოებს შუაზე პატარა ღობე ჰყოფს, მაგრამ კიდევ უფრო პატარა ჭიშკარი აერთებს. ღობესთან უზარმაზარი ცაცხვის ხე რომ დგას, ტოტებით ორივე ეზოზე თანაბრადაა გადაწვდილი. ზაფხულობით ისეთი ბარაქიანი ყვავილობა იცის, მთელ არემარეს მისი სურნელი ეფინება და მთელი მილეთის ფუტკარიც ზედ ახვევია.

ისეთი მშვენიერი დღეა, ჰაერი ბროლის ჭიქასავითაა გამჟვირვალე. ბიჭებს თავიანთ ეზოებში გასაშლელი ლოგინები გამოუჩანიათ და ერთნაირი, ზოლებიანი მაისურებით ცაცხვის ჩეროში არხეინად წაპოწოლილან. ბადრის ეზოში დაბალი მაგიდა დგას, ზედ მაგნიტოფონი დევს. ისმის მოდური, ჯაზური მუსიკა.

— ე, ბიჭო, ღმერთი არა გწამს? გამორთე, თორემ გავგიჟდი! — იყვირა პაატამ და ლოგინზე წამოჯდა.

ბადრი ზანტად წამოდგა, ზმორებით მივიდა და მაგნიტოფონი ჩააჩუშა.

— უჰ, რა ხუთვა! — ლოგინზე გაგორდა პაატა.

— ხუთვა კი არა, ხვატი! როდის უნდა ისწავლო ქართული? ეს ხომ ნამდვილი ხვატია!

— თუ ხვატია, ხვატიტ! მიდი, ერთი ბოთლიც გამოიტანე, ვიხრჩობი კაცი!

ბადრიმ ისევ ჩართო მაგნიტოფონი და სახლისაკენ მოთენთილად წავიდა. „სამნი ძმანი ლეკიანში მუშაობდნენ ყანასაო...“ პაატა ჯერ გაბრაზდა, მაგრამ მერე სიმღერამ სძლია და ნელი ღიღინით მას შეუერთდა.

— რა გიჭირთ, იძახეთ ჩვენი ძმები ლეკიანში მუშაობენო და თქვენ ხელი არ გაანძრით! — დაიძახა პაატას ეზოში შემოსულმა გივიმ და მაგნიტოფონი გამორთო.

— რა იყო, ბულდოზერ, რა გეწყინა? მიაჩერდა პაატა.

— მე? — არაფერი.

— აბა, ჩვენ სულაც არაფერი! რა დროს მუშაობაა, შე კაი კაცო, ამ დუგუნა სიცხემ ლამის ქვეყანა გადაბუგოს.

— რა ვიცი, გამოშვების საღამოზე ბრტყელ-ბრტყელი სიტყვების კორიანტელი დააყენეთ, ასეო, ისეო, სოფელს ავაყვავებთო. ახლა კი ჩრდილში კოტრილით იკლავ თავს.

— აბა, კაცო, ამისთანაში მუშაობა გაგონილა?

— ჩვენი ქალები ამისთანა გაგანია სიცხეში კრეფენ იმ მწვანე ოქროს, — თქვა გივიმ და საჩვენებელი თითი შემაჩრთა, — მწვანე ოქროს, რომელიც სამშობლოს სჭირდება!

— ვინც ამისთანა სიცხეში ჩრდილში შესვლას ვერ მიხვდება, ის ვერც სამშობლოს გამოადგება. ჩვენ, ძმაო, ამ ჩრდილში ენერგიას ვიკრებთ. აბა! ჰკითხე ბადრის, თუ ასე არაა.

ბადრიმ გივი დაინახა და სამი ბოთლი ლუდი და სამი თავი ტარანი მოიტანა.

— ბულდოზერს გაუმარჯოს! — მიესალმა და ლუდი და ტარანი მიაწოდა, — როგორ მოხდა, რომ ჩვენთვის მოიცალე და შემოგვიარე?

— ო, რა ცივია! — თქვა გივიმ, — ახლა როგორ დავლიო, საჭეს რომ ვუზივარ. არა და, ეს ჩეხური ლუდი სად იშოვეთ, თქვე მამაძაღლებო!

— როგორ თუ სად ვიშოვეთ? — უთხრა პაატამ და ბადრის ბოთლი და ტარანი გამოართვა, — ბათუმში რამდენი გემიც ნაპირს მოადგება, ჩვენც იმდენივე ყუთი ლუდი გვეგზავნება. აბა! ასე გვაქვს საქმე აწყობილი ზოგიერთებს!

— ეე, საწყალი გივი — დაიჭყანა გივი, როცა ლუდი მოსვა, — რო-

გორ იკლავ თავს ამისთანა ხალხის კეთილდღეობისათვის! დილის ექვსი საათიდან ტრაქტორის საჭეს ვუზივარ, ესენი კიდევ აგერ კოტრიალებენ.

— შეგვიძლია დაგიტმთ საკოტრიალა! — უთხრა ბადრიმ და ლოგინზე მიუთითა. — დაისვენეთ, გეთაყვა, მუშა კაცი ხართ, დაღლილი იქნებით.

— არა, ბიჭებო, — მოიწყინა გივიმ, — ცუდი ამბის სათქმელად მოვედი.

— რა მოხდა?

გივი ჩაფიქრდა და თქვა:

— ირმა გათხოვდა.

— დაიცა, ვერ გავიგე, რა სთქვი? — მიაჩერდა პაატა.

— შაბათს გათხოვილა, თბილისში.

— ხუმრობ, ხომ? — გაიღიმა ბადრიმ.

— არ ვხუმრობ. ქორწილიც ყოფილა.

— ვინ გითხრა?

— ეე, თქვენ ყველაფერი გვიან რატომ უნდა გაიგოთ, უკვე მთელმა სოფელმა იცის.

— ირაკლიმაც?

— არა, ირაკლიმ არ იცის.

ბადრი ლოგინზე ჩამოჯდა.

— აფსუს, რა გოგო წავიდა! — თქვა ნადვლიანად, — როგორ მეწყინა!

— დასანანია!

— მაყვალა ტირის, — თქვა გივიმ, — ირაკლი რაღაც საშინელს ჩაიდენსო.

— რა თქმა უნდა, ჩაიდენს, — თქვა ბადრიმ, — ირმას ჭინაზე მარინას შეირთავს.

— მაყვალა შიშობს, თავი არ მოიკლასო.

— ეს ქალების სანტიმენტალიზმია, თორემ ახლა გოგოს გულისათვის თავს ვინ მოიკლავს. შენ მოიკლავ?

— ჩემთან რა გინდა, შე კაი კაცი, — გაიღიმა გივი, — მადლობა ღმერთს, მაყვალა სხვას არ გაჰყოლია. არც თბილისში გათხოვილა.

— რას გეტყვი, ჩემო ბადრი-უსუბ, იცი? — მიაჩერდა ბადრის პაატა, — ამ გივისთანა ჭკვიანი ბიჭი ჩვენი სკოლიდან არ გამოსულა. თავიდანვე ამოირჩია ერთი გოგო, უტრიალა, უტრიალა, და ბოლოს, ბზრიალ-ტრიალით ეზოში შეიყვანა.

— კარგი, ენის ფხანას მოეშვი! — შეაწყვეტინა გივიმ, — მე არ მცალია, მანქანაზე ვარ. მაყვალა ტყუილად არ წუხს. მიდით ირაკლისთან. თავის დროზე მიჰყარა და ახლა, ამ ცხელ გულზე, რაიმე სისულელეც ზედ არ დაამატოს.

გივი წავიდა. ბადრი და პაატა თავიანთ ლოგინებზე გაიშლართნენ. ერთხანს სიჩუმე ჩამოვარდა.

— უ, ჩორტ! იმანაც გამონახა რა გათხოვების დრო და ამინდი! — წამოიძახა ბადრიმ და ლოგინიდან წამოდგა. — ბიჭო, დავიღუბეთ, მარინა მოდის!

— ოო, მარინა კი გაიხარებდა ახლა! აფრენს მაგ უბედური, ჰგონია, ირაკლი მისთვის გიჟდება.

— აი თქვენ აქ წევხართ და არაფერი არ იცით, — შეწუხებული ხმით დაიწყო მარინამ, — შეიძლება კი უბედურება დატრიალდეს!

ბიჭები წამოდგნენ.

— მაინც? — ჰკითხა პაატამ.

— ირმა გათხოვილა!

— თუ გათხოვილა, უბედურება დატრიალებულა უკვე. — უთხრა ბადრიმ, — მე, პირადად, ყოველგვარი ქორწინების წინააღმდეგი ვარ. ადამიანი თავისუფალი უნდა იყოს. იწვეს ჩრდილში, სვას ჩეხური ლუდი და იოცნებოს სიყვარულზე.

— ის რომ გათხოვდა, ბუნებრივია, ასეც უნდა მომხდარყო, მაგრამ ეს ჩემი ირაკლი რატომ გიჟდება, ვერაფერი გამიგია.

— როგორ, მართლა გიჟდება? — ჰკითხა პაატამ.

— კი! — სერიოზულად თქვა მარინამ, — ახლა დედამისმა ეზოში არ შემიშვა: არ შემოხვიდე, ირაკლი დაგახრჩობსო.

— თუ დახრჩობაზე გადავიდა, მაშასადამე, საქმე მართლაც ცუდად ყოფილა. უნდა დავაბათ. — თქვა ბადრიმ.

— იქნებ ირაკლიმ მარინოჩქა ვერ დაინახა.

— როგორ არა! კარგად დამინახა, ჩემი ხმაც ესმოდა, მაგრამ გარეთ მაინც არ გამოვიდა!

— მერე, ჩვენთან რა გინდა? — ჰკითხა ბადრიმ.

— ახლავე წამოდით, ჰკუთხე მოიყვანეთ!

— როდის იყო, ჩვენ გიჟს რომ ვაჭკვიანებდით? კაცის გაგიჟება შეგვიძლია, მაგრამ მოჭკვიანებისა რა მოგახსენოთ.

— პაატა, მე არ გეხუმრებით! — კატეგორიული ტონით თქვა მარინამ.

ბადრის გაელიმა: — მარინოჩქა, მარინოჩქა! ირაკლი შეიძლება მოვაჭკვიანოთ, მაგრამ შენ რა გეშველება?

— ჩემთან რა გინდათ? მე არავის დახრჩობას არ ვაპირებ.

— შენ აპირებ კი არა, ახრჩობ უკვე! — გაუბედა პაატამ, — რა გინდა, რას აეკიდე ამ საწყალ ბიჭს? ჩაიხედე სარკეში, შენისთანა გოგო: მეორე ვინაა ამ რაიონში? რატომ იმცირებ თავს?

— მე ვიმცირებ? — გაბრაზდა მარინა, — მე ავეკიდე? არ მომასვენა, მიყვარხარო, უშენოდ სიცოცხლე არ შემიძლიათ. ირმამ არ იცოდა? ირმამ

კარგად გაიგონა, ხალხში რომ მითხრა: გავფუჭდები უმარინოდ, როგორც
თევზი უმარილოდ! ახლა კი გარეთაც არ გამოხვდება!

პაატა საწოლზე ჩამოჯდა.

— ხედავ, ბიჭო, რა ხდება? რა ეშველებათ ამ ბატის ჭუკებს, ყველა-
ფერს რომ დაიჯერებენ! საკმარისია, ბიჭმა გაეხუმროს მიყვარხარო, ხე-
ლად საქორწილო კაბას იკერავენ!

— როგორც ენებოთ, — თქვა ბადრიმ და ისიც ლოგინზე ჩამოჯდა,
— არავის საქმეში არ ვერევი. მორჩა, ხელი დამიბანია.

— ჰო, ნუ ჩაერევი, — თქვა მარინამ, — იცადეთ, სანამ თავს მოვი-
კლავ.

— მოიცალი! — დაიძახა პაატამ, — ხუთწლედის გეგმა მაინც შესრუ-
ლდება.

— თქვენ ყველაფერი ჯერ კიდევ არ იცით, — დაიწყო მარინამ, —
მამიდაჩემთან რომ მივდიოდი, ყოველთვის მიმაცილებდა. ირმას ეზოსთან
განგებ მაჩერებდა. ერთხელ, მის დასანახად კოცნაც დამიწყო. თუკი არ
ვუყვარდი, რაღად მკოცნიდა?

— მოიცა, მოიცა, — შეუწყრა პაატა, — თავი მეხუთე კლასის გოგო-
სავით მიამიტად ნუ გამოგყავს. ხომ იცოდი, ირაკლის და ირმას ერთმანეთი
უყვარდათ? მერე ისინი ერთმანეთს წაეკიდნენ. შენ კი დრო იშოვე, იფი-
ქრე, ახლა ირაკლი მე შემეყვარება. მეგობარ გოგოს უღალატე, შენ
გულისათვის გაწირე.

— მე არავინ არ გამიწირავს, ის თვითონ მეუბნებოდა მიყვარხარო.
თვითონ მაკოცა ორჯერ. ორჯერ კი არა, სამჯერ!

— დაჯექი ახლა და თვალე, რამდენჯერ გაკოცა!

— ერთ გოგოს მეც ვუთხარი მიყვარხარ-მეთქი, — სცადა დაძაბულო-
ბის შენელება პაატამ, — ვაკოცე კიდევ, მაგრამ პასუხად ისეთი მთხლიშა,
ორ დღეს ჭკუაზე არ მოვსულვარ.

— თქვენ უგულო ადამიანები ხართ! — ატირდა მარინა, — რობოტებო
ხართ თქვენ!

— მე მაინც ვფიქრობ, რომ მარინოჩკას დაესიზმრა, თითქმის ირაკლიმ
აკოცა. — თქვა ბადრიმ.

— ადვილი შესაძლებელია. ერთხელ, მეც მთელ ღამეს ინგლისის ღე-
დოფალი მკოცნიდა, ვერაფრით ვერ მოვიშორე.

— თავს რომ მოვიკლავ, დამიჯერებთ? — ატირდა მარინა.

— რად გინდა, მარინოჩკა, ასეთი სულელური ლაპარაკი! — დაუყვავა
ბადრიმ, — უკვე სიმწიფის ატესტატები ჩაგვაბარეს. ახლა თავის მოკვლის
დროა? ქვეყანას შენისთანა ლოყაწითელა გოგონები წამალივით სჭირდება.
შენ კი თავს იკლავ?

— ირმა ხომ გათხოვდა? — თვალები მოიწმინდა მარინამ, — ხომ ჩა-
ბარდა პატრონს? ახლა ირაკლის ჩემს მეტი ვინ ჰყავს?

— რა თქმა უნდა, არავინ! მაგრამ ძალით სიყვარულიც რომ არ იქნება? ახლა შენ სულაც არ უნდა გამოჩენილიყავი. აცალე, ჯერ ის გოგო კარგად გამოიგლოვოს და მერე... შეიძლება თვითონ მოგნახოს. დაიჯერე, ასეც იქნება.

— ბადრი მართალს გეუბნება, — უთხრა პაატამაც, — შენ ჭკვიანი გოგო ხარ. ახლა სიყვარულმა აგამჩატა, თორემ ბიჭს ჭიშკარზე როგორ მიაღებოდი. წადი, ამას ჩვენ არ ვიტყვით, შენ კი საიდუმლოდ შეინახე.

— აიღე ჩაის კალათი და წადი პლანტაციაში, ვითომ არაფერიც არ მომხდარა.

— წადი, წადი. ირაკლის ჩვენ მოგნახავთ და გვარიანადაც გავჯორავთ. შევეთანხმდით?

მარინა ერთხანს დუმდა. ჩაფიქრებული იჯდა ტაბურეტზე, მერე ადგა და უხმოდ წავიდა.

— გლუპაია დევჩონკა! — თქვა ბადრიმ და ლოგინზე ჩამოჯდა.

პაატა პირაღმა წამოწვა, გულზე ხელები დაიკრიფა და ცას მიაჩერდა.

— დაა, დევჩონკა გლუპაია! — თქვა მერე თავისთვის.

— რა ვქნათ, მივიღეთ? — იკითხა ბადრიმ.

— ირაკლისთან?

— ჰო.

— ონ ტოჟე! ისიც კაი შერეკილია! წავიდეთ, მაგრამ ჯერ კარგად მოვიფიქროთ.

ისევ სიჩუმე ჩამოვარდა.

— ოო, მობრძანდით, ბატონო თემო. — მოულოდნელად თქვა ბადრამ და წამოდგა.

— ხალხო, რას მიშვებით? — საყვედურებზე დაიწყო თემომ, — აშენებას შემპირდით და დილიდანვე ჩრდილში წევხართ?

— დიდი რუსი მწერალი ივანე კრილოვი თავის იგავ-არაკებს დაწოლილი წერდა. იწვა და მუშაობდა. — უბასუხა პაატამ.

— ბიჭებო, მე კი არ გეხუმრებით.

— დაბრძანდით, ბატონო თემო, დაისვენეთ. — სკამი მიაწოდა ბადრიმ, — თქვენც დიდი ჯაფა გაწევთ. მოწყურებული იქნებით და ცივ „სენატორზე“ ალბათ უარს არ გვეტყვი. — თქვა და სახლისაკენ წავიდა.

— არ მინდა, ძმაო, თქვენი ლუდი. თქვენ ოღონდ საქმეზე დამეხმარეთ. და ლუდი და ღვინო ჩემზე იყოს, — თქვა და სკამზე ჩამოჯდა. ცხვირსახოცით სახეზე ოფლი შეიმშრალა. — გვიმ გამოღმა ყანებში კულტივაცია დაამთავრა, იმ ფართობებს შეთოხნა უგვიანდება. ეს ხომ შეგიძლიათ, კაცო? დღეს რომ ერთი დღის სამუშაოა, ხვალ ორი დღე სჭირდება. ასეთია დაგვიანებული საქმე.

— ბატონო თემო, — უთხრა პაატამ, — სოფელში რომ ვრჩებით,

ერთ გმირობად ესეც გვეყოფა. ახლა ჩვენგან ყანაში მუშაობასაც მოითხოვთ?

თემოს გაეცინა.

— აი, ხომ ხედავთ, ისე დაღლილი ვარ, გაცინებაც არ შემიძლია. ხუმრობის ხასიათზე ვარ ახლა მე?

— ჯარიდან რომ ახალგაზრდებს უშვებენ, ერთი თვით ყველგან შვებულებას აძლევენ. ჩვენ, ბატონო, იმხელა ორსართულიანი სკოლა დავამთავრეთ და დასვენება სულ აღარ გვინდა?

— რა ვქნა, თქვენი დახმარება მე ახლა მჭირდება.

— ჩვენ ყველაფერი მეცნიერულად გაანგარიშებული გვაქვს. დღეს ჩვიდმეტ-თვრამეტი წლისანი ვართ. ამ სოფელში კიდევ ოთხმოცდასამ წელიწადს უნდა ვიმუშაოთ. რამდენი გამოდის? ასი წელიწადი, ხომ? არ გვეყოფა?

— ეჰ, პაატა, პაატა!

ბადრიმ სამი ბოთლი ლუდი მოიტანა.

— ე, ბიჭო, ყანაში წამოიღეთ ეგ ლუდი, გლეხებს დავალევიანოთ. ჩეხური ლუდი ყანაში არ ვარგა, ბატონო თემო, ადამიანს ძილის ხასიათზე აყენებს.

ლუდი ჭიქაში ჩაუსხა და მიაწოდა.

— ოჰ, აგაშენათ ღმერთმა! — თქვა თემომ, როცა ლუდი შესვა. მერე ბადრის ლოგინზე პირაღმა წამოწვა. — ბიჭებო, უძინარი ვარ, ცოტა ხანს დავისვენებ, მაგრამ თუ დამეძინოს, გამალვიძეთ აუცილებლად.

— როგორ არა, ბატონო თემო, მოისვენეთ. — უთხრა ბადრიმ და მაგნიტოფონი ჩართო. დაბალ ხმაზე გაისმა „იავნანა“. თემოს თანდათან ჩასთვლიმა. ბიჭები აქეთ-იქით დაუდგნენ და „იავნანას“ ჰანგზე პერანგებით უბორიებენ.

— რას შვებით, თქვე ჯიბგირებო, მაძინებთ, ხომ? — თვალი გააჭყიტა თემომ.

— იძინეთ, იძინეთ, ბატონო!

— სად მცალია, ოთხი ბრიგადა უნდა მოვიარო, მერე სხუთ საათზე თათბირზე უნდა ვიყო.

— რა დროს თათბირია, ამისთანა სიცხეში თავში შევა რამე?

— შევა თუ გამოვა, ეგ სულერთია, თათბირი თათბირია. პო, არწივებო, რას აპირებთ, მდინარის პირას ყანა გვიფუჭდება.

— ერთი ამ სიცხეებმა გადაიაროს და მერე სულ მდინარის პირზე ვიქნებით, — პირობას აძლევს პაატა, — ანკესებსაც წამოვიღებთ.

— ბატონო თემო, სხვათა შორის, მე და პაატას ერთი იდეა გვაქვს. ძალიან მინდა გაგიზიაროთ.

— მაინც როგორი?

— ჩვენ გვაქვს საუკეთესო ჯიშის ნამყენი ტყემლები. ნაყოფი იმოდენ-
ნას იზრდება, ვაშლი გეგონება.

— მერე?

— შარშან კურკებით ამოვიყვანე უამრავი სანამყენე საძირე, სამასი ძირი მაინც იქნება. ამ საძირეზე აგვისტოს ბოლოს დავამყენით. სამასიდან ორასი რომ გაცოცხლდეს, ეს უკვე ერთი ბალია. ამას კიდევ ორასი რომ მიემატოს, ესეც ხომ მეორე ბალია! მოვამზადოთ ფართობი და მოდით, ტყემლის ბალი გავაშენოთ.

— ყმაწვილებო! — დაიჟყანა თემო, — ხომ გითხარით, ხუმრობის ზასიათზე არა ვარ-მეთქი!

— არც ვხუმრობთ, ჭეშმარიტებას მოგახსენებთ. — თქვა პაატამ.

— ეს ფერადი ფანტაზიაც ამ ცაცხვის ჩრდილში დაიბადა, არა?

— ამ ფანტაზიას სინამდვილედ ვაქცევთ, თუკი გვექნება თქვენგან ხელის შეწყობა და მხარდაჭერა.

— ეე, — თქვა თემომ ოდნავი ღუმილის შემდეგ, — თქვენ რომ მაგ სიტყვის ბიჭები იყოთ... ჩვენ მართლაც გვაქვს ასეთი გეგმა: კურკოვანი ხილის დამზადება. გეგმას სანახევროდაც ვერ ვასრულებთ. ხეხილი არა გვაქვს და იმიტომ. ამდენ გეგმას რომ გვაძლევდნენ, ამით გვეუბნებიან გაა-შენეთო, მაგრამ არ იქნა, ვერ მოვაბით თავი.

— მერე, მოვკიდოთ ხელი.

— ეს ტყემალი თქვენ სახუმრო რამე კი არ გეგონოთ, — მთლად გადარია კაცი პაატამ, — ვიტამინებითაა სავსე. ჩვენებური ჯიშის ტყემალში გაცილებით მეტი C ვიტამინია, ვიდრე ბირობიჯანის ტყის გარეული ვაზის ყურძენში.

— სადაა, ბიჭო, ბირობიჯანი?

— სადღაც, შორეულ აღმოსავლეთში...

— მერე და, ამ ტყემლიდან იმაზე კარგი სასმელი მზადდება, — შეუ-ნთო ახლა ბადრიმ, — ვიდრე ეს ჩეხური ლუდია. პეპსიკოლა ხომ გაგიგო-ნია, აი იმაზე კარგი სასმელი მზადდება ტყემლიდან. შუშხუნა სურნელო-ვანი!

თემოს პირის წკლარტუნი დააწყებინა.

— სამ ჰექტარ მიწას გამოგიყოფთ, ბიჭებსაც დაგახმართ, ოღონდ ახ-ლავე შეუდექით საჭმეს.

— ამასობაში მე და ბადრი მეფუტკრეობასაც შევისწავლით, ჩავდგამთ ამ ბაღში ფუტკრის ოჯახებს, თაფლი თაფლად გვექნება და ხილი ხილად!

— მქონდეს თქვენი იმედი?

— ჩვენ რომ სიტყვას ვიტყვით, შევაკვდებით კიდევ!

— აბა, მოიტათ კიდევ ერთი ბოთლი „სენატორი“, — თქვა თემომ და წამოდგა.

— როგორ არა, ხატრით გიშოვით. — ბადრი სახლისაკენ გაეშურა.

თემო ერთხანს იყო ჩაფიქრებული. მერე პაატას მიაჩერდა და უთხრა: —
ისიღორეს გოგო რომ გათხოვილა, გაიგეთ?

— სამწუხაროდ გავიგეთ.

— მე კი მითხრეს, თითქოს ირაკლის და ირმას ერთმანეთი უყვართო.
ესაა სიყვარული?

— გაგიუდება კიდეც მაი უბედური. — თქვა პაატამ.

— ასეთი გოგო რომ სოფლიდან წავიდა, სოფლისთვისაც არაა კარგი
ამბავი.

— ყველაფერი ისიღორეს ბრალია, მაგ ჩარჩი-ვაჭრის! — ზიზღნარევო
ხმით თქვა პაატამ, — ჩაავლო ხელი და გააფრინა თბილისში.

— არა, ირაკლის ბრალია! — უთხრა თემომ, — როგორც ახლა ირკვე-
ვა, ირაკლის ბრალი ყოფილა!

ბადრიმ ისევ სამი ბოთლი ლუდი მოიტანა და ერთი თემოს მიაწოდა.

— გმაღლობთ. ხვალდან სერიოზულად მოვილაპარაკოთ მაგ თქვენს
ბაღზე, ბიჭებო, მანამდე კი თქვენ იცით და თქვენმა ვაჟკაცობამ. — თქვა
და წავიდა.

— თემოსაც გაუგია ირმას ამბავი. — უთხრა ბადრის პაატამ, როცა
თემო თვალს მიეფარა.

— არ იცი? ირმა სარძლოდ უნდოდა ტატიანა ევსეევნას, მაგრამ ირა-
კლის რომ უყვარდა, თავი შეიკავეს.

— თემო კარგი ბიჭია. მოდი, მაგას ეგ სულელი მარინოჩკა მივათხო-
ვოთ.

— კარგი თუა, სულელი რატომ უნდა მივათხოვოთ. — გაეცინა ბად-
რის.

— რა გაცინებს, ბიჭო? ამბობენ, ქალი სისულელით არ დაიწუნებაო.

— რა ჭკვიანი ხარ, რა გენიოსი ეზრდება სოფელს! — უთხრა ბადრიმ
და ლოგინს მიაშურა.

ხატრი არც პაატამ გაუტეხა და თავის საწოლზე პირაღმა გაიშხლართა:
— მეძინება, თვალი მეხუჭება.

— ირაკლისთან არ წავიდეთ? — იკითხა ბადრიმ.

— წავიდეთ. — თქვა პაატამ, — ოღონდ ჯერ კარგად მოვიფიქროთ და
მერე წავიდეთ.

ბადრის ჭიშკართან ირაკლი გამოჩნდა. ეზოში უხმოდ შევიდა. რაღაც
გაზეთში გაუხვევია და ილღიაში ამოუჩრია. სკამზე ჩამოჯდა, ერთხანს ასე
ზის ჩაფიქრებული.

— აბა, გაიღვიძეთ, — თქვა მერე სუსტი ხმით, — ადექით, საქმე მაქვს
თქვენთან.

არავინ გამოეხმაურა.

— თქვენ გეუბნებით, — ხმას აუწია ირაკლიმ, — გაიღვიძეთ-მეთქი!
ჯერ ბადრი წამოდგა, მერე — პაატა.

— ოო, შენა ხარ? — გაუღიმა პაატამ.

— კი, მე ვარ.

— რა მოგივიდა? — ჰკითხა ბადრიმ — ხომ არავინ დაგიხრჩვია?

— ჯერ — არა.

— აბა, რატომ ჩაარ ფერწასული?

— ფერწასული... — ჩაილაპარაკა ირაკლიმ, — არაფერი გაგიგიათ?

— მნიშვნელოვანი — თითქმის არაფერი. — უპასუხა ბადრიმ.

ირაკლი გაჩუმდა.

— ერთი სათხოვარი მაქვს თქვენთან, — თქვა მერე, — უკანასკნელი.

— რატომ უკანასკნელი? — იკითხა პაატამ, — ვინ კვდება, ჩვენ თუ

შენ?

— მე.

— ხედავ, ბიჭო? — მიუბრუნდა პაატას ბადრი, — კვდება!

— კი! — დაბეჯითებით თქვა ირაკლიმ, — ბევრი ვიფიქრე და ასე

გადავწყვიტე.

— მერე ჩვენთან რატომ მოდი? — შემოუძახა პაატამ, — ასეთი სი-
სულელეები რომ გველაპარაკო?

— მოვედი, რომ გითხრათ, არ მომისმენთ და — წავალ! სულერთია,
ყველაფერი გათავდა! დაინგრა ჩემი ფერადი ოცნების ქვეყანა. ნგრევის ხმა
არ გაგიგონიათ? დაინგრა!

— ვის თავზე ჩამოინგრა? — ჰკითხა ბადრიმ.

— დიახ, ასეა და მე აწი სიცოცხლეს აღარ მინდა!

— აბა, აბა! — თქვა ბადრიმ — ქვეყანა დანგრეულა და სიცოცხლე
აღარ უნდა!

ირაკლი წამოდგა.

— რაკი არ მისმენთ, წავალ!

— კარგი, დაჯექი, თქვი.

— იმ წყეული გოგოს სახლის პირდაპირ... — დაიწყო ილაგაწყ-
ვეტით, — ხიდთან...

— დაიცა, რომელი წყეული გოგოს პირდაპირ? — შეაწყვეტინა
ბადრიმ.

— რომელიც ფერადი ოცნების ქვეყანაა! — აუხსნა პაატამ.

— რომელიც ჩამოინგრა, არა?

— დიახ.

ირაკლი ჯერ მოთმინებით ისმენდა ბიჭების ლაზღანდარობას, მერე
კი განაგრძო: — იმ წყეული სახლის პირდაპირ, ხიდთან, აი ამ თოკით
ვიქნები გადაკიდული... — თქვა და გაზეთში გახვეული ბაწარი გამოა-
ჩინა.

— აი მწამს! — დაიძახა ბადრიმ.

— მაგრამ ამისთანა სიცხეში თოკით ჩამოხრჩობა არ ღირს, — შეუსწორა პაატამ, — სჯობს პირდაპირ წყალში გადახტე.

— ნუ შეწუხდებით. მე სწორედ წყალში ვიქნები, ოღონდ, რომ არ დავიკარგო, ეს თოკი ვიყიდე.

— აჰა, გასაგებია, ზიდზე ამ თოკით იქნები მიბმული. შესანიშნავია!

— ჩამოიყვანეთ ის გოგო, დამიტბროს და წავიდეს.

— მაჩვენე თოკი. — გამოართვა პაატამ, — ეს ბაწარი გაწყდება, შე კრეტინო, მაგარი თოკი უნდა გეყიდა.

— სადაა ისიდორეს მალაზიაში ამაზე მაგარი თოკი? — პაატას მიაჩერდა ბადრი, — რაც ნახა, ის იყიდა.

— ახლა თქვენ რომ განგაში ატეხთ, სულერთია, არაფერი არ გამოვა, — დაბეჯითებით თქვა ბიჭმა, — მე გადავწყვიტე და მორჩა, თავს ვიხრჩობ!

— თუ წყალში იხრჩობ, ბაწარი აღარ გინდა! — თოკს ხელი დაავლო ბადრიმ და პაატას ეზოში ისროლა.

— ისე, ყოჩაღ, ძმაო ირაკლი! — უთხრა პაატამ, — ნამდვილი ვაჟკაცი ყოფილხარ! აბა, მე ლაჩარი ვარ, თავს ვერაფრის გულისთვის ვერ დავიხრჩობ. მით უმეტეს, როცა ვიცი, აგერ, მაცივარში, კაცს ჩეხური ლუდი უდგას და ზედ ტარანი უწყევია. დიდი დაუდევრობაა ასეთ დროს სიკვდილზე ფიქრი! თუმცა, ვინ იცის, იქნებ ზოგიერთისთვის ის წყვეული სიკვდილიც ფერადი ოცნებაა!

— ერთი ბეხრეკი გოგო გათხოვდა, ერთ თავქარიან კაცს გაჰყვა და, პაღუმაეშ! ხელად ბაწარი! ვაჟკაცი კი არა, ნაგავი ყოფილხარ შენ! — სერიოზულად შეუტია ბადრიმ, — წადი, მოსკოვის უნივერსიტეტში შედი, იქ ისეთ ლამაზ გოგონებს ნახავ, არც კი დაგესიზმრება.

— ამოირჩიე და შეიყვარე! დრო არა გაქვს თუ, მოხუცი ხარ მე შენ გეტყვი!

— სიტყვას ბანზე ნუ მიგდებთ და საქმეზე ნუ მაგვიანებთ!

— საქმეზეო! — გაიცინა პაატამ, — აბა, რა საქმე უშოვია, — ზიდთან თავს იხრჩობს!

— კი, ზიდთან ვიქნები წყალში ჩაკიდული. — ასევე დაბეჯითებით თქვა ირაკლიმ, — ვიცი, მე თქვენ გიყვარვართ. მეგობარი ვარ თქვენი. ჰოდა, გამიწიეთ პატრონობა. ტირილზე ირმა ჩამოიყვანეთ. აი ამის სათქმელად მოვედი. — თქვა და წამოდგა.

— ქეთო დეიღამ თუ იცის, თავს რომ იხრჩობ? — შეაჩერა პაატამ.

— გაიგებს.

— კარგი, დედაშენს არ ეტყოდო, მაგრამ კომკავშირის მდივანს თუ შეუთახხმდი? ბილეთს ვის უტოვებ?

— ბიჭებო, ნუ დამცინით, — საცოდავი ხმით თქვა ირაკლიმ, — ჩემი გული მკვდარია. ახლა ჩემთვის სიკვდილი ყველაზე კარგი წამა-

ლია... არ მეგონა თუ გამეცნობოდა. მე მის წინაშე მართალი არ ვარ, მაგრამ მაინც არ მეგონა! არა, არ მინდა სიცოცხლე! — თქვა და მიწაზე გაერთხა, — ვიტანჯები!

— კარგი, ადექი, — უთხრა ბადრიმ, — სკამზე დაჯექი, — წამოყენა და ტაბურეტზე დასვა, — მოდი, ვილაპარაკოთ პირდაპირ, როგორც მამაკაცებს შეშვენით.

— ეს ამბავი რომ გავიგეთ, ჩემო ირაკლი, — დაიწყო პაატამ, — გული დაგვწყდა. კარგი გოგონა იყო. ჩვენს სოფელს ამშვენებდა და გილაც თავგასიებული ქალაქელისათვის არ გვემეტებოდა. მაგრამ ესეც იცოდე, შეყვარებულს რომ უღალატა, ის ქალი ქმარსაც ადვილად გაყიდის. რას იზამ, არ ყოფილა შენი ბედი. ახლა ეშმაკს მიაფურთხე და ხამდვილ საქმეს მიხედე.

— მასეთი ლაპარაკით ვერც ირმას შემადულებთ და ვერც თავის დახრჩობას გადამავიწყებთ!

— მეც მიყვარდა ერთი გოგო, — დაიწყო ახლა ბადრიმ, — იცით, მისი სიყვარული რატომ გამინელდა? მაღაზიაში ლამაზი კაბები მოვიდა. მას არ მოუწია და იმდენ ხალხში ტირილი დაიწყო. რომ დავინახე კაბის გულისთვის დაღლარჯული გოგო, კინაღამ ჭკუიდან შევიშალე. გმირობაზე, ვაჟკაცობაზე ლექსებს ვუკითხავდი და თურმე წყალს ვნაყავდი. სირცხვილით მოვკვდი პირდაპირ. შენ, ჩემო ძმაო კეთილო, გოგომ სხვაზე გაგცვალა და მისი გულისთვის თავს იხრჩობ?! კიდევ მასზე ფიქრობ?!

— ბიჭებო, მე ხომ სხვას არაფერს გთხოვთ, გარდა ერთისა: ის გოგო ჩემს ტირილში მოიყვანეთ.

— რადგან აიჩემე, შეგისრულებთ! შენს თავს მარინასაც ვატირებთ! ირაკლი წამოიჭრა: — ჩემს კუბოსთან მარინა არ დამანახოთ! მისი ხმა არ ვამაგონოთ!

— კარგი, შენი ნება იყოს. ჩვენი მხრივ ყველაფერს შეგისრულებთ, ოღონდ შენც ერთი რამე დაგვიჯერე. მოდი, ეს კეთილი საქმე ერთი კვირით გადადე.

— ძალიან გთხოვთ, — შეეხვეწა ბადრიც, — ძლიერი გვალვებია, თან ხალხიც მოუცლელია და, ხომ იცი, დაკრძალვაზე ხელი შეგვეშლება.

ირაკლი იჯდა ჩაფიქრებული, ხმას აღარ იღებდა. მერე, მოულოდნელად შეინძრა და სკამიდან გადავარდა.

— ირაკლი, ირაკლი! — შეშფოთდნენ ბიჭები, — რა მოგივიდა, შე კაცო! — აიყვანეს, მოასულიერეს.

— არც ისე ადვილად ყოფილა საქმე, როგორც გვეგონა! — თქვა შეშფოთებულმა ბაძრიმ.

— მადლობა ღმერთს, ვკვდები! ჩქარა, დედაჩემს დაუძახეთ. — თქვა ბიჭმა და ისევ გადავარდა სკამიდან.

(გაგრძელება იქნება)



წყალი მიგიყვანს თავისთან

ხან მზე გეძახის,
 ხან — ჩრდილი.
 ორივე ერთად — არა.
 შეგცივდება და... მზე გათბობს.
 დაგცხება — ჩრდილი გფარავს.
 გიხმობს,
 გეძებს და გეძახის
 პატიოსანი თვალი.
 იქნებ სამშობლოს ვალი,
 ანდა — ლამაზი ქალი.
 იქნებ — ზურმუხტი, ლალი,
 ანდა ღვთაება, დალი,
 მაგრამ სხვა არის.
 სხვა არის
 როცა გეძახის წყალი!..
 ძახილი წყლისა?
 დიდია
 ჩუმი ძახილი მისი!
 ჩუმი მისი ძახილი,
 როგორაც ქროლვა ნისლის.
 მის ძახილს ქვია წყურვილი,
 წყურვილზე უფრო მეტი.
 იგი დგას, როგორც იმედი,
 როგორაც ნათლის სვეტი.
 წყალი მიგიყვანს თავისთან
 უკვდავებათა სურვილით.
 ჰაი, რო დიდზე დიდია
 წყლის და სამშობლოს წყურვილი!

წყალი მოგიყვანს თავისთან,
თუ ვერ მიხვედდი... მორჩა! —
გინდ გედგას დიდი ქარვასლა,
მზემოხვეული ფოჩად,
მოგკლავს წყურვილი სენივით,
სენზე მეტია იგი.
დაემხოდა და ჩადგება
ლამაზ სურვილთა რიგი.
მაგრამ... მომრჩენი სენისა
არის სამშობლო შენი.
სახელი მისი — თორანი —
ტანზე მზესავით გშვენის.
წყალი მოგიყვანს თავისთან
უკვდავებათა სურვილით.
ჰაი, რო დიდზე დიდია
წყლის და სამშობლოს წყურვილი!

* * *

სხივთა სინაზეს ვიჭერდი სარკით,
გიციაგებდი თვალში ფერებად
და მხოლოდ შენსკენ გაღებულ სარკმლით
ვეფერებოდი ქვეყნიერებას.
სხივთა სინაზეს ვიჭერდი სარკით,
როგორაც რემას ათინათების.
გარდაუხდელი ბევრია ხარკი
დიდი აზრის და ნაზი ნათების.
მე ათინათებს წავიყვან კვალად,
ბნელ გუმბათებში შევაფრენ ტაძრის.
საოცარ გეშით მიმყვება ვალად
დიღემა მათი აუხსნელ აზრის,
იეროგლიფით ნაწერი პანო
და სევდიანი ფრესკა ამუროთ,
სული ცისფერი და სიფრიფანა
მიმოხაზული ფრთებით ღამურის.
სხივის დიდებას დავიჭერ სარკით,
როგორაც რემას ათინათების,
გადასახდელი ბევრია ხარკი
დიდი აზრის და ნაზი ნათების.

ამ ათინათებს წავიღებ ცერად,
რომ შევაფრქვო ყველა მაღაროს.
ბნელის ეტრატზე წერაქვით მწერალს
სხვისი სიწმინდე რომ მივახარო!

გულის სინათლე რომ დაეჩქეროს
რაიც კეთდება ხვალის დიდებად.
არ დაიჯერო,
არ დაიჯერო,
არ დაიჯერო გულდამშვიდება!

ახლაც დავიჭერ ნათებას სარკით,
აგიციაგებ თვალებს ფერებად
და მხოლოდ შენსკენ გაღებულ სარკმლით
მოვეფერები ქვეყნიერებას.

შ ე მ ო გ ე ვ ლ ე ბ ი

თავს შემოგავლებ ჩიტს და ავაფრენ,
რომ შენი ყველა დარდი წაიღოს,
რომ შენი სულის ნათელ ტაძარში
ჩრდილის ნასახივ სადმე არ იყოს.

თავს შემოგავლებ სხივებს ბადახშის
და გადავთესავ ზღვაში იმედით,
რომ შენი სულის ნათელ ტაძარში
აღარსად დარჩეს ბინდი მცირედი.

თავს შემოგავლებ შუნის ნაშიერს
და გადავაფრენ კლდეზე ფრთოსნებად,
რომ ცისარტყელას ფერად არშიებს
ტანზე იხვევდე ლამაზ ოცნებად,

მკლავზე იხვევდე სხივთა ჩქერალებს,
ყველა სინაზეს და მოკრძალებას,
ქვეყნად ყველაზე სუფთა მწვერვალის
სუფთა ყვავილთა შემობრძანებას.

თავს შემოგავლებ სიცოცხლეს ჩემსას
ერის სულო და ერის სანთელო,
დღევ დღევანდელს, ნამღერო ლექსად,
დაუშრეტელო ხვალის კანდელს,

დედაო ენავ, —
ათას გვალვაში
გზა გამოვლილო
მზევ
უთარილო,
რომ შენი სულის ნათელ ტაძარში
ღრუბლის ნასახივ სადმე არ იყოს!

კ ა კ ლ ი ს ხ ე

რამდენს გცემენ და რამდენს გარყევენ,
შენ კი დგახარ და ამაყად ითმენ.
თითქოს გიმტვრევენ მწვანე ნამყენებს,
თითქოს გაჭრიან ბეჭდიან თითებს.

გაჭრიან თითებს და თვლები ცვივა,
ცვივა, წკარუნობს ღაწვზე ლალები.
დგახარ და გცხელა, დგახარ და გცივა
და ისევ გცემენ გრძელი ხალებით.

მაინც მიიწევ მზისკენ ალერსით,
ფეთქავს მაღალი სულის ღირსება.
და შენს ტოტებზე სეტყვა აღმასის
წკარუნობს, როგორც მარადისობა.

დიდება, შენი ჯვარის სიმაღლეს,
ერის ამაყი სულის ნათელო,
მარად სიძველევ, მარად სიახლევ,
ენავ მშობელო და საქართველოვ!





ჟიღონ ხაღვაში

მ ი ნ დ ი ა ტ უ რ ე ბ ი

მინდიას დილა

კვირადილა წვიმიანი გათენდა. მინდიას ეწყინა, მაგრამ მალე ფანჯრებში წყლის ჩხრიალი შეწყდა.

რა მოხდა? ნუთუ გადაიღო?

აივანზე გავიდა. დასავლეთისკენ, ზღვისა და ცის შესაყარზე, მოწითალო ზოლი გართხმულიყო. ეს დარის ნიშანია, გაიფიქრა მინდიამ და ბაბუას მოთახს მიაღება.

— ბაბუ, პირობაზე როგორ ხარ? — ლმობიერად, მაგრამ სერიოზულად მიმართა მინდიამ, — ხომ დაგვპირდი, ბაბუ, გონიოში წაგიყვანთო. აჰა, დარი გამოდის, ადექი აბა და წაგვიძეხი. ბექა, სულხანი და გვანცა მზად არიან.

— როგორ, თუ დარი გამოდის, საიდან იცი შენ? — გამოფხიზლდა წიგნში ჩაძირული ბაბუა.

— ვიცი, ბაბუ. წელან მე, ბექა, სულხანი და გვანცა შევებევწეთ წვიმას, შეჩერდი წვიმავ, ან გადადე ერთი დღით მაინც მეთქი.

— მერე, რაო წვიმამ?

— არაფერი არ გვითხრა, ეტყობა, შენსავით ბევრი ლაპარაკი არ უყვარს ზეცას. იმწუთში გადაიღო, ღრუბლები გასწი-გამოსწია და ა, გაიხედა, მზე გამოდის.

— კარგი, თუ ასეა, წავიდეთ.

— ოღონდ — ფეხით.

— კი, მარა გვანცა ჯერ პატარაა, მერე გოგოა, არ შევიბრალოთ?

— არავითარი შებრალება! — ბრძანა მინდიამ და კარებთან ჩამწკრივებულ ექსპედიციის წევრებს თვალი გადაავლო. გვანცას მიაჩერდა, შენ რას იტყვიო.

გვანცა, მართალია ჯერ სკოლაში არ დადის, მაგრამ მინდია, ბექა და სულხანი, რომ მეცადინეობდნენ, თავადაც ჩაჰკირკიტებდა ხოლმე წიგნებში და წერა-კითხვა ისწავლა.

— დავწერო თუ ვთქვა ისე, ბაბული? — ააფახურა შავი წამწამები გვანცამ და ციცქნა ფეხებზე დაიხედა. ეს იმის ნიშანი იყო, არა მიშავს, მეც ვივლიო.

ამასობაში ბაბუა გამოეწყო. ქალები შინ არ იყვნენ. საგზალი თვითონ მოიმზადა, ბადიშები წინ გაუშვა და გარეთ გავიდნენ.

ბათუმის ქუჩებს წელანდელი წვიმის ჩქერები სულმთლად გადაეწურა. ახალმოსული მზე გაბადრული გადმოყურებდა სახურავებსა და ხის კენწეროებს.

ბაბუა ძალიან მოიხიბლა ამინდით.

— ეს მინდიას დილაა! — თქვა და კახაბრის ველისაკენ გაემართა. მინდია, როგორც უფროსი, ბაბუას ხანდახან გვერდით მიჰყვებოდა. ამაზე ბექა ცოტათი ჯავრობდა. სულხანი სულ არ კითხულობდა, სად ვიაროო, ხან წინ გავარდებოდა, ხან უკან. გვანცა სულ უკან რჩებოდა. ბაბუამ მოუხედა, დაელოდა.

— ბაბული, ამ ჩვენმა ბიჭებმა ვერ ისწავლეს, რომ ქალი წინ უნდა გაუშვან. — თქვა გვანცამ და ქარის მიერ თავზე წამოფენილი კაბა წელ-ჭვევით ძლივს ჩაიფარა.

ბაბუას სიტყვა

რა კარგი ქენით, რომ ფეხით წამომიყვანეთ. თქვენ გენაცვალე, ჩემო ბაბულებო, ჩემო იმედებო! მიდიოდა, ბადიშებს ეალერსებოდა, თან ამბებს უყვებოდა.

ჩემო მინდია, ბექა, სულხან და გვანცა, თქვენ უნდა იცოდეთ: თქვენი მშობელი აჭარა, ბათუმი და მთელი ეს მიწა-წყალი სამას წელიწადს მტერს ეჭირა. დედა-საქართველოსაგან ჩამოცილებული იყო ეს ჩვენი მხარე. ჩვენი პაპები და ბებიები შინიდან გარეთ რომ გავიდოდნენ, ქართულ ენაზე ვერ ილაპარაკებდნენ.

ასი წლის წინათ კი ჩვენ გველირსა განთავისუფლება. თქვენ ბედნიერ დროში ცხოვრობთ, ჩემო შვილებო.

აი, ესეც კახაბერი! კახაბერი კაცი იყო, შვილებო. საქართველოს
რის სარდალი იყო. რვაასი წლის წინათ აქ ბანაკი დასცა თურმე. შეისვენა
ჯარმა. მერე კახაბერი ჭოროხს აჰყვა ზემოთ და ამ ჩვენი მშობლიური
მდინარის სათავეებისაკენ გარეკა შემოპარული მტრები. იქ, ერთ გორაზე
დიდი მახვილი მიწაში ჩაასო და დუშმანს უთხრა, ამას აქეთ გადმოსული
თვალმა არ გნახოსო. როცა სარდალი სატახტოში წასულა, ხალხს აქაუ-
რობისათვის კახაბერი შეურქმევია.

— აგერ ჭოროხსაც მივაღექით, — თქვა ბაბუამ და ბადიშები ხიდზე
გაიყვანა.

მალე გონიოს ციხე-ქალაქის კედლებს მიაღგნენ.

— უჰ, რამხელა კედლებია! — თქვა მინდიამ.

— უჰ, ამ ერთ ქვას მარტო ავწევდე. — ინატრა ბექამ.

— იქ, მაღლა ასვლა მინდა. — მოითხოვა სულხანმა და ბებერ კედელს
გაოცებით შეხედა.

— ბაბულო, რა კოხტა ყვავილებია იმ ქვებში, მომიწყვიტეთ. — აფ-
ლიკვინდა გვანცა.

— ეს ციხე ორიათასი წლისაა, ჩემო პატარებო, — დაიწყო ბაბუამ —
აქ თამარ მეფეა წამყოფი, აქ შოთა რუსთაველს ჩაუვლია შორეულ პალეს-
ტინაში მიმავალს, აქ თამარის შვილს, მეფე ლაშა-გიორგის პირველი სამ-
ხედრო აღლუმში გაუმართავს. აქ ევროპიდან მომავალ სულხან-საბას ღამე
გაუთევია.

— ვისა ბაბუ? მე? — მოირბინა და აცქმუტუნდა სულხანი.

— ეს გონიოს ციხეა, — დაასკვნა ბაბუამ.

— არა, ეს ჩემი ციხეა. — გაუსწორა სულხანმა.

— ბოდიში, ბატონებო, შევცდი. ეს სულხანის ციხეა. — დაუდასტუ-
რა ბაბუამ. სულხანმა ბექას და მინდიას ხელი სტაცა და მოიპატიჟა.

— მობრძანდით, შემოდით შიგ. ეს ჩემია, რისი გეშინიათ, შემოდით,
აქ მე ვარ.

აქ კი სულხანმა დიდი თავაზიანობა გამოიჩინა, — პატარა დაიკო გვან-
ცა წინ შეუშვა და მერე მოსულთ თავის ციხე-ქალაქში შეუძღვა.

ბექას ხელოვა

მართალია, ბექა მეოთხეკლასელია და სულხანზე უფროსია, მაგრამ
მაინც იწყინა, ციხე რომ მას არ მიაკუთვნეს.

— ბაბუ, რატომ დამარქვით ბექა, დაგერქმიათ სულხანი. ვინ მოიგო-
ნა ეს ბექა?

ბაბუამ ბექას მხარზე ხელი დაადო.

— ჰო, იცი რატომ დაგარქვი ბექა? საქვეყნოდ სახელმოხვეჭილია, რომ ჰქონდა, რომ...
რომ ჰქონდა იყვნენ, აქაურები, ძმები ოპიზარები, ერთს ბექა ერქვა. მისი სახელი ბევრ მეფის სახელზე უფრო დიდია და გამძლე. ისეთი ხელობა ჰქონდა, რომ...

— მეც მინდა ხელობა. — მოითხოვა ბექამ.

— როგორი? — საქმიანად იკითხა ბაბუამ.

— ამ კედელში რომ ქვებია, მაგას კაცი თლიდა?

— რა თქმა უნდა, კაცი თლიდა.

— ეგ მინდა, ქვისმთლელობა მინდა.

— ჰოდა, გათავდა, ჩემო ბექა. შენი ხელობა, შენი საქმე, შენი სახელი ათას წლებს გაწვდება. ხომ ცოცხალია ახლა ჩვენთვის ამ კედლის მშენებელი?

— კი.

— ჰოდა, იქნები შენც მუდამ, ჩემო ბექა!

გვანცას წითელი და შავი ხარი

ამ დროს ბუჩქებიდან გვანცა გამოცუნცულდა. კაიგაყოლა ყვავილები დაეკრიფა, მაგრამ კონად ვერ შეეკრა და პატარა ხელებიდან ძირს უცვიოდა.

ბაბუასთან მიიჭრა და შეელა თხოვა. შემჭკნარი დრაციის ფურცელი მინდობდა მოარბენინა. ბაბუამ დრაცინა შუაში გახლიჩა. ნახევარი ყვავილებს შემოაკოჭა, ნახევარი გვანცას წელზე შემოართყა.

გვანცამ უეცრად კოპები შეკრა, წარბები შეჭმუხნა და კინალამ ტირილი დაიწყო.

— ციხე-ქალაქები სხვებს და მე ნახევარი ღერი დრასენი, ხომ?

ბაბუამ სიცილ-ტირილი დამალა. გვანცა ხელში აიყვანა და მიუთალერსა. გვანცა ჭკვიანი გოგონაა. გვანცას შეებრაღა ბაბუა. თავზე ხელები მოხვია, ჭალარა ქოჩორზე აკოცა და უფრო ადვილი საქმე დაავალა:

— ბაბულო, მაშინ ერთი კარგი ამბავი მეც მოთხარი. მარტო — მე.

— შემეკითხე, ჩემო გვანცული და გეტყვი.

გვანცამ ზედა ტუჩზე თითი მიიღო, კარგახანს იფიქრა.

— ამ ციხის ქვები ვინ მოზიდა, ბაბულო?

— ხარებმა, შვილო. მარხილში ხარებს შეაბამდნენ, მარხილზე ქვებს დააწყობდნენ.

— რაფერმა ხარებმა, ბაბულო?

— წითელმა და შავმა. — დააზუსტა ბაბუამ.

— მინდა, ბაბულო. სად ძოვენ ახლა ხარები ბალახს, დამანახე.

— სუ, მიუგდე ყური, — უთხრა ბაბუამ და ხმა გაკმინდა. შორიდან ზღვის ტლაშუნი ისმოდა.

— ხომ გესმის, ჩემო გვანცული? — აი, ეგაა — ხარები ბალახს ძოვენ.

— ნუ მატყვილებ, ბაბული, ეს ხომ ზღვაა.

— მერე რა, შეილო. ის ხარები ზღვად იქცნენ. აი, გახედე. ხომ წითელია ზღვა. მზე რომ ამოვა, ზღვა წითელი ხარია, მზე რომ ჩავა, ზღვა შავი ხარია.

— აბა, ზღვას სულ მე მაძლევთ? — კმაყოფილად იკითხა გვანცამ და ერთი გულიანად ჩაიკისკისა.

ჩვენ „დედა ენა“ ვართ

მზე რომ საშუადღოზე ავიდა, ბაბუამ იფიქრა შინ დაბრუნების დროაო. ბავშვები მართლაც დაიღალნენ. მაგრამ ისე გართულიყვნენ, ეტყობოდათ ჯერ აქედან წასვლაზე არ დათანხმდებოდნენ.

ციხექალაქის კარიბჭესთან, შარაზე, ავტომანქანები შეჩერდა. მინდიამ დაინახა, ნორჩები ჟრიაშულთ ციხეში რომ შემოიბოდნენ.

ბექამ ორი ათასი წლის ჭიდან ბაბუას მიერ ამოღებული წყალი მოხვრიბა და მოზღვავებულ პატარებს შეეგება. სულხანიც ბექას გამოუდგა. გვანცა ოდნავ შეკრთა და, რა ხდებაო, შიშით ბაბუას მიეკრა.

რამდენიმე ბიჭი კარიბჭის თავზე ავიდა, იქიდან ციხის მაღალ კედელზე ვეება ცისფერი ატლასი გადმოჰკიდა. ზედ თეთრად ეწერა: „იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენის“ ასი წლისთავი“.

ხალხს ხალხი ემატებოდა. მოხუცმა ციხემ გამოიღვიძა, აჭრელდა, გაჯეელდა, გამხიარულდა.

უფროსები, მასწავლებლები, პიონერები, ნორჩები — ყველანი აქეთ მოდიოდნენ, ყველანი.

მუსიკოსებიც თავის ადგილს იჭერდნენ, ხალხური მომღერლებიც. ჩაქურაში გამოწყობილი ვაჟები და ლეჩაქ-ფეშტამლებიანი ქალიშვილები კოინდარზე გამოეფინენ.

რადაც დიადის და უჩვეულო საოცრების მოლოდინში ფორთოხლის ხეები, მაგნოლიები, პალმები განაბულიყვნენ.

ბაბუა მიხვდა, ძველ გონიოს ციხე-ქალაქში ახალი სახალხო ზეიმი, ჩვენი გამზრდელი, დალოცვილი წიგნის — „დედა ენის“ ასი წლისთავის ზეიმი იმართებოდა. არც გაკვირვებია, — ასეთი დღესასწაული სწორედ აქ, აჭარის ულამაზეს, უძველეს, სასახელო ალაგას უნდა მოეწყოს.

დედა ენა თუ აქ ჩვენ შევიწახეთ და გადავარჩინეთ, დედა ენამ ხომ ჩვენ შეგვინახა და გადავარჩინა, — ფიქრობდა თავისთვის ბაბუა და თვალებში სიხარულის შუქჩამდგარი შესცქეროდა ბავშვებს.

მინდია და ბეჭა უკვე ზეიმის სამსახურში ჩამდგარიყვნენ. უძველესი კოშკის ხავსიან საფეხურებზე აღიოდნენ. მხარზე გამოედოთ თითო წითელი, დიდი ანბანი და ისე აღიოდნენ. სულხანიც იქვე, კედლის ძირას ფუსფუსებდა. ერთი ანბანი იმასაც მიაყუდეს პატარა ზურგზე, ძლივს წამოსწია და ისიც ქვის ხავსიანი კიბისაკენ დაიძრა.

ბაბუამ მიუსწრო, ხელი შეაშველა და მალლა აიყვანა.

— ბაბულო, ერთი ანბანი მეც მინდა, — შესძახა გვანცამ.

— კი, შვილო, აჰა, შენაც. — მოუტანა უცნობმა მასწავლებელმა გვანცას ანბანი „ა“.

კიდევ სამი ბიჭუნა სამი ანბანით ავიდა მალლა. გვანცა ბაბუამ ბოლოს აიყვანა და კედლის თავზე ჩამწკრივებულ ბავშვებს ბოლოში მიუყენა. გვანცამ თავისი ანბანი რომ სიმაღლეზე დააყენა, თავად სულ აღარ ჩანდა.

მაგრამ მწკრივი უკვე იკითხებოდა. ზღვა ხალხი ხედავდა ორ სიტყვას „დედა ენა“.

ბაბუას თვალზე კურცხალი მოადგა.

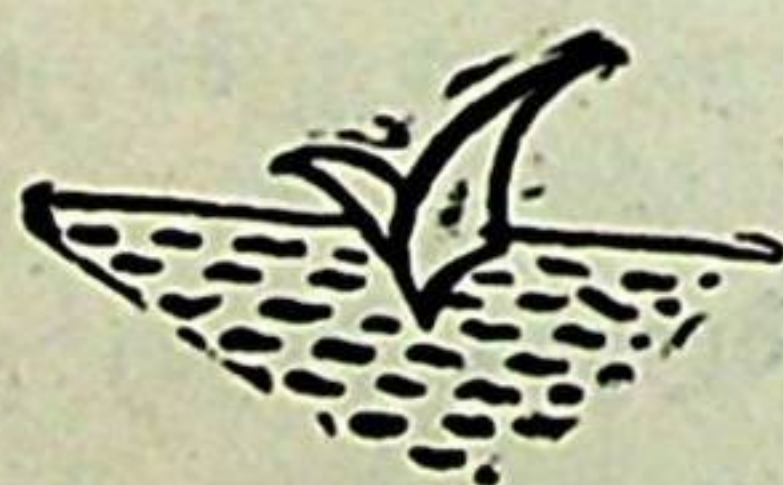
დიდხანს იდგნენ ასე ბავშვები გონიოს ციხის ბებერი კედლის დაბზარულ ლოდებზე.

ბაბუა ქვემოდან ეხვეწებოდა:

— კარგია, შვილებო. კმარა. ახლა შინ წავიდეთ.

— არა, ბაბულო. ჩვენ „დედა ენა“ ვართ! — ეძახოდნენ მალლიდან გვანცა, სულხანი, ბეჭა, მინდია და სხვები.

ბაბუას მოწოლილი კურცხალი უკვე ლოყაზე ჩამოღვროდა.



* * *

შენი მოცინარე ფრესკის,
შენი მოწყენილი ხატის,
ხატრით. — პოეზიის ცეცხლის.
ცის და სიყვარულის ხატრით...
სხვათა ფერებამ და კოცნამ.
ლამის გაგიცვითოს კალთა,
ჩემიც მიითვალე ლოცვა.
ჩემო ნათლიდედა სხალთავ.
შეგმულ სამაჯურებს ვიხსნი.
კლდეშიც ყვავილი რომ დავრგო.
შენი ასაკის ვარ სისხლით,
შენი ხნიერება მამკობს.
მოაქვს ოქროვანი ულო,
ფერხთით მიმონჩქრეულ წყალთა,
მთების მოძღვარო და სჯულო
განმანათლებელო სხალთავ.
დავალ დავლიანი კოლხი,
ეჰე!... საიდან და საით...
ისევ შემოფოთლე ქოხი
ისევ გამითხოვე დაი...

* * *

ყორეს ერჩოლება ძალდი,
ეს ყორე ათასწლეულს ეომა,
ნეენი!.. ბიჭუნტურას ძახილს
ლოცვასავით იმეორებს ხეობა.
უყურე, მაგ მშიერ ნაგაზს,
მამა იღრინება ბუხართან,

წარსულს მომიშორე ლექსი,
ნისლი, სიზმარივით მჩატე,
ჩემი ჭორფლიანი ნეკნი,
ღღუანის ღორღიებში ჩადე.
ველარ შემომხედონ ეჭვით,
თავად საეჭვომ და სხვათა,
მადლმა შენეული კენჭის.
მადლმა, — მოწამეო სხალთავ.
ვიდრე უსახური ნანობს,
ზვავებს ვერჩოლები ვიდრე,
ქართულ მგზნებარების გამო,
მე აქ მაგრად უნდა ვიდგე.
არა შვავფოთოლას სითბო,
არა ცომტალახის ტიტყვა,
მე აქ ვჭირდები და მითხოვს
ერის სისხლიანი სიტყვა.
ვიდრე პირსავსეა მთვარე,
და მზე ცხოველია ვიდრე...
მე აქ, განაპირა მხარეს
უნდა ციხესავით ვიდგე.

კვიცი გვარზე ხტისო, — რა ქნას,
მასაც ხევხვითქილი უყვარდა.
ციდან, თბილი და ნაზი
ბინდით,—იღუმალი აზრი მოთოვს.
ხარდანს ეკონება ვაზი, —
ჩემი ლამაზი ქვაზიმოდო.

* * *

ეს მწვანე ხანძარი... ლეკი და ლელი...
 ეს მწვანე განგაში გენიას მომფენს,..
 ვამბობ და რიყეთის მღუმარე სერით
 დავყურებ მოწყენით და გულის ძგერით
 ემრულას პერანგივით დაფენილ სოფელს.
 სოფელში ნიგვზების გევეზობს ზვინები,
 წვიმების წყალობა, —
 მთქლოშარი წვიმების.
 მიმოკიკნულია მზის ასომთავრულით
 ლოდების რანდი და კლდეების სისქე,..
 როგორც განცვიფრება, როგორც სიყვარული,
 თეთრ-თეთრი ოდები მთვარით მოყავრული,
 ოქროს კალათივით მიიწევს ცისკენ.
 ღობეში მოძვრება ტანტალა ბიჭი,
 მოუჩანს ჭიბი და... როგორ ვთქვა, — კვირტიც,..
 აქ, მთაში, მე კიდევ, მე კიდევ მიჭირს,
 აქ კიდევ ბოგინობს ბებერი ხინჯი,
 ყართოფას ეხარშავ და მწარებალს ვყიდი.
 სოფელში ნიგვზების გევეზობს ზვინები.
 წვიმების წყალობა. —
 თრაშუნა წვიმების.
 ამ ხრამებს, ამ ხეებს ქოხები უვლის.
 შემკული ქარის თუ ნისლების ფრთებით,..
 ახლოს ვარ მთებთან და მიკვდება გული,
 მე ზღვასთან, ჩემს ზღვასთან ჩარბენა მწყურის,
 რა ვქნა! — ახლოდან არ ჩანან მთები.

* * *

გვანცაზე წკრიალებს თამარის ქოში,
 ბერთვენახმა მხარზე ლერწი დამადო,
 გეგელიძეებში. —
 პოეტის ქოხში.
 ბღვიალა მეგრი თამაღობს.
 ჰოი, შენ!.. მამულის ჭირო და ლხინო,..
 ჭერში მეციხოვნე იარება..
 აგვისტოს მთვარესავით ამღვრეულ ღვინოს

ესვამთ როგორც ამ მთების ზიარებას.
პოეტის სუფრა სამრეკლოს მოჰგავს,
ხევები გაკმენდილი გვისმენენ,
მეგრი დაბზარული ზარივით ბორგავს
და ხმაში ეპარება სისველე.
შენ ჩემო უძველესო მძუძევ,
შენ ჩემო ჭირნახულო მახარია...
ნანა! მაკოცნიე ფუძეს,
ნანა! მენატრები რა ხანაია.
თითქოს ია-იას უჭკნება ძირი.
თითქოს ვაზის მაჯებს დაღვენენ...
და იგი მგელკაცი, უბადლო მწირი
ცურტაველის ლოცვას აღავლენს.
გუმბათივით გუგუნებს ფიცრული ჭერი.
კედლებს ფიჩხის კვამლი ედება...
მამულო ყველა კვირტში ხსენია შენი.
რა ქნან საქართველოს დედებმა.
ვინ?! ვინ ამომიღებს ტყავში თუ ოთხში,
ვინ! ვინ მიმაბარებს უკუნეთს...
გეგელიძეებში, —
პოეტის გოხში
ცურტაველის ლოცვა გუგუნებს.

* * *

შენ! —
ვითომ სახალხო ზარზეიმის გამომკიდე,
შენს ცაზე საქართველოს დროშას რომ გამოჰკიდებ,
მე გული ხარხარით მიკვდება...
ვიცი, შინაგანი მოწოდებით სხვა ხარ,
მდილსაც ატყავენ, ფცქენი და ხახვავ
და თვალს უპაჭუნებ დიდებას.
ხო, ხო, სახალხო ზარზეიმის გამომკიდე,
შენ რომ საქართველოს დროშას გამოჰკიდებ,
ჯალაბიც ფართი-ფურთით ირთვება...
შენ, ოქროს დეზებით შემკულო მამალო,
რომ შენი თახსირი ბუნაგი დამალო,
ეს დროშა იმისთვის გჭირდება.
სამყარო ვინ ნახა მოყოფილ-მოღობილი,

წყალნი წარვლიანო, — ღალადებს ოქროპირი,
შენც ალბათ დროს მოეცვითები,..
ერთხელაც ქვეყნისთვის ღამე არ გითევია.
კიდევ კაი რომ ეს დროშა წითელია.
სირცხვილ და სისხლივით წითელი.
ხო, ხო, სახალხო ზარზეიმის გამომკიდე,
შენ რომ საქართველოს დროშას გამოჰკიდებ.
მე გული ხარხარით მიკვდება,..
შემჭამა ეჭვმა და დამამხო შიშმა,
ამას რომ მე ვხვდები, ბევრს კი არ წიშნავს,
ნეტავ!..
სხვა როდის მიხვდება.

* * *

ჰოი, შენ! ბერდედავ, თუნგების მთრეველო,
ჰოი, შენ! —
შავლეგოვ, ღვთისოვ და ღვთისავარ,..
რად გინდა ლახვარი ბასრი და ზიკზიკა,
რად გინდა ყვირილი, — „ეს ვიყავ, ის ვიყავ!“,
მოდრი და სულ ჩუმად მითხარი,
სულ ჩუმად, — ესა ვარ, ისა ვარ...

კი, ციხეთ ნეკნებში ღველფია ბებერი,
გვყოლია მონანი, გმირნი და მეფენი,..
კი, —
სათოფურებში ლომები მქუხარი
და სულნი ნეტარნი ბუდობენ,..
შენ ჩემო მძუძეო თუ ჩემო ნათლია,
ცოტაც და...
ცოტაც და წინაპრად ჩაგთვლიან,
ქვეყანას რაისლა უტოვებ?..

რა მოგცა ტრაბახმა უკვდავთა ღანდებით,
ან თავზე ქირქილმან ღვთისამან..
არ გინდა ყვირილი..
სულ ჩუმად მითხარი,
სულ ჩუმად, — ესა ვარ, ისა ვარ...

რატომ გვგონია რომ ვიღაც გვეპარება?
 რომ ვიღაც გვედავება და ჩუმად გვიკლებს?
 რომ ჩვენი გენი მუშეუმს ებარება, —
 ეს ავადმყოფური ეჭვია იქნებ?..
 რატომ გვგონია, რომ ვინმე გვეზავება,
 რომ ჩვენს სანახებში გზას უკეთ იგნებს?
 იქნებ ჭეშმარიტზე ფიქრი გვეზარება, —
 ეს უგუნურობის ნიჭია იქნებ?
 მამავ!..

მომიტა გასანთლული თოკი,
 ჩემი გულგუმანი დადგინდა,
 სად მიდგებ-მოდგება იდაყვის ლოკვით.
 გადაგვარებული ქართველის ჯოგი,
 ასეთი საქართველო რად გინდა?!



ჰოდგეი ჭანჭუჩია

ტ რ ა ბ ე ღ ი ა ბ ო ს ფ ო რ შ ი

უცებ დიქტორის ხმა შეწყდა.

ტელეფონი აწკრიალდა.

— ამხანაგო კაპიტანო! ნება მომეცით მოგახსენოთ. — მორიგე შტურ-
მანი ლაპარაკობდა.

— მომახსენეთ.

— ბოსფორში ცუდი ამბავია... — დაიწყო მან. — „მართლაც რომ
ფათერაკებით სავსეა ზღვა“, გამიელვა თავში, მაგრამ ვერ მოვიგონე ვინ
თქვა ეს. მერე მორიგე შტურმანს ნება დავრთე ეცნობებია ეკიპაჟისათვის
„ბოსფორის ცუდი ამბავი“.

რადიო ახრიალდა.

— ამხანაგებო! მოისმინეთ საგანგებო ცნობა. ტანკერი „ლენინაკანი“
იტყობინება: გულშემზარავი ტრაგედია დატრიალდაო ბოსფორში, იუგოს-
ლავიისა და საბერძნეთის ტანკერები დაეჯახნენ ერთმანეთს, ბევრი მეზღვა-
ური იმსხვერპლა ზანძარმა...

მერე დუმილი ჩამოწვა.

ამწუთს, ვინც კი ბოსფორის ცუდი ამბავი მოისმინა, ყველა დუმილს
მოეცვა.

მხოლოდ გემის სამანქანოდან ისმოდა ძრავების მონოტონური გუგუნე.
გემი სრული სვლით მიიწევდა ბოსფორისაკენ. მე საგარძელში ჩავეშვი.
ვან-გოგის ნახატების ალბომი დავითრიე და ფურცვლა დავიწყე. მორიგე
შტურმანმა კვლავ დამირეკა: „ლენინაკანი“ გამოჩნდა, ჩვენი კურსით მო-
დისო. მაშინვე წამოვდექი და სანავიგაციო ხიდურს მივაშურე.

ჩემს უფროს თანაშემწეს რადიოსაუბარი გაება „ლენინაკანთან“.

— ამირან! ბათუმში ჩახვალ თუ არა, ნაზიკო ნახე, კარგი?

— დავალბა შესრულებულად ჩათვალე.

— გადაეცი: ყველაფერი რიგზეა-თქო.
— ბატონი ბრძანდები.
— ბოსფორის ამბებს ნუ ეტყვი. თუ თვითონ გკითხა, შეალამაზე.
მისთვის ახლა ჩემი წასვლაც საკმარისია. შემცვლელი რომ გამოჩენილიყო,
დავრჩებოდი უთუოდ.

— ვინმეს ელით?
— ველით რომელია, კიდევ ერთი მეზღვაური უნდა მოევლინოს ქვე-
ყანას.

— მაშ თოფმა უნდა იჭექოს.

— ორპირიანმა.

— იმ ზეიმზე მეც მიგულე.

— დიდად მოხარული ვიქნებით ნაზიკოცა და მეც.

— შოთა, ბონდო როგორ არი?

— რიხიანად. აი, შემოვიდა კიდევ.

— დამალაპარაკე, რა.

— ახლავე.

მე და ამირანმა ერთად დავამთავრეთ ბათუმის საზღვაოსნო სასწავლე-
ბელი, მაგრამ იგი ვერ დაწინაურდა რატომღაც. მისმა ჯიუტმა ხასიათმა
გზა გადაუკეტაო ამბობენ. შეიძლება ასეც იყოს.

— ამირან, გამარჯობა!

— გაგიმარჯოს, ბონდო!

— დიდხანს იდექით მარსელში?

— სამი დღე.

— ბოსფორში რა მოხდა, ამირან?

— იუგოსლავიის „ზორანიჩი“ და საბერძნეთის „ჰარმონი“ დაეჯახნენ
ერთმანეთს, მერე ერთიმეორეს გადაჭდობილნი იქვე მდგარ „ტარსუსს“
მიეტმასნენ და იგიც ააფეთქეს. ბოსფორი ღამით დაკეტილია.

— არ იქნა და არ აეწყო ბოსფორში ცურვა. — ვეუბნები მე.

— თურქები ინგლისელებზე უარესი კონსერვატორები ყოფილან თუ-
რმე. — თქვა ამირანმა.

მერე კიდევ რაღაც-რაღაცეებზე ვისაუბრეთ, კეთილი გზა ვუსურვეთ
ერთმანეთს და დავემშვიდობეთ.

მეორე ღამე რძისფერმა სქელმა ნისლმა გააფერმკრთალა.

გემი ნელა მიდიოდა.

ბოსფორის სრუტეს ვუახლოვდებოდით.

მე საჭის ჯიხურის ილუმინატორთან ვიდექი და ღამის წყვდიადში ვიჭ-
ვრიტებოდი. დროგამოშვებით რადიოლოკატორს მოვიშველიებდი, გულ-
მოდგინედ ვჩხრეკდი გზას...

და აი, ლოკატორის მომწვანო ეკრანზე ქინძისთავის ოდენა წერტილი
აციმციმდა. ცოტა ხანიც და უკვე ათამდე მზესუმზირას მარცვლის ტოლა

ლაქა ბრჭყვიალებდა, რაც, ერთი შეხედვით, პატარ-პატარა ოქროსფერი ნავების ფლოტილიას მოჰგავდა. მალე ზღვის ნაპირის ზოლი და ბოსფორში შესასვლელი გზა გამოჩნდა ეკრანზე. მერე ანადოლუსა და რუმელის შუქურების სუსტი შუქი გამოკრთა. ახლა კი მკაფიოდ გვესმოდა რეიდზე მდგარი გემების ზარების ხშირი რეკვა, სპილენძის თეფშების დაფდაფი და საყვირების ნაირ-ნაირი გუგუნნი. ამ გამაფრთხილებელ სიგნალებს ჩვენი გემის დვრინიც გაერეოდა ხანდახან: მოვდივართ, გზა გვიტოვო, ვიუწყებოდით. და აი, უცებ, ჩვენგან არც ისე შორს, მარჯვენა ქიმის მხრიდან, სინათლე აკიაფდა. მას კატარღის ძრავის თუხთუხის ხმაც მოჰყვა. მერე კი პროექტორის სინათლის ძლიერმა ჭავლმა სიბნელე გააპო, ჩვენი გემის კორპუსი კიჩომდე ჩაირბინა და სანავიგაციო ხიდურს შემოენთო.

— ჰელოუ, ტანკერზე! — გაისმა კატარღიდან.

— გისმენთ. — ვუპასუხეთ ჩვენ.

— გათენებამდე რეიდზე უნდა იდგეთ. ლოცმანს აქვე აიყვანთ.

ПОНЯТНО?! — დააყოლეს რუსულად და პასუხსაც არ დაუცადეს. კატარღა გაუჩინარდა.

ჩვენც რეიდზე დასადგომი ადგილი მოვნახეთ რუკაზე, გემი მოვაბრუნეთ და კიდევ უფრო შევანელეთ სვლა. მერე გემის მოსასმელი ხრახნის ბრუნნი შევაჩერეთ და მინიშნებულ ადგილზე ზღვაში გადავუძახეთ ლუზას. ბოცმანმა ხუთჯერ ააგუგუნა ფოკანძაზე მიბმული ზარი — ლუზის ჯაჭვი ასოცდახუთმეტრიანიაო, იტყობინებოდა იგი. შევჩერდით თუ არა, გემის ეკიპაჟს მუდმივი მზადყოფნა გამოვუცხადე. სხვანაირად არ შეიძლებოდა, ჩვენს ირგვლივ თორმეტი გემი იცოხნებოდა.

— ამზანაგო კაპიტანო! ნება მომეცით ეთერში გავიდე. შეიძლება ჩვენები დგანან. — მომმართა უფროსმა თანაშემწემ.

— გადით. — დავრთე ნება და თან დავსძინე: თუკი რაიმე მნიშვნელოვანი გაიგოთ, დამირეკეთ-მეთქი. მერე კაიუტისაკენ გავსწიე, შევედი თუ არა, ტანსაცმლიანად მივეგდე დივანზე. თვალი დავხუჭე და ტელეფონის ზარიც აწკრიალდა.

— ჩვენს გვერდით ტანკერი „თბილისი“ დგას. ბოსფორში სამი გემი იწვისო, მაგრამ დაწვრილებით თუ რა მოხდა, არ ვიცითო, მაცნობეს, — მომახსენა უფროსმა თანაშემწემ.

— კეთილი. მალე გათენდება და ვნახავთ, რაც მოხდა. ფრთხილად იყავით. — ვუთხარი მას და კვლავ დავხუჭე თვალები. თითქმის მთელი საათი ვიწეე. თავში ფიქრების კორიანტელი იდგა. არ იქნა და არა, რული არ მოდიოდა. ბოსფორის კატასტროფამ უხეირო ფიქრი ამკიდა, აპალონოს როდოსელის „არგონავტიკა“ გამახსენდა: ბოსფორი ვერავის ვერ დაულაშქრავსო უვნებლად, წერია ამ დიდებულ წიგნში. რა თქმა უნდა, დღევანდელი ბოსფორი სულ სხვაა, მაგრამ მის კარიბჭეს მიმდგარს აქ დატრიალებული საზღვაო ტრაგედიები რომ გამახსენდება, ცოტა უცნაურად

გვრძნობ თავს. ისე, კი, სრუტეში შეხვალ თუ არა, დღევანდელი ბოსფო-
რის სანაპირო თავისი კოტეჯებითა და რესტორნებით, რომელთა სახურა-
ვებზე დღედაღამე ბრიალებს რეკლამა, ზიფათებზე ფიქრს უმაღლეს გავიწყებს.
ამ კოხტა სახლებში ხშირად დამილანდავს თავმომწონედ გამოწყობული ქა-
ლები. ზოგიერთი ის ეშმას კერძი, იგრძნობს თუ არა, რომ მას ჭოგრიტმო-
მარჯვებული მეზღვაური შესცქერის, ხელმისაწვდომი ზდება თითქოს. მახ-
სოვს, უცებ მეორე სართულის ფანჯრის ფარდა გაიხსნა. შუაგულ ოთახში
ლამაზმანი გამოჩნდა. მან თვალის დახამხამებაში მოიშორა სამოსელი და
მოადგა სარკმელს ჰაეროვანი, მომხიბვლელი, ხელებგამოშვერილი, მიწვევ-
და, მეაღერსებოდა თითქოს. ბევრმა წყალმა ჩაიარა მას შემდეგ, მაგრამ ის
უბადლო ჯადო-ქალი დღესაც მახსოვს და თვალწინ მიდგას მისი გამომწვე-
ვად გაპიტკინებული ვარდისფერი გულმკერდითა და შიშველი ტანის ცია-
ლით. ცხოვრების სინამდვილეს ხომ ვერცერთი ჩვენთაგანი ვერ გაქცევია.
თუმცა ხშირად უარყოფთ იმას, რაც წამდვილად უდიდესი სიხარულის
მომგვრელია.

და აი, წინ კვლავ ბოსფორია.

გათენებაჲდღე ვიყურყუტეთ რეიდზე.

შეცისკროვნდა თუ არა, შავკორპუსიანი, საკვამლე მილზე თეთრწითე-
ლი ნიშნით და ჭიმზე ყვითელი ფერის ღუზაჩამოკიდებული, კატარღა მოგ-
ვიახლოვდა. მალევე ქდალი წვერულვაშებიანი ლოცმანი ამოვიდა გემზე.
ჩემი ძველი ნაცნობი იბრაგიმი მოდიოდა.

— გამარჯობა, კეპტინ! — უნიათოდ მოგვესალმა.

— გაგიმარჯოს, პაილოტ! — მივუგე მე.

— ამოიღეთ ღუზა! — თქვა მან.

— ღუზა ადგილზეა. — ვუპასუხე მე.

— ო-ო, ეს კარგია. საჭე პირდაპირ — მიმართა მესაჭეს ლოცმანმა.

— არის, საჭე პირდაპირ! — გაისმა პასუხი.

ლოცმანი სანავიგაციო ხიდურის ხან მარცხენა და ხანაც მარჯვენა
ფრთაზე მიდი-მოდიოდა. მეზუფეტე ქალმა შავი ყავა და ბორჯომი მიართვა
სიტუმარს. ლოცმანს ესიამოვნა ყავა და შუშხუნა წყალი. მერე ჩიბუხი გაა-
წყო და გაუჩაღებლად გაიჩარა პირში.

— ე-ეხ, კეპტინ. ამ რამდენიმე დღის უკან საშინელი ტრაგედია დატ-
რიალდა ბოსფორში. ზღვა დუღდა, ზღვა, კეპტინ. — თქვა ლოცმანმა და
სანავიგაციო ხიდურის მარჯვენა ფრთაზე გაიჭრა ყვირილით. — თქვე არა-
მზადებო, გემს ცხვირის წინ რომ ეჩრებით, სხვა ადგილი ვერ მონახეთ?
მოუსვით ახლავე აქედან! — შეუტია იბრაგიმმა მეთევზეებს, რომლებიც
თავიანთი პატარ-პატარა ნაგებით ის-ის იყო გემის ქიმს მიელეწებოდნენ.
ლოცმანი კვლავ ჯიხურში შემოვიდა. ხელახლა ალაპარაკდა.

— იცი, კეპტინ, სამი გემი დაიფერფლა ერთბაშად, სამი. აბა! ხანძრის
ენა ცას ლოკავდა. ორმოცდაათზე მეტი მეზღვაური და ლოცმანი დაიხრუკა.

ზღვაში. ზღვაში ხალხი დაიწვას, ეს ხომ ნამდვილი ტრაგედიაა, კეპტინ! ლოცმანი დაიწვაო, რომ გავიგონე, ჩემი მეგობარი ჯევდეთი მომაგონდა უმალ. ნუთუ მაინცდამაინც ჯევდეთს გადაეყარა ეს ფათერაკი-მეთქი, გამიელვა თავში.

— რომელ ლოცმანზე ლაპარაკობ, იბრაგიმ? — სიტყვა შევაწყვეტინე ლოცმანს და თან გულისფანცქალით ველოდი პასუხს.

— ჯევდეთი დაიღუპა, ბონდო, ჯევდეთი. — თქვა იბრაგიმმა და ხიდურის მარცხენა ფრთაზე გავიდა.

ამ შემზარავმა ამბავმა შემაშფოთა და ამაფორიატა. ცრემლი მომადგა თვალზე...

მე და ჯევდეთი სიყრმის მეგობრები ვიყავით, ზღვამ დაგვამეგობრა. ჩემი გემი, ჯევდეთს რომ გავეცანი იმ დროს, სიცილიის კუნძულამდე თუ ჩავიდოდა ხანდახან. ის ხუთასტონიანი წყალწყვის ზომალდი ხმელეთის თვალსაწიერზე მიმყავდა. მე მაშინ ახალბედა კაპიტანი ვიყავი და მთაგორიანი ზღვისპირეთი იმედს მმატებდა თითქოს. ერთხელ, სინოპის ტრავერსზე რომ გავედით, ზღვაში კენტად მოფარფათე ნავს ვხედავო, მომახსენა მორიგე შტურმანმა. ჭოგრიტი მოვიმარჯვე და ზღვის ატალღებული ზედაპირი მოვათვალიერე, მაგრამ ჰორიზონტი სუფთა მეჩვენა. ცოტა მოგვიანებით კი მორიგი ტალღის ქედზე ამოტივტივდა ნავი. კაცის ფიგურა დავლანდეთში გ. მყისვე მისკენ მოვაბრუნეთ გემი და მივეშველეთ უცხოს. ნავი გემის მარჯვენა ქიმს მივაბით, მისავათებული მენავე ამოვიყვანეთ და ლაზარეთში პირველი დახმარება აღმოვუჩინეთ. გემის ექიმმა ლიამ იმდენი იღონა, რომ უცნობი გონს მოეგო. მომჯობინებული ახალგაზრდა გამოგვეცნაურა, ჯევდეთი მქვიაო, თქვა. სიტყვამ სიტყვა მოიტანა და გამოირკვა, რომ ჯევდეთმა ლაზური იცოდა, ქართულსაც ამტვრევდა და როცა მე ჩავუმეგრულე, ატყდა ერთი ყრიაშული.

— ჯევდეთ, შენ რა, ლაზი ხომ არა ხარ? — ვკითხე მას.

— არც კი ვიცი, როგორ გითხრა, ბონდო. კიდევაც ვარ და კიდევაც არა. საუკუნეს გადაცილებული ბაბუაჩემი სულ იმას გაიძახის, რომ ჩემი წინაპრები ტრაპიზონიდან იყვნენო. ენას რომ აიდგამს, მორჩა და გათავდა, ამბების მოყოლას ბოლო არ უჩანს. ჩემი ბაბუას ბაბუას ბაბუა ბათუმიდან ჩამოსული თამარ მეფის ჯარების სარდალი იყოო, გულდაჯერებულად ამბობს იგი. მოხუცებიც კვერს უკრავენ: მართალს ამბობსო ბაბუაშენი, მართალს. ახლა კი თვითონ განსაჯეთ, ვინა ვარ მე. — თქვა ჯევდეთმა და ლიას თვალებში ჩააცქერდა, თითქოს მხოლოდ მისი პასუხი იქნებოდა გადამწყვეტი. ლიამ მზერა მოარიდა ჯევდეთის შავი თვალების მიმნუსხავ შუქს და მხოლოდ ღიმილი არგუნა მას. ამ ღიმილში კი კაცი ვერ ამოიკითხავდა თუ რა იგულისხმა ლიამ: ჯევდეთის ლაზობა თუ სხვა რამე. ქალის ღიმილი ხომ მარად გამოუცნობ ჯადოსნურ მოვლენებს მიეკუთვნება. ლია წამოდგა და

საქმე მოიმიზეზა. ჭევდეთი კვლავ ალაპარაკდა. ბაბუაჩემმა მიმაჩვიათ ზღვას...

მალე სინოპის რეიდს მივუახლოვდით. ჭევდეთი თავის ნავში გადაჯდა და პორტისაკენ გაემართა...

მას მერე არაერთხელ შევხვედრივართ ერთმანეთს ზღვაში.

ჩვენი მეგობრობის ხიდი მაგრდებოდა თანდათან.

სიხარულით მოველოდით მორიგ შეხვედრას.

ჭევდეთი რომ ჰორიზონტზე ჩვენს გემს შენიშნავდა, თავის ნავს ჩვენკენ მოაბრუნებდა. მოგვიახლოვდებოდა თუ არა, მინდვრის ყვავილების თაიგულს გემზე გადმოისვრიდა და თან მოგვაძახებდა: ლიას გადაეცითო.

ჩვენი „ფაზისი“ და ჭევდეთის ნავი ათეული მილის მანძილზე გვერდიგვერდ მიდიოდნენ ხშირად. ჩვენ თითქოს ვალიანდაგებდით ზღვის ზედაპირს. ჭევდეთმა ერთხელ თავისი ოცნების ფურცელი გადამიშალა: შორეული ქვეყნები და უძველესი ნავსადგურები უნდა ვნახოვო, მაგრამ ბაბუას მარტოდ დატოვება არ ძალმიძსო...

მოგონებების ჯაჭვი იბრაგიმმა გამიწყვიტა.

— ჰოდა, კეპტინ, ამ ფათერაკს ვინმე მოელოდა განა? კაცის ძვლებსაც კი ვერ მივაბარებთ მიწას. სასტიკად განიცდის ჭევდეთის მეუღლე: უკვე მეოთხე დღეა სელვის კონცხზეა მუხლმოყრილი. არ იქნა და ვერ მოვაცილეთ საწყალი ქალი კონცხს. ვიდრე ცეცხლის ალი არ შეწყდება იმ გემზე, სადაც ჩემი ჭევდეთი მეგულება, მე აქედან ფეხს არ მოვიცლიო, მოთქვამს საბრალო. — თქვა ლოცმანმა და ხიდურის მარცხენა ფრთას მიაშურა.

მალე ბიუიუკდერე-ლიმანის უბეში შევიდოდით, სადაც კარანტინის სამსახურის წარმომადგენელი ჩვენი გემის სამედიცინო საბუთებს შეამოწმებდა, ჩვენ თურქეთის წყლებში თავისუფალი მიმოსვლის უფლება უნდა მიგვეღო.

ჩემს მეხსიერებაში კვლავ ჭევდეთი ამოტივტივდა. მასთან უკანასკნელი შეხვედრიდან საკმაოდ დიდი დრო გავიდა. სინოპის რეიდი ჩვენთვის დაცარიელდა... ჭევდეთის ნავი არ ჩანდა...

მე უკვე დიდი წყალწყვის გემზე გადამიყვანეს. ამჯერად ჩვენი კურსი ხმელეთიდან შორს გადიოდა. თურქეთის მიწას რომ მივუახლოვდებოდით, ანაზღად ჭევდეთის ღიმილგადაფენილი სახე წარმომიდგებოდა თვალწინ. მჯეროდა, რომ დღეს თუ ხვალ ჭევდეთი გამოჩნდებოდა. ასეც მოხდა. სადამოვდებოდა. ბოსფორის სრუტედან გავდიოდით. აია სოფიის ტაძრის გუმბათის მოვარაყებული სახურავიდან სვეტებად ანარეკლი მზის სხივები ცის თაღს ებჯინებოდნენ. ოქროს რქის უბიდან იალქნიანი ნავი გამოვიდა.

გულმა რეჩხი მიყო რატომღაც. მე იგი უნებლიეთ სინოპის თეთრ ციცაბო-
კლდეს მივამსგავსე შორიდან. „წევდეთისაა უთუოდ“, გამიელვა თავში. ბი-
ნოკლში გავიხედე. სიხარულით ავტოკდი. ნავის კიჩოზე მდგარ წევდეთს
თოლიების გუნდი თავს ევლებოდა. მე მყისვე გემის საყვირის ბერკეტი
მოვსწიე. წევდეთს არ დაუყოვნებია, იმწამსვე გამოიცილა სიგნალი და ჩვენ-
სკენ მოაბრუნა ნავი.

მე გემის სვლა შევანელე. წევდეთმა ნავი ჩვენი თბომავლის მარჯვენა
ქიმს მოაყენა, იალქანი ჩამოუშვა და სულმოუთქმელად ამოათავა ბაწრის
კიბე. სახეგაბრწყინებული მეზღვაურებს მიესალმა, ორივე ხელი აღმართა
და სანავიგაციო ხილურზე ამომძახა:

— გამარჯობა, ჩქიმი ჯიმა, ბონდო!

— გაგიმარჯოს, ჩქიმი ჯიმა, წევდეთ! — მეც გულწრფელად გადავძახე
მეგობარს.

ორივეს უზომო სიხარული გვეწვია. ჩვენს ირგვლივ ყივილ-წივილით
დაჰქროდნენ წევდეთის თოლიები. თითქოს ისინიც, მეზღვაურების მეგობ-
რები, თანაუგრძნობდნენ ამ ნანატრ შეხვედრას. სანავიგაციო ხილურზე
ამოსული წევდეთი გულში ჩავიკარი.

— დიდი ხანია რაც ეს გემი მიიღე? — მეკითხება წევდეთი.

— წელიწადზე მეტია, ჩემო წევდეთ. — ვუპასუხე მე.

— „ფაზისიდან“ თუ გახლავს ვინმე?

— კი, რამდენიმე მატროსი.

მოთმინება აღარ ეყო წევდეთს და ჯიქურ შემეკითხა:

— ლია არ გადმოგიყვანია?

— არა, ლიამ სამუდამოდ დასტოვა ზღვა.

წევდეთის სახეს აღმური მოეკიდა. ერთხანს თავჩალუნული იდგა.

— მეგონა კიდევ ერთხელ მაინც ვნახავდი ლიას. რა გაეწყობა. მე ყო-
ველთვის მაგვიანდება. ნეტავი ვიცოდე რა ძალა მაფერხებს? — სინანულით
წარმოთქვა წევდეთმა და კვლავ გაჩუმდა.

ჩვენი უკანასკნელი შეხვედრიდან ორი წელი გავიდა. ამ ხნის განმავ-
ლობაში ბევრი რამ შეიცვალა ქვეყნად.

თურქმა ხალხმა ჩრდილოეთისაკენ გამოსწია მეგობრობის ხელი.

დედამიწამ ბრუნვას უმატაო, ამტკიცებდა აბასთუმნის ობსერვატორია.

მე წევდეთს რატომღაც ვერ გავუმხილე, რომ ლია ამ დღეებში ჩემი
ბავშვის დედა გახდებოდა.

უკვე დავაჟაკებულ წევდეთს სხვა იერი გადაჰკრავდა და უფრო ღინ-
ჯად მსჯელობდა.

— ატლანტის ოკეანეში რომ შეცურდები, გემის ხმა მომაწვდინე,
ჩქიმი ჯიმა, ბონდო. — მითხრა ღიმილით.

— ჩემო წევდეთ, მე მჯერა, რომ სულ მალე ჩვენ ოკეანეშიც შევხვ-
დებით ერთმანეთს. — მეც ღიმილით მივუგე მეგობარს.

განშორებისას ბინოკლი ვუსახსოვრე ჭევდეთს და გემის საყვირის გუ-
ჯუნით გავაცილე.

ჭევდეთის აფრაგაშლილი ნავი ერთხანს ჩვენს გვერდით მოსრიალე-
და, შემდგომ თანდათან ჩამოგვშორდა, დაპატარავდა და თოლიასავით და-
ეკიდა ჰორიზონტზე.

ჭევდეთის ნავი გალათას ხიდისაკენ გაემართა. აქ ხშირად იკრიბებიან
მეოცნებე ახალგაზრდები. ყოველ მათგანს ზღვისაკენ უჭირავს თვალი.
მიადგა თუ არა ნაპირს, ჭევდეთს ალყა შემოარტყეს მეგობრებმა. ბონდოს
ნაჩუქარი ბინოკლი ხელიდან ხელში გადადიოდა. უკვირდათ ცნობისმოყვა-
რე ახალგაზრდებს: ქართველ კაპიტანს რა აკავშირებს ჭევდეთთან! ერთ-
ხელ პირდაპირ ჰკითხეს: საიდან იცნობო გურჯს? ჭევდეთმა თავისი საი-
დუმლო აღიარა:

„სინოპის რეიდზე სათევზაოდ გასული ზღვამ გამიტაცა. შტორმთან
ჭიდილმა მომთელა. ქართველმა მეზღვაურებმა გადამარჩინეს. მათ გემს
„ფაზისი“ ერქვა, მის კაპიტანს კი — ბონდო. ის მაშინ ამქვეყნად ყველაზე
ახალგაზრდა კაპიტანი იყო ალბათ. მას შემდეგ ხშირად ვხვდებით ერთმა-
ნეთს ზღვაში. დღეს მისი გემი, „შირაჟის ველი“ რომ ჰქვია, მონტევიდეოში
მიიჩქარის“.

გალათას ხიდთან დარხეულმა ამბავმა მარმარილოს ზღვიდან შავ ზღვა-
მდე აალაპარაკა ბოსფორის მკვიდრნი...

წლები გავიდა.

დროდადრო სუსხიანი ქარი იკბინებოდა.

დედამიწამ მართლა უმატა ბრუნვას.

ცეცხლის გრიგალი დატრიალდა მოულოდნელად. მრავალ ქალაქში თუ
სოფლად სიბნელე და გოდება ჩამოწვა. შავი ჭირის ნიაღვარი წალეკვას
უქადიდა ქვეყანას. რკინის ჩექმებით ითელებოდა ყველაფერი.

მე უკვე ტანკერ „ყვირილაზე“ ვმუშაობდი.

ბოსფორში შესულს ჭევდეთის თოლიები მეგებებოდნენ ხშირად. მე-
გობრის შიკრიკებს თითქოს რაღაცა ამბავი უნდა ეცნობებიათ ჩემთვის,
მაგრამ უენო ფრინველები ვერას ხდებოდნენ და წრიპინ-წრიპინით მშორ-
დებოდნენ სრუტედან გასვლისას. ჭევდეთის კვალი არსად არ ჩანდა. ვერც
ლოცმანები მეუბნებოდნენ სად გაქრა კაცი. ოდესღაც ხალხმრავალი ბოს-
ფორის სანაპირო თითქოს დაობლდა. იშვიათად თუ ვინმე გამოჩნდებოდა.
აქ უკვე ქალები ჭარბობდნენ. ერთხელ რუმელი-პისარის ციხესიმაგრის
ძირას ორი ქალი შევნიშნეთ. მათი სახე კარგად მოჩანდა ბინოკლში. ორივე
აღტაცებით შემოგვცქეროდა და ხელის ქნევით გვესალმებოდა. ეს სურათი
სხვა გემებიდანაც არაერთგზის ენახათ ჩვენს მეზღვაურებს. ბოსფორელ
ქალებსა და მეზღვაურებს შორის მიამიტი მეგობრობის უხილავი ძაფი გაიბა.
ორქალიან პეიზაჟს ისე მივეჩვიეთ, რომ რუმელი-პისარის კონცხი გამოჩ-

ნდებოდა თუ არა, ყველანი გემბანზე გამოვეფინებოდით. გავიდა დრო და ვითარების შეცვლამ ალბათ გააუჩინარა ბოსფორელი ქალები. გვეწყინა, რომ ეს პატარა ლირიკული ეპოპეა გაგვიქრა. მარტოკა იდგა რუმელი-პისარის ციხესიმაგრე — ოდესღაც თურქეთის დაუძლეველი ბასტიონი, რომლის აშენებას, როგორც ლეგენდა იუწყება, თურქი დამპყრობლების მიერ შეყრილმა მონებმა თითქოს ორმოცი დღე-ღამე მოანდომეს.

ამ დროს საომრად გაწვეული ჯევდეთი მშვიდობისათვის მებრძოლთა ფარულად შექმნილ ეთ-ეთ ჯგუფს სათავეში ედგა თურმე. იბრძოდა ხალხი. კვნესოდა მიწა. გმინავდა დაჭვარტლული ზღვა და ოკეანე. შემზარავი ომის მეოთხე ზამთარი გავლიეთ. გამოზაფხულდა. თეთრ-ყირმიზი ყვავილებით აფეთქებული ატმის ხეები თავს იწონებდნენ. ჩემმა თანამემამულემ გამარჯვების დროშა ააფრიალა რაიხსტაგის ფლაგშტოკზე.

დადგა ნანატრი მშვიდობის დღეები. სიგარის მსგავს აპარატებს ვკედავდით და კოსმოსში გასაფრენად ვემზადებოდით. ომგადახდილმა ხალხმა ხანგრძლივი და მტკიცე მშვიდობა მოითხოვა. ჯევდეთის თურქეთმაც აიმაღლა ხმა.

შორეული რეისიდან ვბრუნდებოდი. სტამბოლის მისადგომებთან რადიო ჩავრთე და ლოცმანის სადგურს დავუკავშირდი. ლოცმანი ახლავე გეაზლებათო, მიპასუხეს. მალე გემის მარცხენა ქიშს თეთრი კატარღა მოადგა და ლოცმანმა სულმოუთქმელად ამოათავა ბაწრის კიბე. მას ბინოკლი ეკიდა. მკერდზე. სახეგაბრწყინებული მეზღვაურებს მივსალმა, ორივე ხელი აღმართა და სანავიგაციო ხილურზე ამომძახა:

— გამარჯობა, ჩქიმი ჯიმა, ბონდო!

ნაცნობმა ხმამ უდიდესი სიხარული მომგვარა. ეს ხომ ჩემი ჯევდეთი იყო. განა მოველოდი?!

— გაგიმარჯოს, ჩქიმი ჯიმა, ჯევდეთ! — ხმა ვერ მოვთოკე და ავტუხდო-უცებ.

მოულოდნელმა სიხარულმა ორივეს გული აგვიჩქროლა. ერთმანეთს მიხუტებულნი რამდენიმე ხანი მღუმარედ ვიდექით.

— ჩქიმი ჯიმა, ჯევდეთ! — წამოვიძახე მე.

— ჩქიმი ჯიმა, ბონდო! — ამოხდა მას.

სული რომ მოვითქვით, ჯევდეთმა მანქანის სამანევრო სახელური საშუალო სვლაზე გადაიყვანა და სრუტეში შესასვლელისაკენ მოაბრუნა გემი.

— ლეანდროვის კოშკურა მარჯვნივ დატოვეთ — ჯევდეთმა განკარგულება გასცა მესაჭეს. მერე კიდევ მოუკლო სიჩქარეს.

— ხომ არ დაგავიწყდი, ჩქიმი ჯიმა, ბონდო! — მეკითხება ჯევდეთი.

— ზღვაზე ნაწრობი მეგობრების დავიწყება შეუძლებელია, ჩქიმი ჯიმა, ჯევდეთ. — ვუპასუხე მე.

— მართალი ხარ, ჩქიმი ჯიმა, ბონდო, მართალი. — თქვა ჯევდეთმა და ცოტა ხნის დუმილის შემდეგ ხელახლა მესაჭეს მიმართა:

— რუმელი-ჰისარის კონცხისაკენ აიღეთ მიმართულება!

ჯევდეთმა გემის სვლა კიდევ უფრო შეანელა და სანავიგაციო ხიდურის მარცხენა ფრთაზე გავიდა. შემდეგ მე დამიძახა, ხელი ნაპირისაკენ გაიშვირა და მითხრა:

— აი, იქ, იმ ციხესიმაგრის ძირას რომ დგანან, იმ ქალებს შეხედე, ბონდო, აჰა, ბინოკლი აიღე. უკეთ დაინახავ.

ჯევდეთის ბინოკლის კორპუსზე მიკრულმა პრიალა ფირფიტამ მიიქცია ჩემი ყურადღება. ჯევდეთს რომ ვაჩუქე, სწორედ ის ბინოკლი მეჭირა ხელში. მესიამოვნა. რუმელი-ჰისარის ციხესიმაგრის ძირას ჩვენი ბოსფორელი მეგობარი ქალები იდგნენ. მე არ მეგონა, რომ ჯევდეთის ნახვით ალტაცებულს სხვა რამე თუ გულს მომიგებდა ამწუთას, მაგრამ მათმა გამოჩენამ ჩემდაუნებურად ამაღელვა. ის-ის იყო ჯევდეთისათვის უნდა გამეზიარებინა ჩემი სიხარული, მეგობარმა დამასწრო:

— იმ ორში უფრო დაბალი ჩემი მეუღლეა, ბონდო. მეორე კი — ჩემი ქალიშვილია, ლია ჰქვია.

მე ერთხანს გაოგნებული ვიდექი და კრინტი ვერ დავსძარი. მე ვერ ვიტყვი თუ რა ძალამ შემბოჭა, ან რა გრძნობამ შემიპყრო მაშინ. გემი სულ უფრო შორდებოდა რუმელი-ჰისარის კონცხს. დრო არ ითმენდა. გონს მოვეგე და ჯევდეთის საყვარელ ადამიანებს გემი ავუგუგუნე. ჯევდეთის მეუღლე და ქალიშვილი სახეგაბადრულნი გვესალმებოდნენ ხელების ქნევით. მერე დედა შვილს გულში ჩაეხუტა და ჩვენც თვალს მივეფარეთ, ციხესიმაგრე უკან რომ მოვიტოვეთ, ჯევდეთმა მკითხა:

— ლიას ბედ-იღბალი ხომ არ იცი, ბონდო?

— ლია ჩემი ბავშვების დედაა, ჯევდეთ. — გულახდილად ვთქვი და გავჩუმდი. ჯევდეთიც დუმდა.

— არ ვიცი რატომ, მაგრამ მეც ასე ვფიქრობდი, ჩქიმი ჯიმა, ბონდო.

— თქვა და ხელი მხრებზე მომხვია.

— სახლში რომ ჩახვალ, ლიას ჩემი მოკითხვა ჩაუტანე, ბონდო.

— აუცილებლად, ჩემო ჯევდეთ. — ვუპასუხე მე.

შავი ზღვა გამოჩნდა. აქ უკვე ჩემი მიწა-წყალი იწყებოდა. ლოცმანის კატარღამ სხვა გემზე გადაიყვანა ჯევდეთი. მე კი ბათუმისაკენ ავიღე გეზი და სვლას ვუმატე. სამშობლოსაკენ ლტოლვის გრძნობა ადამიანში უღიადესი გრძნობაა ალბათ.

ამ შეხვედრამ კიდევ უფრო განამტკიცა ჩვენი ურთიერთობა. ორივენი ვგრძნობდით, რომ ჩვენს შორის გაღებული მეგობრობის ხიდის შემრყევი ძალა არ არსებობდა ამქვეყნად. მას აქეთ ჩემი გემი თითქმის ყოველთვის ჯევდეთს გაჰყავდა ბოსფორში. ჩვენ არაერთხელ გვიმსჯელია ხალხთა საკეთილდღეო პრობლემებზე. თურქი ხალხი ახლახან გამოერკვა, მაგრამ ძალებს სწრაფად იკრებსო, ამბობდა ჯევდეთი. მისი წინასწარხედვა მართლაც დადასტურდა მალე. სტამბოლის ახლო მდებარე „ბრტყელ კუნძულ-

ზე“ დემოკრატიულმა ძალებმა იზეიმეს გამარჯვება. სხვებთან ერთად, ჯემ-
დეთის ქადაგებაც მშვიდობისათვის მეტროპოლ ახალ-ახალ გუნდებს რამდენიმე
ვდა თურქეთის ყოველ კუთხეში. დღითიდღე უფრო პოპულარული ხდებო-
და ჯევდეთის სახელი. სწორედ ამან განაპირობა მშვიდობის მომხრეთა
საერთაშორისო კონგრესზე თურქი ხალხის წარმომადგენლად ჯევდეთის
გაგზავნა. კონგრესი ბაჭოში მოიწვიეს. მე იმ დღეებში შინ ვიყავი. კონგრე-
სი მილიონების ყურადღების ცენტრში მოექცა.

ერთ საღამოს კონგრესის ტრიბუნაზე ჯევდეთი გამოჩნდა. მე და ლია
სულგანაბული ვუსმენდით მას. გვიხაროდა, რომ ჯევდეთის ენამჭევრობას
დროგამოშვებით ტაშით აჯილდოვებდნენ კონგრესის დელეგატები. სიტ-
ყვის დასასრულს ჯევდეთმა განაცხადა:

— თურქი ხალხი არასოდეს არ დაივიწყებს სტალინგრადის ეპოპეას.
მან სხვა ქვეყნებთან ერთად თურქეთიც იხსნა კატასტროფისაგან!

ჯევდეთის ბოლო სიტყვა ტაშის გრილმა დაფარა. ოვაცია დიდხანს
ქუხდა. წვერულვაშგათეთრებული ჯევდეთი თანამოაზრეებს მოკრძალებით
უკრავდა თავს.

კონგრესმა მუშაობა დაამთავრა. დელეგატები ჩვენი ქვეყნის სხვადა-
სხვა კუთხის დასათვალიერებლად გაემგზავრნენ. ჯევდეთმა ჩვენი მხარე
აირჩია და, როგორც კი გამოფრინდა, ჩამოვდივარო, მიდებეშა.

თვითმფრინავი დაეშვა და გამოსასვლელი კარების მახლობლად შედგა.
მგზავრებში ჯევდეთიც გამოჩნდა. დაგვინახა თუ არა, შემომაძახა:

— გამარჯობა, ჩქიმი ჯიმა, ბონდო!

მერე ოდნავ შეყოვნდა და ჩემს გვერდით მდგომ ლიას რომ მოკრა
თვალი, ხელებგაშლილი გამოეშურა. ლიას ხელზე ეამბორა, ლიამ კი ლო-
ყაზე აკოცა ჯევდეთს. მე და ჯევდეთმა გადავკოცნეთ ერთმანეთი.

— გამარჯვებას მოგილოცავ, ჩქიმი ჯიმა, ჯევდეთ! — დავარღვიე ღუ-
მილი მე.

— მაღლობა მომიხსენებია, მაგრამ ნამდვილი გამარჯვება ჯერ კიდევ
შორსაა, ჩქიმი ჯიმა, ბონდო! — მიპასუხა მან.

შემდეგ დრო-ჟამისაგან გაყვითლებული უბის წიგნაკიდან მინდვრის
ყვავილის გამხმარი ფოთოლი ამოიღო და ლიას გაუწოდა.

— მე ამ ყვავილს მეოთხედი საუკუნე გინახავდი, ლია. — თქვა მან.

— გმაღლობთ, რომ ასეთი დიდი სიხარული მარგუნეთ, ჯევდეთ. —
ღიმილით მიუგო ლიამ და ორივე მანქანისაკენ წაგვიყვანა ხელიხელჩაკიდე-
ბული.

სახლისაკენ გავეშურეთ. მარცხნივ ზღვა დელავდა, მარჯვნივ კი ნარი-
ნჯის ბაღები. ზღვაში ნახევარკუნძულად შეჭრილი ქალაქი ლამპიონებში
ბრიალებდა, ჩვენი სახლ-კარიც მალე გამოჩნდა.

ჯევდეთმა სტუმრებისათვის განკუთვნილ ოთახში შედგა ფეხი და გა-
ჩერდა. მიიხედ-მოიხედა. ფორტეპიანოს ზემოთ სურათი ეკიდა. ოდნავ

აქოჩრილ ზღვაზე იალქანაშვებულ ნავი მისრიალებდა. ნავის კიჩოზე ქალ-ვაჟი იდგა. ჯევდეთი მიუახლოვდა სურათს. სინოპის რეიდზე მონაგარ-დე ნავი ეხატა ტილოზე. ნავის კიჩოზე ღია და ჯევდეთი იდგნენ. სურათის მარჯვენა ქვედა კუთხეში ჯევდეთმა რომ ჩემს ავტოგრაფს მოჰკრა თვალი, წარსულის მოგონებამ ააღელვა. დიდხანს იდგა უბრად. შემდეგ ჩემსკენ მობრუნდა.

— „ზღვაზე ნაწრობი მეგობრობის დავიწყება შეუძლებელია“, ჩქი-მი ჯიმა, ბონდო. — თქვა მან და გადამეხვია.

ჯევდეთმა რამდენიმე დღე დაჰყო ქალაქში.

— მე უამრავი მეგობრებით გამდიდრებული ვბრუნდები ჩემს თურქეთში. მიხარია, რომ თვალი მაინც მოვაგლე ჩემი წინაპრების მიწას. — აღტაცებას ვერ მალავდა ჯევდეთი.

სამგზავრო გემი „აჭარა“ მოსცილდა გემმისადგომს და სტამბოლისაკენ აიღო გეზი...

* * *

ბიუიუკდერე-ლიმანის უბეში ჩვენ ბევრი დრო არ დაგვიყოვნებია. საკარანტინო კატარღა მოგვშორდა თუ არა, სვლას მოვუმატეთ და უმურ-ერიკიუს ყურესაკენ ავიღეთ გეზი.

— კეპტინ, ჭოგრიტი მოიმარჯვე, ჩვენი ჯევდეთის ქვრივი უნდა დაგანახო. — მითხრა ლოცმანმა და სანავიგაციო ხიდურის მარცხენა ფრთაზე გამიყვანა.

უბის შუაგულში იუგოსლავიის ტანკერი „ზორანიჩის“ ტანკებიდან ამოვარდნილი ალი ბოსფორის სრუტის ცაზე ჩამოწოლილი შავი კვამლის ღრუბელს ერჭობოდა. დროდადრო ზარბაზნის ზათქისმაგვარი ხმა შეარყევდა მიდამოს. გამდნარი ფოლადი ტკრციალით იღვრებოდა ზღვაში. „ზორანიჩიდან“ ორი კაბელტოვის მანძილზე კიდევ ორი გემის ზედნაშენი მოჩანდა მხოლოდ. ერთი მათგანი საბერძნეთის ტანკერი „ჰარმონი“ იყო და მეორე კი — თურქეთის სამგზავრო ლაინერი „ტარსუს“. ჩვენი გემის გემბანის ხიდურზე მდგარი მეზღვაურები ხმაჩაკმენდილნი შესცქეროდნენ ამ გულშემზარავ საზღვაო ტრაგედიას.

— კეპტინ, აი, იმ ჩანახშირებულ „ჰარმონის“ კაპიტანმა ლოცმანის აყვანაზე უარი თქვა. იმ საცოდავმა ვითომ ფულს მოვიგებო, ფულს. ფულმა კი ორივე დაღუპა. ეს ბერძენიცა და ჩვენი ჯევდეთიც. აი, იმ გიზგიზა ცეცხლის აღში, „ზორანიჩის“ ტანკებიდან ცას რომ ელტვის, იხრუკება ჩვენი ჯევდეთი. — თქვა იბრაგიმმა და თვალები ცისაკენ აღაპყრო. იბრაგი-მი ტიროდა.

სელვის კონცხი გამოჩნდა თუ არა, იბრაგიმმა შემომაძახა:

— შეხედე, კეპტინ, ეგერ ჯევდეთის ჭვრივი! ე-ებს! — ამოიოხრა ლოც-
მანმა და საჭის ჯიხურში გაუჩინარდა.

მე ჭოგრიტი მოვიმარჯვე და სელვის კონცხის სანაპიროზე ფეხებმო-
თხმული შავ ძაძვებში შემოსილი ქალი რომ დავინახე, მხოლოდ მაშინ ვირ-
წმუნე ჯევდეთის მწარე ხვედრი. უნებლიეთ ხელი ვსტაცე საყვირის ბერ-
კეტს და ვაგუგუნე და ვაგუგუნე გემი. ჯევდეთის ჭვრივმა თავი ასწია, მერე
წამოდგა და ჩემსკენ ხელებგამოშვერილმა საშინელი კივილი მორთო...

— სწორედ იმ დროს, როდესაც ეს ტრაგედია დატრიალდა, ჯევდეთის
ქალიშვილს ვაჟი შეეძინა. ჯევდეთი დაარქვეს პატარას. — დაამთავრა იბ-
რაგიმმა ამბავი.

სტამბოლს მივუახლოვდით. მარმარილოს ზღვისა და ბოსფორის სრუ-
ტის ფარგალზე მოტივტივე კიზკულესის ცეცხლის შუქი უზარმაზარ ცი-
ცინათელასავით ბრწყინავდა უწინდებურად. სულ მალე ლოცმანი იბრაგმი
გემიდან ჩავიდა და ჩვენ მარმარილოს ზღვაში შევცურდით.

წინ დიდი გზა გვედო. გენერალური კურსის ბოლო წერტილი კობეს-
ნავსადგურში უნდა დაგვესვა. საქმე ჯერ კიდევ ბევრი მქონდა გასაკეთე-
ბელი, მაგრამ ჯევდეთზე ფიქრს ვერ შეველიე. გული მიწუხდა. თითქოს
რადაცა მადრჩობდა. მერე ავდექი და რადიოჯიხურს მივაშურე.

— აბა, მარკონი, ერთი სასწრაფო რადიოგრამა აფრინე. „სტამბოლი,
ლოცმან ჯევდეთს....“ — რადისტის იმწუთსავე შეიჭრა ეთერში და მეც
გულზე მომეშვა.



წითელი ყვავილები

ლირიკული რომანიდან „წიგნი და ყვავილი“.

ვინ მომიტანა ყვავილები ფერად-ფერადი?
შენ მომიტანე ჩემო დაო, შენ მომიტანე?
ასე არასდროს არ ვშფოთავდი და არ ვღელავდი,
დღეს რატომ ვუხმობ პოეზიის მაღალ გიტარებს?
ერთი ყვავილი წითელია, შენს კაბას მოგავს,
იქსაც იმ დღეს შენნაირი კაბა ეცვა და
მისი დარდით ვარ მე ყელამდე, ვკრთები და ვბორგავ,
ვენატრებოდი?
მნახა...

ადრე რად გამეცალა?
ვებვიწებოდი: დარჩი, დარჩი ჩემო ხელმწიფე!
არა, არაო... მიილტვოდა ნეტავი ვისკენ?
თუ ექვი მახრჩობს: მცვივა ფიქრი მჭახე და მწიფე,
ლამის გავგიჟდე, მის წკრიალა ხმას ველარ ვისმენ,
აი, შენსავით ცქრიალებდა ნაზად და კოხტად,
აი, შენსავით ირწეოდა, როგორც ჩინარი,
წავიდა, გულში ხანჯალივით რაღაცა მომხვდა,
აღარც ღიჭმარში აღარ არის ჩემთვის მჩინარი.
მიმწუხრის უამი დამდგომია თავზე მგლოვარედ,
მას კი მაისი ყვავილებით ადგას გვირგვინად,
ტრფიალის უამი დამდგომია თავზე მთოვარედ,
და გული ჩემი სიყვარულის დიდი წიგნია.
შენ მომიტანე ყვავილები ნაირნაირი?
ერთ წითელ ყვავილს ავიღებ და ხელში დავიჭერ.
იმ დღეს წითელი კაბა ეცვა, ჰო, შენნაირი,
ეს ყვავილიც ხომ წითელია...

ო, არ დამიჭკნეს.

ვლელავ და სიტყვა არ იქნა და ვერ დავიბრძენე,
სული კვესავს და გაჩაღებულ ისვრის ყაირებს.
აჰა, ხელში მაქვს მე სასმისი და ვადლეგრძელებ:
— ეს გაუმარჯოს ჩემო დაო, წითელ ყვავილებს.



* * *

მესიზმრა: თითქოს შენ დედოფლის კაბა ჩაგეცვა,
და შეჰხაროდი დედოფლობის შენ წუთებს ნეტარს.
ვინ იყო ნეტავ შენი ნეფე, ელდა დამეცა,
ვინ იყო ნეტავ შენი ნეფე, ვინ იყო ნეტავ?!
ო, ჩემი სული გოდებდა და იწვოდა ცეცხლში,
ო, ჩემი სული შენი ტრფობით მთლად გატანჯული.
ნუთუ გამცვალე ჩემო კარგო ოქრო და ვერცხლში,
ვინლა იტნება სიყვარულის ჩვენის მსაჯული?!
არსაიდან ხმა არ ისმოდა, შენ იყავ ცალად,
შენ იყავ ერთი და იდექი, როგორც დასჯილი.
ნუთუ მიხმობდი, მე მიხმობდი ლამაზო ქალავ,
სიცრუე იყო უნებლიე ჩემი განსჯილი?!
მოვედი შენთან... და შევდექი, ვით დამნაშავე,
ვემთხვიე ხელზე და გეამა ჩემი ამბორი.
ო, მაპატიე, მაპატიე, რაც დავაშავე,
გაპატიეო ყველაფერი... ასე ამბობდი.
მადლობელი ვარ ჩემო სუნთქვავ, ვარ მადლობელი,
მომეცი ნება, რომ ვემთხვიო შენს წმინდა კაბას.
შენ არაკაცთა მუდამ იყავ, იყავ მგმობელი,
და ამ სიწმინდეს, მარად ღვთიურს, შენ არ დაჰკარგავ.
ჩემი აღმართი შავბედითი ვერას დავძლიე,
ვერას დავძლიე შავბედითი ჩემი კაბანი,
ჩამომადინე შენს ბალნარში, ჩამომადინე,
მერე მითხარი სიყვარულის დიდი ზღაპარი.

* * *

ამ ნაძვის ხესთან ნეტავ, ნეტავ რამ ჩამაძინა,
უცებ დაგლანდე — მოდიოდი რწევა-რწევითა.
ჩვენ შორის, ტურფავ, არ გათავდა გრძელი მანძილი,
ნუთუ ვისჯები შემთხვევით ან ბედისწერითა.

მოდრიდი და მოლოდინში მე ვილეოდი,
 მოდრიდი და ჩემამდე რად ვერ მოაღწიე?
 ნისლმა დაგფარა სისხლისფერმა, მაინც გელოდი,
 ამდენ სევდაში, ვაებაში სული გავწირე.
 ნისლი გაჰქრა და აღარ ჩანდი, საით გაფრინდი,
 სადღაც გარდაქრი, სად მოგნახო, საით გეძებო?
 მეღეა, ჩემი სიყვარული, ტკბილი თაფლივით
 მოდით, მომგვარეთ კოლხეთისა ოქროს ვერძებო!
 მე შენ გეძახი, და სტრიქონებს შენზე ვლაღადებ,
 გულცივ ძამაკაცს მე არ ვგავარ, გული მეპოზა.
 ასე ულმობლად ჯალათივით რატომ გამლადრე,
 ენახათ შენი დედოფლობა, ჩემი მეფობა.
 სიყვარულს უნდა ოქროს ტახტი? — ჰა, ჩემი გული,
 სიყვარულს უნდა თავდადება? — აჰა, მოვედი.
 სიცოცხლე არი პოეზია და სიყვარული,
 სიყვარულით და პოეზიით იწვის პოეტი.
 მე მოგანიჭებ უზენაეს ბედნიერებას,
 მე მოგანიჭებ იმას, რაიც სხვას არას ძალუძს,
 შენი მგოსანი ღვთიურ ენით მოგეფერება,
 და გიგალობებს სიყვარულის გალობას ძალუმს.

* * *

გულის კანკალით მე ვკითხულობ შენს ბარათს ხშირად,
 ისე ვარ, თითქოს მე ქვესკნელზე ბეწვით ვკიდივარ,
 და ნიავიც კი გადამიტანს, მაგრამ არ ვშიშობ,
 პოეზია და სიყვარული ჩემი ხიდია.

ეს მითხარ მხოლოდ, მითხარ, მითხარ, რას ნიშნავს,
 მწერდი:

— მე გალიაში გამომწყვდეულ ჩიტს ვგავარ, ჩიტსო! —
 ნეტავ, ამ სტრიქონს რა ჩაუთქვი, რად არ სთქვი მეტი,
 ბედი მუხთალი რას მიმზადებს, ხომ არვინ მიმტრო?
 ხომ არ მართმევენ ჩემს ხატებას, ჩემს აღტაცებას,
 და ჩემს სტრიქონებს ხომ არავინ ცეცხლს არ უკიდებს?
 ვიცი, რომ ჩემი ბედი ამ ცეცხლს ველარ ასცდება,
 იმ დღეს რომ მნახონ მე მტირალი, არვის უკვირდეს.
 რაც გინდა მერგოს წილად ჩემო, შენ რა გაქვს ბრალი,
 შენ მიაბიტი გოგონა ხარ, ყელამდე წრფელი,

შენ არასოდეს გაგიმეტებ წყრომისთვის დალი,
ეს შენ ამივსე პოეზიით წუთისოფელი.
გმაღლობ ფერიავ, აბა, მგოსანს რა მეთქმის მეტი,
შენ მანუგეშებ, მანუგეშებ, რომ არ დავღალდე,
ვიდრე ვარ ქვეყნად, ვიდრე არ ვარ მტვერი და ფერფლი,
ჩვენს სიყვარულზე ხელაპყრობით ცას შევღალადებ.

* * *

დღეები ჩემი სევდიანად მილასლასებენ,
და ჩემი სევდის ეჭ, მიზეზი, ტურფავ შენა ხარ,
ვით ყაჩაღებმა შუალამით ხმლებით დამსერეს
რომ საოცნებო ჩემი მთა არ გადამელახა,
დამსერეს ჩემო, და მე ვოხრავ, ვოხრავ მას მერე,
ვაჰ, რა დღეში ვარ, ნეტავ, ერთხელ, ერთხელ გენახა,
მოდო და ჩვენი ხვაშიადის ნიში მაჩვენე,
დაგიდასტურებ ვაჟკაცური ფიცით შენახვას.

ზღვისპირს მივყევი, მსურდა სევდის გადავიწყება,
ზღვისპირს მივყევი, და ვისმენდი ტალღების დუღუნს,
სევდაც, წამებაც ჩემი თურმე ახლა იწყება,
ღმერთო, რატომ მსჯი, დავაშავე რაიმე ნუთუ?!
შორიშორიდან შენი ლანდი რისთვის მიწყრება?!
დარდიანი ვარ, დარდიანად ვაბოლებ თუთუნს.
სევდაც, წამებაც ჩემი თურმე ახლა იწყება,
რატომ მსჯი ასე, დავიშავე რაიმე ნუთუ?!

მენავეს ვუხმე... და გავშალე მე ზღვაზე აფრა,
გასწი მენავევ, და ათი ზღვაც გადამატარე,
გასწი მენავევ, დე, მირტყამდეს გულმკერდზე ტალღა,
გავსწიოთ ჩქარა,
არც არავის რასმეს ვაბარებ,
ო, ამაფრინეთ, ამაფრინეთ ტალღებო მაღლა!

ვფრინავ მგონია და თავს ზღაპრულ ფრინველს ვადარებ.
თუ დავიღლები და გასკდება ეს გული ნაღმად,
სხვას არაფერს და შენს სიყვარულს სტრიქონს ვაბარებ,
დამმარხე გულში სამარადოდ შენი მგოსანი,
შენა ხარ ჩემი პოეზიაც,
შენ ხარ სამარეც.

მე ველოდები შენს ბარათებს თურმე ამაოდ,
 შენ ჩემი ნაზი მოგონებით არ იტანჯები,
 ამაღ მიყვები სევდიანად მე ჩემს სანაოს,
 აღუღებული სისხლით ჩემი ფეთქენ მაჯები.
 თვალებს შევატან მე ხომალდზე ნაცნობ კაპიტანს,
 დამიქნევს ხელს და მეხვეწება: — ჩემთან ამოდი!
 ო, მე კი, ლამის შენი სევდის ქარი გამიტანს,
 ბოღმა მახრჩობს და ლამის ჩემი სული ამოდის.
 მოვედი შენთან კაპიტანო, აჰა, მოვედი,
 შენთან მწადია ამ საბრალო გულის გამხელა,
 სიყვარულია ჩემი სევდის წინამორბედი,
 ჩემს სიცოცხლესაც სიყვარული ჰქვია სახელად!
 — მაშ, იმ სიყვარულს გაუმარჯოს, თავდავიწყებას,
 ურომლისოდაც ჩვენ სიცოცხლე არ შეგვიძლია,
 ზომ გაანათებს, თუკი სული გადაიწვება,
 სიყვარულისთვის შური მტერზე ვინ არ იძია,
 მაშ, იმ სიყვარულს გაუმარჯოს, თავდავიწყებას,
 ურომლისოდაც ჩვენ სიცოცხლე არ შეგვიძლია!
 ასე გადადის ალავერდი გულიდან გულში,
 მიჰქრის ხომალდიც, ჰორიზონტებს ვტყორცნი
 სტრიქონებს.
 თუ დავიღუპო ქროლვაში და შენს სიყვარულში,
 მადლობის იყოს ეს სიმღერა, თუ მომიგონებ!

* * *

ნეტავი შენაც ისე გიყვარდე,
 ვით მე მიყვარხარ ჩემო ხატებავ,
 მაშინ ჩემსავით მუდამ იდარდებ
 და ჩემი ნახვა მოგენატრება.
 ზღვასთან ვიქნებით თუ მტკვართან ახლოს,
 ჩვენ ერთმანეთის დავტკბებით ცქერით...
 შენ ტაძრად ქცეულ ჩემს სულში სახლობ,
 პოეზიაა სად შენი მცველი.
 მოდი, დაბრძანდი ამ საბრძანისში,
 აქ შენ აუგად ხელს ვერვინ გახლებს,

გვირგვინს დაგადგამს ბედი თავისით,
და შენ დედოფლის შეგარქმევს სახელს.
მოდი, დაბრძანდი ამ საბრძანისში
აქ შენ აუგად ხელს ვერვინ გახლებს.
მე მწვავს და მათრობს შენი მაისი,
ერთი ჩემს ტახტზე მოდი და მნახე,
მოდი და მხარზე მტრედი დამისვი,
უშენოდ, ხედავ, ვერარა მალხენს.
მოხვალ, დარდს ვერ ვძლევ,
წახვალ და ედარდობ,
შენს სახელს ღვთიურს მე ლოცვად ვჩემობ,
ნეტავი შენაც ისე გიყვარდე,
ვით მე მიყვარხარ, ხატებავ, ჩემო.

„სიყვარული წევს და სისხლისგან იცლება“

ასეთი ვარდი ხარობს ჩემს ბაღში,
მე ის ვერ განახე შენ:
„სიყვარული წევს და სისხლისგან იცლება“,
სისხლისგან იცლება და ფშვენს.
აღბათ ის არის სიმბოლო ქალის,
დიდ სიყვარულზე შენაფიცები.
და მეც ასე ვარ, ასე და ლამის
მეც სისხლისაგან ვიცლები.
მეც მოვალ, რაინდულად მეც მოვალ,
მოვალ და შეგეფიცები,
მერე ვიქცევი მე პოეზიად
და ცისარტყელად შემოგეხვევი,
რომ მარადიულ ნაირფერებით
ვიყო მე შენთვის შუქად მერხევი.
მერე ვიქცევი მე სიხარულის
ზღაპრად, ლეგენდად, წმინდა ამურად,
რომ აშულებმა ჩვენზე იმღერონ
ომახიანად და საამურად;
რომ ვინმე, ვინმე მხატვარის ფუნჯმა
გვხატოს და გვხატოს ტყუპად და ტყუპად.

ქვაში გვძერწავდნენ მოქანდაკენი
ქცეულებს დიდი ტრფიალის უფლად.
„სიყვარული წევს და სისხლისგან იცლება“,
სისხლისგან იცლება და ფშვენს:
ასეთი ვარდი ხარობს ჩემს ბაღში,
მე ის ვერ განახე შენ.

* * *

ო, რატომ მიყვარს ეს ქუჩა, იცი?
შენი ნაბიჯი აქ დამიტოვე,
აქ დამიტოვე შენი სუნთქვა და
შენი სურნელი აქ დამიტოვე.
აქ დამიტოვე შენი სიცილი,
შენი სიჩუმეც აქ დამიტოვე,
აქ დამიტოვე სიტყვა ძვირფასი
ლექსის განძად რომ მერე ვინდომე,
აქ დამიტოვე თმების სურნელი,
რომ ეყოფოდა გაშლილ მინდორ-ველს,
აქ დამიტოვე სითბო, სინაზე,
დაფიქრებული სულ რომ ვიდოდე;
აქ დამიტოვე სული — პოეტი
პოეზიის ზღვად რომ ვიმქუხარო,
ხან სიყვარულის ცა მოვიარო,
ხან ვინუგეშო, ხან ვიმწუხარო.

* * *

შენს ხატს უწმინდესს ოცნებით ვხატავ,
შორს ხარ და მაინც მიზიხარ სულში.
მარგალიტები გზად დამეფანტა
შენზე ფიქრში და შენს სიყვარულში.
სიჭაბუკის ვარ, არ ვფიქრობ სულაც
ჩემს ფოთლებს რთველი ხვალ ჩამოაცვენს.
ვკოცნი იმ ზეფირს, რომ მოვა ჩუმად
და შენი უბის სურნელს მოგტაცებს.
და ვიდრე ვცოცხლობ, მხურვალედ ვივლი,
ჩემი ძაბილი არ გაგიკვირდეს,
არარად მინდა სიცოცხლე თუკი
შენი ხატება ცეცხლს არ მიკიდებს.

ეძებდი, ნეტავ ვის ეძებდი, ეძებდი რისთვის,
 ვერ ნახე გული სანდო, ვერა, ვერავინ ნახე?
 არ გესმის ყველგან, რომ ღალატის ზარის ხმა ისმის,
 არ იცი, არვინ უფოთხილდება ღამაზის სახელს?
 არ იცი განა, არად აგდება კაცი შენს ნაღველს,
 არ იცი განა ცბიერება რომ ყველგან სუფევს?
 ზოგი მოვა და გირჩევს ჩემო ქრისტიანს სახელს,
 ვერ ხედავ, ვინ ვის ოქროს ფურცლებს თუ რისთვის
 უფენს?

ზოგს ოქროები მოუხვეჭავს მზაკვრობით ჩუქად,
 უნდა იმეფოს ფულით ყველგან ამ არაკაცმა,
 ღიმილ-ღიმილით ეს ცბიერი მოგივა უძალ,
 ტკბილი ალერაით მოგდევას ყელზე შენ ქაშანდს ნაცადს.
 ო, საზიზღარი, შენ დაგლუპავს იგი ოხერი,
 მერე წავა და სხვა ღამაზებს მოძებნის სადმე.
 არას გაენდო, გინდ დაგიგოს ვინმემ ნოხები,
 თორემ სულ მალე შეეყრები ურვას და დარდებს.
 ნამუსი არის საუნჯე და დიდი ქონება.
 გაანიავებ? — არც არასდროს დაგიბრუნდება;
 გვიან მიხვდები, მერე გული დაგიღონდება,
 ახალგაზრდობაც სულ მალე ხომ გაგიხუნდება.
 დალი, უსმინე, მგოსან-მოძღვარს, ყური დაუგდე,
 ეს შენთვის ჰფანტავს სიბრძნეს, იგი შენთვის სწუხდება.
 შენ იცი რაა გზა სწორი და რა არის მრუდე?
 ეშხი, ნამუსი, სიყვარული დიაცს უხდება.
 ეძებდი, ნეტავ ვის ეძებდი, ეძებდი რისთვის,
 კაცური გულით არ აგინთო არავინ კვარი?
 მე რაინდი ვარ, ვარ მოძღვარი, ვარ წმინდა სისხლის,
 ხოშგელდი დალი!

გამიღია ჰა, გულის კარი!



ღათო გაკიძე

ს ი მ ა ლ ლ ე

თვალშეუდგამი სიმაღლე
ჰქონდა ოსტატს,
ხალხში კი მაინც
ბეწვისოდენა ჩანდა,
ყოჩივარდები ალამაზებდნენ
ოთახს,
ის კიდევ ახალ,
ფერად ყვავილებს რგავდა.

როცა სიკვდილი
ადრე ეწვია ოსტატს,
და ძველ კედლებში როცა
ჩამოწვა ნისლი,
მარადისობის სხივი დაეცა
ოთახს,
და ღმერთზე მაღლა
წამოიმართა ი გ ი!

მონადირის სიკვდილი

დაასაფლავეს, მორჩა, გათავდა,
ხვალ მის კერასთან ივლის არავინ,
მდინარის პირას იქვე ყანასთან.
მოზარესავით დარჩა კარავი.

სძინავს სევდისგან დასეტყვილ ფოთოლს,
აქ მხოლოდ შავი სიჩუმე დადის,
და ახლა კედლებს ატყვიათ მხოლოდ,
მოუშუშებელ ჭრილობის დარდი.

ქ ა რ ი

ქვაფენილებზე დარბის ჩრდილები
უსისტემოდ და უმისამართოდ,

და შენი თმები — შავი მძივები,
დეკემბრის ქარში ისევ თამაშობს.
და კაბას იჭერ ბავშვივით ხელში,
კაბა კი ქარში გაფრენას ცდილობს
და შენი ტანის სიმკვრივე თეთრი
ქარში თოვლივით იღვრება თითქოს.
ქარი ედება ქუჩებს და ხიდებს,
ქარი ტოტივით ირწევა ხიდან,
და ყინვისაგან გათოშილ ჩიტებს
ქარი უგულოდ იშორებს გზიდან.
ქარი მაყოვნებს გითხრა სათქმელი
და ჩემს ბილიკსაც ამრუდებს ქარი,
სხვა არაფერი, სხვა არაფერი,
შენს სიყვარულში მიმიძღვის ბრალი!

* * *

გარეთ წვიმს და ათრთოლებულ წვივებს,
ცრემლებივით ჩამოჰყვება წყალი,
და სველ მკერდზე ამოყვანილ მძივებს,
არ შორდება ეს ოხერი თვალი.
წვიმს და წვიმის მოდენილმა ტალღამ,
გამიგოჟა ჩემი ციციქნა ღელე,
როგორ მინდა რომ ვიცოდე ახლა
რა მოელის ჩვენს სიყვარულს მერე.
...გარეთ წვიმს და ათრთოლებულ წვივებს,
ცრემლებივით ჩამოჰყვება წყალი,
და სველ მკერდზე ამოყვანილ მძივებს,
არ შორდება ეს ოხერი თვალი!

* * *

რამ გაამუქა ჩემი მაისი,
რამ გაათეთრა შენი მინდვრები,
სად ფრთხილებენ, თუ ფრთხილებენ
ჩემი ჩიტები, შენი ჩიტები.
ამ გაზაფხულზე, თეთრი ბაფთებით,
ვიცოდე მაინც საით ფრინდები?

ნუგზარ ჯაფარიძე

ს ა მ ე ტ ი ა მ რ ე ხ ი დ ა მ ა თ ი თ ა ვ კ ა ს ი

ამჩეხობა პროფესია გახლავთ, ერთობ მძიმე და შრომატევადი პროფესია. ბათუმელი მეზარჯისა არ იყოს, არც ამ ხელობის ხალხია ჩვენს ქალაქში მაინცადამაინც გამორჩეული და პოპულარული, თუმცა, პატივი და დაფასება არც ერთ მათგანს არ აკლია. თანაც, ჭარხნის გარეთ ყველანი მუშეზად იწოდებიან. ასე რომ, ამ საამაყო სახელის მიღმა ამჩეხებიც მშვენივრად გრძნობენ თავს და არავის უმტვრევენ კარებს — არიქა, აგერ, ყურის ძირში უნიკალური პროფესიის ხალხი ვართ და რატომ არაფერს ამბობთ ჩვენზეო. ეს მუშური მოკრძალება ბრიგადის თითოეულ წევრს იმთავითვე მოსდევს ბათუმის მანჭანათსაშენ ქარხანაში. უფრო მეტად კი ეს თვისება მათი ბრიგადირის ხასიათშია გამჟღავნებული.

ამჩეხების ბრიგადირი მემედ დავითაძეა. თავისი საქმის შესანიშნავი ოსტატი. რაც ვიცნობ, სულ ქარხანაში მუშაობს, ფეხი არ მოუცვლია ერთხელ არჩეული გზიდან. ეს გზა კი, შეგირდობიდან ბრიგადირობამდე, მთელი 25 წლის სავალზე გაჭიმულა, აღმართებითა და დაღმართებით, ოღრო-ჩოღროებითა და წინაღობებით სავსე ცხოვრების გზა.

როცა ნარკვევის დაწერა მთხოვეს, მითხრეს, ისეთი კაცი აარჩიე, თავდაც მოწინავე იყოს და მისი საწარმოც გამოირჩეოდეს ქალაქში მიღწევებითო. მემედ დავითაძე, იცოცხლეთ, მართლაც მოწინავეა და გამარჯვებული, მაგრამ მის მშობლიურ ქარხანას დღეს დიდი სიძნელეების გადალახვა უხდება. ასე რომ, არ ვიცი, რამდენად გავამართლე რედაქციის იმედი, მანჭანათსაშენი ქარხნის მუშაზე რომ შევაჩერე არჩევანი.

თუმცა ამ „არჩევანს“ თავისი „არადანიც“ ახლავს. ეს არის გარემო,

სადაც დაიბადა და შრომას ეზიარა მემედ დავითაძე. აჭარისწყლის ხეობის ულამაზეს სოფელ კვაშტაში ცხოვრობდა მათი დიდი ოჯახი. ის იყო, დაწყებით სკოლაში შეიყვანეს და ომიც დაიწყო. უფროსებს მათთვის აღარ ეცალათ. მათ კი ბავშვობა ნაადრევად დაასრულეს და შინ დარჩენილებთან ერთად თავიანთი სუსტი მხრებით მთელი ოთხი წელი ზიდეს საშინელი ომის ტვირთი და სიმძიმელი.

მაინც ნათელია იმ წლების მოგონება. არაერთხელ უთქვამს ჩემთვის, როცა რაიმე ცხოვრებისეული დაბრკოლება გადამეღობება, უმალ ბავშვობას ვიხსენებ, ჩემი პირველი ქართულის მასწავლებელი, განსვენებული აბდულ ჯაყელი მაგონდებაო (პოეტ ჯემალ ჯაყელის მამა). სწორედ მისგან შეითვისა ყმაწვილმა ის დიდი, კეთილშობილური თვისებები, აგერ ორმოცდაათს მიღწეულ, ჭაღარაშერეულ კაცს დღემდე რომ მოჰყვა შეუწყვნელად.

მემედის ბიოგრაფია არაფრით განსხვავდება მისი თაობის ბიოგრაფიისაგან. 17 წლის ბიჭი ბათუმში ჩამოვიდა. ომი ახალდამთავრებული იყო, ყველგან ჭირდა მუშახელი, ცხოვრება თავიდან იწყებოდა. ბათუმელი მანქანათმშენებლები ახალი სახის პროდუქციას ითვისებდნენ, სახალხო მეურნეობის აღდგენისათვის საჭირო მანქანა-დანადგარებს ამზადებდნენ. მემედიც ამ დიდ, საერთო-სახალხო ბრძოლაში ჩაება და მისი რიგითი ჯარისკაცი გახდა.

„ცოლი მეხუმრება ხოლმე, ქედიდან მომავალს, გზაზე პირველად ეს ქარხანა შეგხვდა, თორემ რომელი მეფოლადე და ჩამომსხმელი გყავდა გვარში, შენთვის რკინის სიყვარული რომ ჩაეგონებინაო...“ ვინ იცის, იქნებ მართალიც იყოს მეუღლე, იქნებ მართლა შემთხვევით შეაღო ქარხნის კარები მემედმა მაშინ. მაგრამ დღეს უკვე ისე შეეთვისა თავის ქარხანასა და „რკინებს“, სხვაგან მუშაობა და სხვა საქმის კეთება ვეღარ წარმოუდგენია ოსტატს.

სამსხმელო საამქრო ერთ-ერთი ყველაზე დიდი უბანია ქარხანაში. ჯარიდან დაბრუნების შემდეგ მემედი გამოცდილ ოსტატს გიორგი მამფორიას ჩააბარეს. გაუმართლა შეგირდმა მასწავლებელს. მალე აითვისა ლითონის დნობის ყველა საიდუმლო. მალეო, ვამბობთ, მაგრამ ერთი წუთით წარმოიდგინეთ გაგანია სიცხეში ღუმელთან ტრიალი, ნედლეულის ჩატვირთვა, სინჯის აღება, აუტანელი მხურვალეობა გამდნარი ლითონისა, მერე ამ ცეცხლის მდინარის ყალიბში მოქცევა და ადგილის მიჩენა. ყველაფერი ეს ეკრანზეც გვინახავს არაერთხელ და გავოცებულვართ მეფოლადეთა უდრეკი ნებისყოფითა და გამძლეობით. მათი მუშაობის მაცქერალს ასე ეგონება, საათივით აუწყვიათ საქმე და სიამოვნებით ტრიალებენო, მართლაც და ორ ცეცხლს შუა. ეს ისე, გარეგნულად, თორემ, ვინ, ვინ და მემედმა ხომ იცის აღუდებულ ლითონთან ჭიდილში შუბლზე გამოსული ცივი ოფლის ფასი.

ბათუმელები ძირითადად თუჯს ამზადებენ, სწორედ თუჯია ის ნახევარფაბრიკატი, რომელიც შესაბამისი პროცესების გავლის შემდეგ ათასგვარი მანქანების კვანძებად და დეტალებად რომ იტყევა.

ათი წელი იმუშავა სამსხმელო სამქროში მემედ დავითაძემ. ათი წელი ებრძოდა ცეცხლსა და რკინას ქედელი ჭაბუკი, და რაკილა დარწმუნდა, ჩემს ნებაზე მოვიყოლე, დავიმორჩილეო ლითონი, მერე აღარც უფიქრია სამუშაოს გამოცვლა და იოლი სამსახურის ძებნა.

1961 წელი განსაკუთრებით დაამახსოვრდა. თბილისის „ცენტროლიტში“ მიავლინეს დაოსტატებისათვის. თანაც დააბარეს, ქარხანა სრულიად ახალი სახის პროდუქციის გამოშვებაზე გადადის და აბა შენ იცი, რომ დაბრუნდები, დიდი სამუშაო დაგხვდება და არ შეგვარცხვინო. იმავე წელს პარტიაში მიიღეს. ეს იყო მისი მუშური სინდისისა და თავდადების პირველი დიდი დასტური. იმ ხანად ჩამომსხმელთა ბრიგადაზე მთელი ქარხანა ლაპარაკობდა. პირველი მოწაფეებიც გამოუჩნდა. ერთი მათგანი მისივე ძმა იყო — ოთარი. დღეს ოთარ დავითაძე უკვე გამოცდილი ოსტატია და ეამაყება მემედს, ოჯახურ ტრადიციას რომ ჩაუყარა საფუძველი.

ახალმა დრომ ახალი მოთხოვნები წამოაყენა. წარმოებისა და ქარხნის მართვის ძველი მეთოდები შესწორდა. ადრე ტექნოლოგიური პროცესი ხშირად ირღვეოდა, ეს კი თავის მხრივ ცალკეული რგოლების მოცდენას იწვევდა, ანდა პირიქით, ერთბაშად მოზღვაებული სამუშაო ნორმალური რიტმიდან აგდებდა მთელ ქარხანას. ეკონომიური ეფექტი ხშირად ისე დაბალი იყო, ხალხი პირდაპირ გარბოდა ქარხნიდან. შენ როგორ დარჩი-მეთქი, ვკითხე მემედს. მე რომ გამტყევი ვყოფილიყავი, ადრე უფრო მძიმე პირობები მქონდა და მაშინ წავიდოდიო, მიპასუხა.

უკანასკნელმა ორმა ხუთწლედმა სახე უცვალა მთელ ქარხანას. წარმოების „სამზარეულოში“ ჩაუხედავ კაცს თვალში ერთი-ორი ახალი კორპუსი თუ მოხვდება. ფაქტიურად კი მარტო ქარხნის რეკონსტრუქციაზე ასეულ ათასობით მანეთი დაიხარჯა. გაფართოვდა გამოშვებული პროდუქციის ასორტიმენტი, ქარხანას უცხოელი დამკვეთებიც გამოუჩნდა. გაიზარდა მოთხოვნილება ტექნიკური კონტროლის განყოფილებაში. შეიძლება ითქვას, რომ მეცხრე და მეათე ხუთწლედები ბათუმის მანქანათსაშენი ქარხნის აღმასვლისა და გამარჯვების ათწლეულია. ხალხმა იწამა შრომის ფასი, თუ ადრე მუშახელს გარე-გარე ესებდნენ და ამგვარი გზით მოყვანილი ხალხის დიდი ნაწილი ნაადრევად ტოვებდა წარმოებას, ახლა მდგომარეობა შეიცვალა. ქარხანა წილობრივი საბინაო მშენებლობის აქტიური წევრი გახდა. სწორედ მაშინ მიიღო ბინა მემედ დავითაძემ. მას შემდეგ კი მისი ბრიგადის სამმა წევრმა იზეიმა ახალმოსახლეობა. დირექციისა და კომუნისტების ინიციატივით ქარხნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების გრძელვადიანი პერსპექტიული გეგმა შემუშა-

ვდა. ერთი სიტყვით, ბათუმელი მანქანათმშენებლები მთელს რესპუბლიკაში სამაგალითონი გახდნენ. აქვე იშვა შესანიშნავი ტრადიცია: თითოეულ კვადრატულ მეტრ სამუშაო ფართობზე მაქსიმალური ანართმის მიღების შესახებ. ეს წამოწყება მალე მთელ საქართველოში გავრცელდა და დღესაც ეფექტური და ხარისხიანი მუშაობის ერთ-ერთ უპირველეს კრიტერიუმად რჩება.

ზემოთ მოგახსენეთ, მეათე ხუთწლედ ჯარხნის გამარჯვების ხუთწლედია მეთქი. კაცმა რომ თქვას, არც მთლად მასეა საქმეო, მითხრა მემდმა. გეგმები უკიდურესად დაძაბულია, უმეტეს შემთხვევაში ნედლეულის მომწოდებლები გვალატობენო. მერე ერთხანს გაჩუმდა და დაამატა: „არა კაცმა რომ თქვას, ვის რა უნდა დავაბრალოთ, გეგმა კანონია და მისი შეუსრულებლობა არ იქნება. ჩვენს პარტნიორებსაც ხომ აქვთ გეგმა და რაღა ღმერთი უწყრებათ, დროზე რომ არ გვიგზავნიან საჭირო მასალებს. ავდგეთ ახლა, ვარჩიოთ მტყუან-მართალი, რა გამოვა აქედან, საქმე ვიღამ აკეთოს მერე“.

მართალია ოსტატი, მან თავისი საქმე იცის და აკეთებს კიდეც კეთილსინდისიერად. ყოველი თვის დავალებებს მისი ბრიგადა 150-170 პროცენტით ასრულებს. თითქოს რიგზეა ყველაფერი, მაგრამ შენი ამდენი ხნის ნაჯაფარი ვილაცის მიზეზის გამო ფაქტიურად წყალში რომ იყრება, გული გეტკინება კაცს, გაწყრები და საყვედურიც დაგცდება.

1965 წელს მემდმი ამჩეხთა ბრიგადაში გადავიდა. ფაქტიურად იქვე მუშაობს, მაგრამ ახლა ჩამოსხმული დეტალების პირველადი დამუშავების პროცესს ხელმძღვანელობს. ერთობ ძნელია ეს საქმე. სიტყვა გაწმენდას აქ ვერ იხმარ, სხმულები ასეულობით კილოგრამს იწონის. ახლა ისიც წარმოიდგინეთ, რომ ე. წ. მცირე მექანიზაცია ხშირად საქმეს ვერ შველის და საკუთარი ხელებით ისე უნდა „მოარჯულო“ სხმული, გვერდით, მექანიკურ საამქროში გატანამდე ტექნიკურმა კონტროლმა ერთი ხიწვიც ვერ იპოვოს შენს ნამუშევარში.

თხუთმეტი წელია ბრიგადირად მუშაობს. თხუთმეტი წელია მისი ბრიგადა ერთ-ერთი მოწინავეა ჯარხანაში.

— აი, უკვე ამდენი წელია, რაც ჯარხანაში მუშაობ, ასეთ რთულ საქმეს აკეთებ და, როგორ ფიქრობ, ხომ არ დაიღალე?

წამით სდუმს, შესცქერის ერთ ამოჩემებულ წერტილს ოდნავ მოჭტული თვალებით და მერე წყნარად ამბობს:

— არა, რას ამბობ? რა დროს დაღლაა?!

ვხვდები, არ უნდა დამესვა ასეთი შეკითხვა. ეს ხომ გაუმართლებელია. განა შეიძლება დაიღალოს კაცი, რომელიც ისეთ საქმეს აკეთებს, რომელიც მას გულით სწადია? როცა იცი, რომ შენი კეთილსინდისიერი მუშაობა-გარჯილობით შენი მოკრძალებული წვლილი შეგაქვს საერთო

საქმეში, ბრიგადის, საამქროს, მთელი ქარხნის კოლექტივის მიერ მოპო-
ვებულ ყოველ წარმატებაში, დალლა რა მოსატანია?

ჰოდა, რა დალლის მემედს, როცა იცის, რისთვის, რატომ მუშაობს,
რას აკეთებს და რა გამოდის მისი ნამოღვაწარიდან?

როგორც უკვე ზემოთ მოვიხსენიეთ, მემედის ბრიგადაში ცამეტი
წევრია, რომელთა უმრავლესობა ახალგაზრდებია.

— მე, ასე ვთქვათ, მოხუცი ვარ! — ნახევრად ჭუმრობით, ნახევრად
სერიოზულად, გაღიმებული ამბობს მემედი. — ჩემს ბიჭებთან ისე ვგრძნობ
თავს, როგორც მამა საკუთარ შვილებში. ვიცი მე, საქმე საქმეზე რომ
მიდგეს, ვალდებული ვარ, თითოეულ მათგანს დავეხმარო სიტყვითა და
საქმით, დახმარების ხელი გავუწოდო, მამაშვილურად დავარიგო და ავუხ-
სნა, დავარწმუნო. კაცმა რომ თქვას, თითოეულმა მათგანმა თავისი საქმე
ზედმიწევნით კარგად იცის და ჩემი დახმარება არც კი სჭირდებათ, მაგრამ
სიტყვამ მოიტანა და ვთქვი.

არა, არ უყვარს მემედს საკუთარ თავზე ლაპარაკი, საკუთარი ღვაწ-
ლისა და დამსახურების გამომზეურებას ძალიან ერიდება, უხერხულად
გრძნობს თავს, როცა სიტყვა მის შრომით მოპოვებულ წარმატებებზე ჩა-
მოვარდება. მისი ღვაწლი და დამსახურება კი ერთობ დიდია და, ალბათ,
არ იქნებოდა სამართლიანი, თუ ორიოდ სიტყვით მაინც არ მოვიხსენიე-
ბდით ამას.

უპირველეს ყოვლისა, მისი ერთ-ერთი დამსახურება ისაა, რომ ახლა,
ამჟამად მისი ბრიგადა ერთ-ერთი მოწინავე ბრიგადაა მთელს ქარხანაში.
ხოლო იყო მოწინავე ისეთ ქარხანაში, როგორიც მანქანათსაშენი ქარხანაა,
ეს ცოტას როდი ნიშნავს.

და რომ მისი ბრიგადა ახლა მოწინავეა, ამაში, რაღა თქმა უნდა, დამ-
სახურება და წვლილი მემედს მიუძღვის. ასე ჰქვია, ეს მან ერთიან, მონო-
ლითურ, ერთ მუშტად შეკრა ბრიგადა, დააინტერესა ბრიგადის ყოველი
წევრი, ჩაუხერგა თითოეულ მათგანს, ყოველ მუშას შრომის მაღლი, სიყ-
ვარული შრომისა და ბევრჯერ განაცდევინა კიდევ ალალი შრომით მო-
პოვებული სიხარული.

ვსაუბრობთ. დინჯად, აუჩქარებლად მიყვება მემედი თავის ბრიგადა-
ზე, თავის ბიჭებზე. ისე ყვება მათზე, როგორც ოჯახის წევრებზე, მახლობ-
ლებზე, ვუსმენ და ვხვდები: მას ყოველი მათგანი გამორჩეულად უყვარს
და აფასებს, მერე იმასაც ვხვდები, რომ სწორედ ეს სიყვარული, ურთი-
ერთნდობა, ურთიერთდაფასება და დიდი პატივისცემა განაპირობებს კი-
დეც იმ წარმატებებს, რომელსაც ბრიგადა აღწევს ყოველდღიურ მუშაო-
ბაში.

მემედი პაუზას აკეთებს. ვგონებ, რაღაცა ახსენდება და გაღიმებული
შესცქერის ერთ ამოჩემებულ წერტილს. ხელს არ ვუშლი, დაე იფიქროს.



მე კი მანამდე იმაზე ვიფიქრებ, თუ რა შეკითხვა დავუსვა, რა ვკითხო-
 ჩვენი დუმლილი დიდხანს როდი გრძელდება, — მემედი ახალგაზრდობე-
 ლივით იშმუშნება და მერე ამბობს: — რა არ გაგახსენდება ხოლმე შენ-
 დაუნებურად კაცს, ახლა უეცრად, რატომღაც ჩემს ქარხანაში მოსვლის
 პირველი დღე მახსენდება... ეეჰ, რა დიდი დრო გავიდა იმ დღიდან, რა
 საუკუნისდონი დრო... ვერაფერს იტყვი, დრო თვალსა და ხელსშუა გარ-
 ბის, უკან მიხედვასაც ვერ ასწრებ და ხედავ, დაბერებულხარ თურმე...

— რა დროს შენი სიბერეა! — მეღიმება მე.

— არა, სიბერე, კაცმა რომ თქვას, მართლაც აღრეა ჯერე, მარა რომ
 გიახლოვდება წყეული, ესეც ხომ რამეს ნიშნავს? თუმცა რაა, რაც იქნება,
 იქნება, წინასწარი შიში რა ბედენაა?

ჩუმდება. ამით ვსარგებლობ და ვეკითხები:

— ხარ თუ არა კმაყოფილი იმით, რაც აქამდე გაგიკეთებია?

რამდენიმე წამს უსიტყვოდ მიცქერის, მერე მარიდებს მხერას, მხრებს
 იჩეჩს და ამბობს: — თავისი საქმით კმაყოფილი კაცი ჯერ არ შემხვედ-
 რია მე და ალბათ მეც არ უნდა ვიყო კმაყოფილი, მარა, არც უკმაყოფილო
 უნდა ვიყო მგონია! მაგრამ რაზე ვფიქრობ ხშირად, იცი? რაზე მწყდება
 გული? ალბათ, რაც გამიკეთებია, იმაზე მეტის გაკეთება შემეძლო და
 ვერ გავაკეთე, ვერ მოვახერხე მეტქი! მაგრამ ახლა ამაზე წუწუნი რაღა
 დროსია და იმას ვცდილობ, რაც აქამდე დავაკელი საქმეს, ამ და-
 რჩენილ დროში ავანაზლაურო.

ვინაც კი მას იცნობს, იცის, მემედს ქადილი და ტრაბახი არ ჩვევია,
 მისი სიტყვა და საქმე ერთია.

ჩვენი საუბარი ისევ გრძელდება, ნელ-ნელა, თანდათან ვგებულობ
 მემედის და მისი ბრიგადის საქმიანობას, ვხვდები, რას აკეთებენ ისინი.

მერე ვთხოვ, ბრიგადის მოწინავე წევრები დაგვისახელოს. ხელებს
 ასავსავენ: — თუ კაცი ხარ, რაც გინდა მკითხე, მაგას კი ნუ მთხოვ.

— როგორ? — მიკვირს მე.

— ვერ გაიგე? — ეღიმება მას. — როგორ და ჩემს ბრიგადაში, რო-
 გორც უკვე გითხარი, ჩამორჩენილი, ზარმაცი და საქმეზე წელმოწყვეტი-
 ლი არ ჭაჭანებს, ყველა იმას აკეთებს, რაც უნდა გააკეთოს, ისე აკეთებს,
 როგორც შეუძლია და როგორ გამოვყო დანარჩენებიდან რამდენიმე კაცი?
 სხვებს ხომ ეწყინებათ? ხომ დაწყდებათ გული და ჩვენ რა დავაშავეთო,
 არ გაიფიქრებენ გულში?

უხმოდ, უსიტყვოდ ვეთანხმები.

1967 წელს შრომაში მოპოვებული მნიშვნელოვანი წარმატებების გა-
 მო მემედის ბრიგადას კომუნისტური შრომის საპატიო სახელი მიეკუთ-
 ვნა.

— რაღა თქმა უნდა, ამან ძალიან გაგვახარა. — ჩვეული სიღინჯით, აუჩქარებლად ყვება მემედი. — ამავე დროს, ისიც კარგად ვიცოდით, თუ რაოდენ პასუხსაგები ამოცანის წინაშე ვიდექით. ჩვენ საკუთარი მარჯვენით, შრომაში მოპოვებული წარმატებებით უნდა გაგვემართლებინა იგი. უნდა მოგვებოვებინა უფრო უკეთესი მაჩვენებლები, უფრო დიდი წარმატება. ამ ამოცანის გადასაწყვეტად ბიჭებს თავი არ დაუზოგიათ. ვშრომობდით მონდომებულად, ხალისით, დიდი იმედითა და გატაცებით. ვშრომობდით და...

— წარმატებებმაც არ დაახანა, არა? ასე ქვია, სათქმელს პირიდან ვტაცებ მე.

— ჰო, მაჩვენებლები ცუდი როდი გვქონდა.

მართლაც და, ბრიგადის წარმატება მნიშვნელოვანი და საყურადღებო იყო. „დღეს მეტი ვიდრე გუშინ, ხვალ მეტი, ვიდრე დღეს!“ — ეს იყო ბრიგადის თითოეული წევრის შრომითი დევიზი. ამ დევიზით შრომობდნენ ისინი ყოველდღიურად, არ აცდენდნენ არცერთ საათს, არცერთ წუთს.

ბრიგადამ წარმატებით, მნიშვნელოვანი მაჩვენებლებით გაანაღდა მეცხრე ხუთწლელი და დადგა მეათე ხუთწლელის წარმატებით შესრულების შრომითს ვახტზე.

ყოველი კარგი საქმის წამომწყები, მისაბადი შრომით მოპოვებული ყოველი წარმატების მთავარი სულისჩამდგმელი და მთავარი მოჭირნახულებე მემედია მაინც. ალბათ მას ყველაზე დიდი წვლილი მიუძღვის იმაში, რომ მისი ბრიგადა სამჯერ 1973-74-77 წლებში გამარჯვებული გამოვიდა ქარხნის საამქროებსა და ბრიგადებს შორის გაშლილ სოციალისტურ შეჯიბრებაში.

1974 წელს დიდი სიხარული განიცადა მემედმა, ნაყოფიერი და დაუზარელი შრომა-გარჯისათვის სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებით იგი შრომის წითელი დროშის ორდენით დაჯილდოვდა.

— ის დღე, 15 აპრილი ჩემთვის მართლაც რომ ყველაზე უფრო სიხარულის მომტანი და ბედნიერი დღე იყო, — ამბობს მემედი. — მაშინ, როცა ორდენი გადმომცეს, მტკიცედ გადავწყვიტე, მეშრომა კიდევ უფრო მეტი მონდომებით, ენერგიის დაუზოგავად და საქმით, შრომაში მოპოვებული წარმატებებით გამემართლებინა ჩვენი მთავრობის ესოდენ დიდი ჯილდო.

ასე გადაწყვიტა მემედმა და საქმითა და შრომით გაამართლა კიდევ.

არა მარტო კარგი მუშა და კარგი, გულისხმიერი ბრიგადირია მემედი,
ამავე დროს იგი აქტიური საზოგადოებრივი მუშაკიცაა და დაუზარებლად,
ზალისით ასრულებს ყოველ საზოგადოებრივ დავალებას. არის საამქროს
პირველადი ორგანიზაციის პარტბიუროს წევრი და როგორც აქტიური
კომუნისტი, ეხმარება საამქროს სხვა კომუნისტებს მათ წინაშე დასმული
ამოცანების სათანადოდ გადაჭრაში.

დღე დღეს მისდევს, ცხოვრება მიუქცევლად მიყვება თავის სავალს და
ეამაყება ოსტატს, რომ დროის ამ გამალებულ რბოლაში მისი ნაბიჯების
ხმაც ისმის. — ყველას თავისი სავალი აქვსო, მითხრა ერთხელ მემედმა,
მე კმაყოფილი ვარ არჩეული გზით და მიხარია შრომით მონაგარ პურს
რომ ვჭამო.

ასეთი კაცია ამჩეხთა ბრიგადის თავკაცი მემედ დავითაძე, ბათუმელ
მანქანათმშენებელთა ღირსეული წარმომადგენელი.



შოთა ზოიძე

ირაკლი აბაშვიძე

არ ვიცი, რომელი სახელი გავიგონე პირველად — ირაკლი აბაშვიძე თუ „კაპიტანი ბუხაიძე“. მე მაშინ პირველად გავიგონე დერბენტიც და დარიალიც. საქართველოში არ მოიძებნება არც ერთი სოფელი და კუთხე-კუნჭული „კაპიტანი ბუხაიძე“ არ ემღეროთ. ეს იშვიათი შემთხვევაა და არ მეგულება საქართველოში მეორე ლექსი იაკოს „სულიკოს“ შემდეგ, რომ ასე სახალხოდ პოპულარული იყოს.

პოპულარობის მიზეზი უნდა ვეძიოთ იმ პოეტურ მაგიაში, რომლის იქით საზღვარი წაშლილია. ფრანგი მოქანდაკე, იაკობ ნიკოლაძის მასწავლებელი როდენი ამბობდა—ხელოვნების ნაწარმოები უნდა იყოს ისეთი, რომ არა ხელოვანი კაცი როცა შეხედავს თქვას — ეს რა არის, ამას მეც გავაკეთებდიო. როცა „კაპიტან ბუხაიძეს“ ვკითხულობთ, სწორედ

ასეთი ფიჭვი გვეუფლება. აბა ერთი სცადეთ და დაწერეთ „კაპიტანი ბუხაიძე“.

თავის დროზე ეს ლექსი მოვლენა იყო ქართულ პოეზიაში. მისი წყაროა ქართული ხალხური პოეზია და ქართველი ხალხის ისტორიის ქარტეხილში დიდი ბრძოლებით გავლილი გზა, ხოლო ვერსიფიკაციული ფენომენი განსაზღვრა გარემომ და იმ დიდმა მოვლენამ, რასაც ეძღვნა იგი.

ირაკლი აბაშვიძე, როგორც პოეტი, ერის ცხოვრებაში მომხდარ უდიდეს გარდატეხას მოჰყვა და მისი მოვლენების მესიტყვე გახდა. იგი ყოველთვის დგას „იქ სადაც ქარიშხალია“ და არასდროს მოუცლია დუმილისათვის, დაწყებულ იმ ბოხოქარი წლებით და მოვლენებით „კაპიტანი ბუხაიძე“ რომ დააწერინა და დამთავრებულ დღევანდელი დღით, ბურჯად რომ უდგას ქართული საბჭოთა ენციკ-

ლოპედის დაბადებას. ამ ორ მოვლენას ერთმანეთისაგან თითქმის ოთხი ათეული წელი აშორებს. მათ შორის კი სტრიქონებივით მიჯრილია ერთიმეორეზე ირაკლი აბაშიძის საქმენი საერონი.

ერისკაცობა ყველაზე დიდი და საპატიო ტიტულია დედაპირის ზურგზე. ცხადია მისი კათედრა იერუსალიმივით წმიდა და იალბუზივით მაღალია. მასთან მისვლა წინასწარ შედგენილი მარშრუტით შეუძლებელია. აქ საშვია საჭირო, რომელსაც მხოლოდ და მხოლოდ ერი იძლევა. ირაკლი აბაშიძეს ალბათ არც კი ახსოვს როდის მიიღო ეს საშვი, ან როდის აღმოჩნდა ამ მაღალ კათედრასთან. ზოგნი ამბობენ მაშინ, როცა ჯვრის მონასტერში შოთას სახება იხილაო, ზოგნი ამბობენ მაშინ, როცა რუსთაველის ხმა გაიგონა კატამონთანო, ზოგნი — მაშინ, როცა რუსთაველის იუბილეს თავკაცობდაო. მე თუ მკითხავ, ირაკლი აბაშიძე, რომ დაიბადა, ერისკაცობის წიჭი და ერისკაცობის კათედრასთან მისვლის საშვიც თან დაანათლა ღმერთმა.

საქართველოში დღეს ბევრი პოეტია, „ხმა კატამონთან“ კი ერთია. ეს ლექსი რომ დაწერო, მარტო სურვილი არ კმარა, ასევე დიდი მონდომებით ქვა-ქვაზეც რომ არ დატოვო, ერისკაცი ვერ გახდები. აქ ის მაღლია საჭირო რაზეც ზემოთ ვილაპარაკეთ.

მაგონდება 1977 წლის ივნისი. მე მაშინ ახლად დამთავრებული

მქონდა საბჭოთა კავშირის მწერალთა კავშირის ორწლიანი შემადგენელი ლიტერატურული კურსები. გორკის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტში, სადაც პოეზიის სემინარებს ხელმძღვანელობდა ირაკლი აბაშიძის ლექსების მთარგმნელი, ქართული პოეზიის დიდი მეგობარი, ცნობილი რუსი პოეტი ალექსანდრე მეჟიროვი. იგრ უკვე პერედელკინოში იყო და მე და ჩემმა მეგობრებმა გადავწყვიტეთ ვწვეოდით. სამი საათის შემდეგ პოეტის პატარა სამუშაო ოთახში ვიყავით. ალექსანდრე მეჟიროვმა წაგვიკითხა ანა ახმატოვას ლექსები, ფრაგმენტები თავისი პოემიდან „ალტერ ეგო“, შემდეგ გვესაუბრა ქართულ პოეზიაზე, გალაკტიონისა და ირაკლი აბაშიძის ლექსებზე. ზეპირად წაგვიკითხა ბევრი მისეული თარგმანი და მათ შორის „ხმა კატამონთან“. ცხადია აინტერესებდა როგორ იკითხებოდა ეს ლექსები На родном языке. როსტოველი პოეტი ა. გრიცენკო გამომესარჩლა, შოთას ირაკლი აბაშიძის წიგნი აქ არა აქვს და რას წაგვიკითხავსო. როცა რამდენიმე ლექსი ზეპირად ვთქვი, ალექსანდრე მეჟიროვი თვალეზგაბრწყინებულ მიმზერდა. ეს იყო ორი მეგობრის, ორი შესანიშნავი პოეტის, ალექსანდრე მეჟიროვისა და ირაკლი აბაშიძის მოულოდნელი შეხვედრა. იმ დღეს ბევრი სადღეგრძელო დაილია და მათ შორის ირაკლი აბაშიძისაც.

დღეს საქართველოში ბევრი

ახალგაზრდა პოეტია, უმრავლესობას ახსოვს ჩვენი საყვარელი მგოსნის მზრუნველი ხელი! ზოგმათგანს შესანიშნავი ლექსიც მიუძღვნია ოსტატისათვის. თუ შეიძლება ითქვას, ესეც კიდევ ერთი საბუთია ირაკლი აბაშიძის ერისკაცობისა.

„ხმა კატამონთან“ ჩემი ყოველდღიური საკითხავი ლექსია. მე იგი არაერთხელ წამიკითხავს ჩემთვის უთენია სახლიდან გასვლის წინ, წამიკითხავს გვიან ღამით შინდაბრუნებულს, წამიკითხავს სამუშაოზე ზოგჯერ დაქანცულს და ზოგჯერ შემოქმედებითი აღმაფრენის დროს, წამიკითხავს გაჭირვების უამს და დიდი სიხარულის წუთებში.

აკადემიკოსმა ნიკო მარმა ნიკოლოზ ბარათაშვილის „მერანს“ კატასტროფის წინაშე მდგარი ერის მონოლოგი უწოდა. ვერ ვიტყვი კატასტროფის წინაშე მდგარი-მეთქი, მაგრამ ირაკლი აბაშიძის „ხმა კატამონთან“ ქართველ ერის მძაფრი მონოლოგია, რომელიც მთელ ქვეყანას ესმის.

„ო, ენავ ჩემო, დედაო ენავ, შენ ჩვენო ნიჭო, სრბოლავ და ფრენავ“, — ამბობს პოეტი და სულაც არ არის საჭირო სმენისა და ენერგიის დაძაბვა, რომ ერის შეშფოთებული ხმა გაიგონო. აქ ისეთი ლოგიკური მახვილია დასმული რასაც ვერავითარი ანტიქრისტე ვერ წაშლის:

შენ, ჩვენი სუნთქვის დიდო ალამო,
შენ ჭირთა ჩვენთა ტკბილო მალამო,
შენ, კირო ჩვენთა ქვათა და კირთა,

შენ ერთი შემრჩი სამარის პირთან.

ამ ლექსზე ძალიან ბევრი თქმულა და დაწერილა, ყველა ერთად რომ ავკინძოთ ერთი საშუალო ტანიანი წიგნი გამოვა. სულაც რომ არ თქმულიყო არაფერი, არც ამით დააკლდებოდა რამე, რადგან ეს ისეთი ქმნილებაა, რომელსაც გზამკვლევი არ სჭირდება. კონსტანტინე გამსახურდიამ მათ მინანტრული ლექსები უწოდა. „როცა ატილას ტკბილი ლექსი მოასმენინეს — წერს იგი — მან იტირა თურმე“. როცა კითხულობ ირაკლი აბაშიძის ლექსს „ხმა კატამონთან“ შეიძლება იტირო კიდევ.

„გულით მწყუროდა შენს შორეულ შთამომავალს წარმომედგინა, რას განიცდიდი და ფიქრობდი შენი სიცოცხლის უკანასკნელ დღეებში.“

მაშ, ეს „ხმები“ ისე ჩაუთვალე მას, თითქოს მართლაც გაეგონოს იგი პალესტინის ქართული ჯვრის მონასტერში, შენს უკანასკნელ თავშესაფარში შენი დაკარგვიდან შვიდასი წლის შემდეგ“. — მიმართავს მეოცე საუკუნის პოეტი დიდ წინაპარს. ეს ის „ხმებია“, რომელთა გამოგონება არ შეიძლება, იგი შვიდასი წელია ზარით ვთუ გუგუნებს პალესტინის ჯვრის მონასტრიდან განფენილ სამყაროში. მას პირველმა მიუგდო ყური და აღმოაჩინა ირაკლი აბაშიძე.

„პალესტინური“ ციკლის ლექსები ლოგიკური გაგრძელება და გვირგვინია ციკლისა „რუსთაველის ნაკვალევზე“.

„გადავუფრინეთ ტიგროსს და ევფრატს“... — წერს პოეტი და მკითხველმა იცის, რომ ეს „გადაფრენა“ მეოცე საუკუნის კოსმოსური ეპოქის პირმოა და არა ზღაპრული „მფრინავი ხალიჩების“ წყალობა. მიუხედავად იმისა, რომ ორივე ციკლში ისტორიული თუ ლეგენდარული სახეებია გაცოცხლებული, ძათი ავტორი უაღრესად თანამედროვე პოეტია. თანამედროვეა იგი ჩვენი სამშობლოს შორეულ „წარსულშიც“ და „მომავალშიც“.

ნაცრად და ფერფლად ქცეული უცხო ფოლიანტები, ურარტუს თეთრი, გოლიათი მწვერვალები, ძველსამხრეთული ციხე-კოშკები, ძველშუმერული და ხეთური, ქალდეს გამჭრალ ქალაქთა კლდეები, ელამთა ზღაპრულ ცხენთა თქარუნი და გამჭრალ კვამლის სვეტები... და ამ ფონზე: „უხსოვარ ბანზე დაფრთხნენ მტრედები“.

„— მაშ რამ? — ეს კითხვა სულს უწიოკებს პოეტს. ამ კითხვის ამოხსნაში სულიერ ტკივილს გრძნობს მკითხველიც.

„რამ?

სიყვარულმა“, — პასუხობს პოეტი და მკითხველმაც თავისუფლად ამოისუნთქა.

ირაკლი აბაშიძეს ჰქონდა უფლება ეთქვა: „არაბეთის ზღვასთან იდგა? — მე აქ ვდგავარ, მეც აქ მოველ, არაბეთის ზღვასთან“.

ზემოთ ვთქვი, ირაკლი აბაშიძე „მომავალშიც“ თანამედროვე პოეტია-მეთქი. ეს იმას ნიშნავს, რომ იგი უაღრესად რეალისტურად

შეჰყურებს მომავალს. ოცდამეერთე საუკუნის მკითხველისათვის ისევე „თანამედროვე“ იქნება, როგორც ჩვენთვის არის ახლა. ჰეშმარიტი პოეზია არასდროს იქცევა წარსულად, არასდროს არ დაბერდება, პირიქით — რაც დრო გავა მეტ ელვარებასა და ემოციურ ძალმოსილებას იძენს. ამისი მაგალითები უხვად მოგვეპოვება ქართულ კლასიკურ მწერლობაში. კიდევ მეტი — მარტო რუსთაველიც კმარა მსოფლიო ლიტერატურის ნიმუშებიდან ამ აზრის საილუსტრაციოდ. ახლა ავიღოთ „მერანი“, „განთიადი“, „სულიკო“ და სხვა.

ირაკლი აბაშიძე უაღრესად ეროვნული პოეტია, რამაც განაპირობა მისი პოეზიის ზოგადსაკაცობრიო, გლობალური ხასიათი. ეს იგრძნობა მისი სიყრმისდროინდელი ლექსებით დაწყებული და დამთავრებული ბოლო დროს გამოქვეყნებული მხატვრული და პუბლიცისტური ნაწარმოებებით. აქა-კი წერეთელი გვასწავლის, ვისაც თავისი სამშობლო არ უყვარს, იგ სხვას ვერ შეიყვარებსო. ირაკლი აბაშიძის პოეზიის ფიქრის საგანია თავისი ხალხისა და ზოგადად — ადამიანის ბედი. ავიღოთ თუნდაც სხვადასხვა დროს შექმნილი ლექსები „მამა“ და „ფანტომი“. პირველი ღრმად ეროვნულია და, ამავე დროს, ტკივილიანი ფიქრი ადამიანის ბედზე. მოხუცი მამა ისე მოკვდა, რომ თვალით არ დაუნახავს ტკბილზე ტკბილი ქვეყანა. იგი უსინათლო იყო, რომელიც თხუთმეტი წელი ოდაში იჯდა და

თუ გამოჩნდებოდა თემშარაზე, ძლივსძლივობით მიიკვლევდა გზას ჩალისფერ ჯოხით. იგი მოკვდა ისე მშვიდად, როგორც იცხოვრა, შე-მდეგ კი... მოვეუსმინოთ პოეტს:

არ ჩარჩენია ჯავრად მშვენება
ლურჯი ველების, ლურჯი ქედების...
მე კი, მე იმ დროს რა მეშველება,
ორივე თვალით რომ ვიხედები.

ფილოსოფიური გააზრებითა და ზოგადსაკაცობრიო ფიქრით არის დამუხტული „ფანტომი“. კაცობრიობას საუკუნეთა გზაზე გალაქტიკაში დასდევს სიკვდილის აჩრდილი. ეს არის გალაქტიკაში აწყვეტილი კომეტა, რომელიც მოქრის დედამიწისაკენ და წალეკვირ ემუქრება, ყინულებით აწყვეტილი გრიგალი და ციკლონების ახალი წარღვნა:

სიმშვიდე!

მშვიდად შეხვდი განსაცდელს,
რა მწარეც ჩანდეს, რა დამღუპველიც;
არ შეიძლება შენს ცას არ ასცდეს,
წავა, ჩაივლის

წარღვნის ღრუბელი.

„მშვიდად შეხვდი განსაცდელს“
„იდექ როგორც ბატონი“... ეს არის მაგიური ძალა, რომელიც ექლევა კაცობრიობას თავისი მომავალის ხსნის გზაზე და მისი შემოქმედია ადამიანი.

არ მეგულება პოეტი, რომელსაც ლექსი არ დაეწეროს დედაზე. კრებულები და ანთოლოგიებიც კი გამოდის სახელწოდებით — „მსოფლიო პოეტები — დედას“. მამაზე კი შედარებით ცოტა იწერება. თუ ვინმე განიზრახავს შეადგინოს კრებული „მსოფლიო პოეტები — მამას“, მჯერა მასში ერთ-ერთი

საუკეთესო იქნება ირაკლი აბაშიძის ლექსი.

არაიან პოეტები და მათ შორის გენიოსებიც, რომლებსაც გენიალური ქმნილებების გვერდით მოეოვებათ ისეთი ლექსები, რომლებიც არაფერს ჰმატებენ არამც თუ ლიტერატურას, მათ ავტორსაც კი. ამ მხრივ ირაკლი აბაშიძე ბედნიერი გამოჩნდის. მას სუსტი ლექსი არ გააჩნია. კიდევ მეტი: მისი ყველა ლექსი თავიდან ბოლომდე მძლავრ ნაკადად მიედინება და სტროფებს შორის უჰაერო სივრცეს ვერ მიაგნებთ. ყოველივე ამას განაპირობებს ოსტატის ღვთიური მადლი და დიდი პასუხისმგებლობის გრძნობა ლიტერატურისა და ხალხის წინაშე.

ირაკლი აბაშიძემ იცის, რომ სქელტანიანი ტომეულებით არასოდეს განუსაზღვრავთ პოეტის მნიშვნელობა. მას ყოველთვის ჰქონდა და აქვს საშუალება დასტამბოს რამდენიც და როგორიც უნდა, პოეტი აქაც მოკრძალებულია. იგი წერს და აქვეყნებს იმდენსა და ისეთივეს, რასაც და როგორსაც გული კარნახობს. სხვა ფიქრი აქ გამორიცხულია. ლექონტდე ლილი ერთი ლექსით არის ცნობილი ფრანგულ პოეზიაში. ნიკოლოზ ბარათაშვილის კრებული სიპატარავის გამო არავის დაუწუნებია.

ირაკლი აბაშიძემ მრავალსაუკუნოვანი ქართული პოეზიის მდიდარ ტრადიციებზე დაყრდნობითა და შეუპოვარი შრომით გაამდიდრა და გაამრავალფეროვნა ჩვენი საუკუ-

ნის ქართული პოეზია ახალი ხმე-
ბითა და ინტონაციებით. მან სიჭა-
ბუკის წლებშივე დაიმკვიდრა სა-
კუთარი პოეტური ხმა და შემოქ-
მედების განვლილ დიდ გზაზე ერ-
თგული დარჩა მისი. ეს ის „ხმაა“,
რომელიც ასე რელიეფურად გა-
ამოარჩევს ირაკლი აბაშიძის პოე-
ზიას თანამედროვე ქართული პო-
ეზიის მძლავრ ორკესტრში.

მრავალფეროვანია ირაკლი აბ-
აშიძის პოეტური პალიტრა. ემო-
ციურია მისი სიტყვა, ფრაზა, შე-
საშური შედარებები და სხვა კო-
მპონენტები. ლექსი „პაოლო იაშ-
ვილს“ მრავალმხრივ საყურადღე-
ბოა, მაგრამ ამჯერად იგი იმისთ-
ვის მოვიხმე, რომ ვაჩვენო თუ
როგორი ზუსტი შედარებების ოს-
ტატია მისი ავტორი:

• ორ საქართველოს
დაჯახების მოხვდი მიჯნაზე,
ბრძოლა ფიცხელი,
ნახე, ძველზე ახლის მჯობნელის,
შენ ორთავ ქვეყნის
ტრფობა გეკრა გულისფიცარზე,
როგორც ყმაწვილკაცს
სიყვარული გაყრილ მშობლების.

მე მგონი, უკვე ითქვა რისი
თქმაც მსურდა. ასეთი ზუსტი შე-
დარებებით სავსეა ირაკლი აბა-
შიძის პოეზია. მისი სიტყვა ლა-
ღობს და ხარობს ფერებით, რო-
გორც ფრინველი ცით, ირემი —
მთით, ბალახი — მზით, აპრილი —
დლით, ნიავი — ტყით, და როგორც
ყველაფრით — ადამიანი. მან იცის
ბუნების იდუმალი ენა:

ვიცი, მე ვიცი ბუნების ენა,
ენა ამ სიბრძნის, ამ სილამაზის:
სათიბის ენა, თავთუხის ენა,
მტევნის, მზის ეშხით გავსილ ალმასის.
საუბრად მესმის ნიავის სტვენა.
ფრინველს ნირს ვატყობ ცაში
ფრენაზე...

და ისე ვკვდები, —
ეს უცხო ენა
ვერ მითარგმნია კაცის ენაზე.

აქ არის ერთგვარი უსაფუძვლო
დაეჭვება პოეტისა. ეს ყველაფერი
მან ბრწყინვალედ თარგმნა პოეზი-
ის ენაზე. ლექსში „დარიალჰეს-
თან“, რომელსაც ეპიგრაფად წამ-
ძღვარებული აქვს ალექსანდრე
პუშკინის ცნობილი სტრიქონები
„На холмах Грузии лежит но-
чная мгла“, ვკითხულობთ:

შენ ამ ქედებში ღამე დაგეცა,
ჩვენ დღეც და ღამეც
არ გვწვავს ქართველებს;
ახლა ღამესაც, იმ ძველ ღამესაც
დარიალჰესის მზე გაანათებს.

თუ დიდ რუს პოეტს ალექსანდ-
რე პუშკინს საქართველოს ბორც-
ვებზე წყვედიადი დახვდა, ჩვენმა
საუკუნემ იქ დარიალჰესის დიდრ
მზე აანთო.

„მე არ ვიცი — ფიქრობდა თუ
არა მიხეილ შოლოხოვი ტექნიკა-
ზე, მხატვრულ ტექნიკაზე, როცა
თავის „წყნარ დონს“ და „გატე-
ხილ ყამირს“ წერდა. შოლოხოვის
ფორმამ სრულყოფას, ალბათ, თა-
ვისთავად მიაღწია, მაგრამ მთავა-
რი მის ნაწარმოებებში ყოველთ-
ვის იყო შინაარსი და „ავტორის
სიყვარული თავისი საგნისადმი“,
ეს საგანი კი — ადამიანია“, — ამ-
ბობს ირაკლი აბაშიძე.

ცხადია არც ამ სიტყვების ავ-

ტორი ფიქრობდა მხატვრულ ტექნიკაზე, მაშინ როცა კატაპონთან რუსთაველის ხმას უსმენდა. მე მიხდა აქ დავესესხო თვით პოეტს და ვთქვა, რომ მისმა ტალანტმა აღმოაჩინა ეს „ხმები“, ისე როგორც მეცნიერები აღმოაჩენენ ხოლმე ახალ ქიმიურ ელემენტებს და შეიტანენ სათანადო ნუსხაში.

საინტერესოა ირაკლი აბაშიძის აზრი პოეზიაზე.

„ჭეშმარიტი პოეზია, ჭეშმარიტი პოეტი, — წერს იგი, — მაინც ჰაეროსტატს ჰგავს, — ჩემს მეგობრებს, ალბათ, გაეღიმებათ ამ მარტივ, მოძველებულ შედარებაზე, — მაინც ჰაეროსტატს ჰგავს, რომელიც უამრავი ბაგირით ეზიდება ზემოთ, სწევს და ამაღლებს ადამიანის სულს, მაინც ჰაეროსტატს ჰგავს, რომლის ამწეობის უნარისა და სიმძლავრის მთელი საიდუმლო მხოლოდ მის სიდიდეშია, მხოლოდ მის სიდიდეში. მაინც ჰაეროსტატს ჰგავს, რომლის მოქმედებაც, დამით უმეტეს ამ მოქმედების გაძლიერება ჩვენს საუკუნეში გაოცებასაც კი უნდა იწვევდეს, როცა ასე მეტისმეტად დიდი იყო და დიდია გარეგანი, ატმოსფერული დაწოლა პოეტის სულზე“.

აქ არ შეიძლება არ დავეთანხმოთ პოეტს. ამ აზრის საილუსტრაციოდ, სხვა რომ არ იყოს, მართო მისი პოეზია კმარა.

„პალესტინის დღიურში“ ვკითხულობთ: „ჩემს თვალწინ იდგა ორი ქვეანა კი არა, ორი ეპოქა — ეპოქა მეცნიერებისა, ჩვენი დიდ აღმოჩენათა ეპოქა, მეოცე საუკუ-

ნე თავისი შესანიშნავი წარმომადგენლებით, რომელთაც მსოფლიო სახელი მოუხვეჭიათ, მეორე მხრივ კი უვიცობის ეპოქა, უვიცი, სამღვდელოების წარმომადგენელი. მაგრამ ეს რომელი ეპოქაა? თუ ეს ეპოქების ნამუსრევია? დღეს საოცარ ანაქრონიზმად ქცეული; რამდენი ხნის წინ გადაწყდა კულტურულ სამყაროში ბრძოლა სამღვდელოებასა და მეცნიერებას შორის, მაშ რატომ უნდა მეორედ ბოდეს დღესაც, ის ძველი ბრძოლის რეციდივები ჩვენს განათლებულ მეოცე საუკუნეშიც?“

ამ სიტყვების ავტორი ჭეშმარიტი მოქალაქეა თავისი ეპოქის, მისი მხატვრული მესიტყვე და მეცნიერი, ქომაგი თავისი ერისა და საკაცობრიო ინტერესებისა. ამისი თავდებიც მისი პოეზიაა.

ირაკლი აბაშიძეს სხვა მირონი და მაღლი აცხია, როგორც იტყვიან, მისი სვე ცაშია გადაწყვეტილი.

იგი ახლა ჩვენი დიდი თანამედროვეა. პერიფერიებში მცხოვრები მწერლები არ ვართ განებივრებული მასთან სიახლოვით, არა და, როგორი თბილი და მოსიყვარულეა. მაგონდება 1977 წლის 3 დეკემბერი. ბათუმში სტუმრად იყვნენ ჭართველი მწერლები. იგი წინა დღით უცხოეთიდან დაბრუნდა თბილისში, მეორე დღით კი ბათუმში ჩამოფრინდა. შეხვედრები მოეწყო ბათუმის მშრომელბთან სახელმწიფო თეატრში. ლიტერატურულ საღამოზე მისთვის უცნობი ბევრი ახალგაზრდა პოე-

ტი გამოვიდა. პოეტი-აკადემიკოსი გულისყურით უსმენდა ყველას. ღიმილით აჯილდოებდა, გულის სითბოს უნაწილებდა.

ირაკლი აბაშიძის შემოქმედება ქართული კლასიკური მწერლობის ორგანული ნაწილია. ყოველივე ეს ბოლო დროს გამოქვეყნებული ლექსებითაც დასტურდება. მათში ძალუმად იგრძნობა ავტორის არა მარტო მახვილი თვალი, უტყუარი პოლიტიკური აღლო და თანამედროვეობის მძაფრი შეგრძნება, არამედ უაღრესად ფაქიზი ადამიანური გრძნობები.

ირაკლი აბაშიძე ერთ-ერთ ლექსში, რომელსაც ეპიგრაფად წამძვარებული აქვს ნიკოლოზ ბარათაშვილის სტრიქონები „მშვენიერება ნათელია ციდან მოსული“, ამბობს:

ვინ რას დამძრახავს, —

ღღეც არ გასულა,

მე არ მესუნთქოს

მიწის სურნელით;

მე ვიყავ

ქვეყნით სავსე, კაცურად,

ხან უამურით, ხან სასურველით.

ის ხან მანთებდა

სხივით, ნათელით,
ხან ჩემს სულს გლეჯდა
ავტორის კბილებით;

ქვეყნის სატკივრით

მე ვარ ჯანმრთელი,

მე უნდა მოვკვდე ამ სატკივრებით.

ვინ რას დამყვედრის, —

ღღეც არ გასულა

მე არ მეცოცხლოს

ქვეყნის ხმაურით:

მე გულში მედო

მთელ საგანძურად

ხმა მიწიერი, ხმა აქაური.

მაგრამ მსურს მოვკვდე,

როგორც მთის კაცი

და სამარის წინ

ვთქვა გატეხილად:

რომ ზოგჯერ

ჩემთვის გახსნილ ცისკარში

მე მსურდა ღმერთიც, ღმერთიც

მეხილა.

ეს ლექსი მშვენივრად ესადაგება ყველა ჭეშმარიტი პოეტის ავტობიოგრაფიას, პირველ რიგში კი გამოხატავს მისი ავტორის იდეურ მრწამსს, სიცოცხლის აზრსა და სულისკვეთებას. ირაკლი აბაშიძემ გახსნილ ცისკარში იხილა ის, რისი ხილვაც ძალუმს ჭეშმარიტ პოეტსა და ერისკაცს.



დიდი რუღუნების ნაყოფი

გამომცემლობა „საბჭოთა აჭარა“ გასულ წელს გამოსცა პროფ. ნადიმ ნიყარაძისა და დოც. ნადია ჯიბუტის ნაშრომი აჭარაზე.

ნაშრომი შედგება ხუთი თავისაგან. ჩვენ განსაკუთრებით გვაინტერესებს აჭარის ისტორიის, მოსახლეობისა და ყოფაცხოვრების ამსახველი მასალები. ამასთანავე, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ავტორებმა შესძლეს აჭარის ბუნებრივი პირობებისა და რესურსების მოკლე, მაგრამ საკმაოდ რელიეფური დახასიათება.

როგორც ცნობილია, საბჭოთა კავშირში 20 ავტონომიური რესპუბლიკაა. თითოეულ მათგანს გააჩნია ავტონომიური ერთეულის გამოყოფის პრინციპები. ეს გახლავთ მკვიდრი მოსახლეობის გარკვეული რაოდენობა და ტერიტორიის ერთიანობა. დღემდე არც ერთ ცნობილ ნაშრომში არ არის მოხსენიებული თუ რის საფუძვე-

ლზე მიეცა აჭარას ავტონომია. დასახელებულ წიგნში ამ საკითხზე არის გამახვილებული ყურადღება. ნაშრომში აჭარის ისტორია და ეთნოგრაფია მოხდენილადაა შერწყმული და მით უფრო მიმზიდველია საკითხავად იგი. ჩვენც მივყვეთ ავტორებს კვალდაკვალ.

როცა ოსმალეთმა დაიპყრო სამხრეთ საქართველო, მის მკვიდრთ ოსმალთ ასიმილიატორებმა თავს მოახვიეს მაჰმადიანობა. ამ მიზნის განხორციელებისათვის ფანტიკოსი ოსმალთ დამპყრობლები არავითარ საშუალებებს არ ერიდებოდნენ. ასე, მაგალითად, მიწის ნაკვეთი შეიძლება ჰქონოდა მხოლოდ სამხედრო პირს, იმ პირობით, თუ იგი მაჰმადიანობას მიიღებდა. გამაჰმადიანებულ ქართველებს ეძლეოდათ შეღავათები, ქრისტიანებს კი სდევნიდნენ, ფიზიკურად სპობდნენ, აწამებდნენ.

სამცხე-საათაბაგოს რუსეთთან შეერთების (1829 წ.) შემდეგაც სამხრეთ საქართველოს მოზრდილი ნაწილი — აჭარის ტერიტორიის ჩათვლით ადმინისტრაციულად ლაზისტანის ფაშალიკში შედიოდა.

აჭარის ქართველი მოსახლეობა როდი ჰყრიდა ფარ-ხმალს, პირიქით გამუდმებულ ბრძოლას ეწეოდა უცხოელი კოლონიზატორების წინააღმდეგ და მე-19 საუკუნის დამდეგს ამ ბრძოლამ ეროვნულ-გამანთავისუფლებელი ხასიათი მიიღო. ამ ბრძოლებს ხელმძღვანელობდა თავისი კუთხის მამაცი პატრიოტი სელიმ ხიმშიაშვილი, რომელსაც უშუალო კავშირი ჰქონდა დამყარებული მეფე ერეკლე II და იმერეთის მეფე სოლომონთან, უფრო გვიან კავკასიის მეფისნაცვალ ციციანოვთან. სელიმ ხიმშიაშვილის ოცნება იყო მთელი სამხრეთ საქართველოს განთავისუფლება თურქი დამპყრობლების ბატონობისაგან, ამიტომ იყო, რომ ოსმალთა კოლონიზატორებმა სელიმ ხიმშიაშვილს 1815 წელს თავი მოჰკვეთეს.

ოსმალთა კოლონიზაციას თან მოჰყვა აჭარის ტერიტორიის სამეურნეო და კულტურული ცხოვრების დეგრადაცია. თურქული ენა ადგილობრივი მცხოვრებლებისათვის სახელმწიფო ენად ითვლებოდა, გამრავლდა მუსლიმანური დაწესებულებების ქსელი — მედრესეები, ჯამეები, რომლებიც მაჰმადიანობის გავრცელების ძირითად კერებს წარმოადგენდნენ. სასულიერო სასწავლებლებ-

ში ბავშვებს უნერგავდნენ მუსლიმანურ ფანატიზმსა და პანთურქიზმს, მასწავლებლები იყვნენ ხოჯა-მოლები, რომლებიც მხოლოდ ისლამის პროპაგანდას ეწეოდნენ. საუკუნეების მანძილზე სულთანის სამხედრო - ფეოდალური სახელმწიფო და მისი მთელი აპარატი ამუხრუჭებდა დაპყრობილი ქვეყნების საწარმოო ძალთა განვითარებას. აჭარაც ხომ ამ შავებედში იყო.

აჭარის დედასაქართველოსთან დაბრუნების დიდი პროპაგანდისტი და მებრძოლი იყო ზემო აჭარის იმდროინდელი მმართველი შერიფ ხიმშიაშვილი, რომელმაც უშუალო კავშირი დაამყარა საქართველოს მოწინავე ადამიანებთან, დაქინებით მოითხოვდა ომის დაწყებას ოსმალეთის წინააღმდეგ და აჭარის განთავისუფლებას. თურმე ჟურნალ „ცისკრის“ რედაქტორი ი. კერესელიძე კონსპირაციულად ეწვია შერიფ ხიმშიაშვილს თავის რეზიდენციაში სოფ. სხალთაში (ხულოს რაიონი). მან ი. კერესელიძეს განუცხადა, რომ „ნეტავი მალე დაიწყოს ომი, მე მზად ვარ ჩემს შვილებთან ერთად მხარში ამოვუდგე ქართველებს და საქართველო გავხადო თავისუფალი“.

1877-78 წლების რუსეთ-თურქეთის ომის პერიოდში გენერალი ა. კომაროვი კავკასიის არმიის მთავარსარდალს ატყობინებდა, რომ აჭარლები დიდი სიმპატიით ეპყრობიან რუსებს და ელიან მათგან განთავისუფლებასო. ბერლინის ტრაქტატის მიხედვით (1878 წლის

13 ივლისი) ბათუმის, ართვინისა და ყარსის ოლქები რუსეთს გადაეცა. იმავე წლის 25 აგვისტოს რუსეთის არმიამ დაიკავა ბათუმი და ეს თარიღი დიდ დღესასწაულად გადაიქცა. ამ ამბავს მიესალმა დიდი ილია ჭავჭავაძე თავის „ივერიაში“.

აჭარლების სამეურნეო - პოლიტიკური ცხოვრების ნამდვილი უბედურება იყო მკვიდრი მოსახლეობის გადასახლება თურქეთის ტერიტორიაზე. ამას აკეთებდნენ სულთანის სატრაპები, ისინი აშინებდნენ ხალხს, რომ მოვლენ რუსი ქრისტიანები, ყველას მოგსპობენ. ამიტომ უმჯობესია ოსმალეთში გადასახლდეთო. მოსახლეობის ასეთ იძულებით პროცესს „მუჰაჯირი“ ეწოდებოდა. რუსეთ-თურქეთის ომის შემდეგაც გრძელდებოდა მოსახლეობის გადასახლება ოსმალეთის ტერიტორიაზე, მით უმეტეს, რომ ბერლინის ტრაქტატი ამის უფლებას აძლევდათ.

ნაწრომში საკმაო ადგილი აქვს დათმობილი ამ საკითხს. ეს იყო ეროვნული ტრაგიკული პროცესი, რასაც დიდი ილია გულისშემძვრელი წერილით გამოეხმაურა.

დაუბრუნდა აჭარა დედასაქართველოს. ამ დიდმნიშვნელოვან ფაქტს აღფრთოვანებული წერილებით გამოეხმაურენ გამოჩენილი ქართველი საზოგადო მოღვაწეები, მწერლები. ამ დიდ საქმეში დაუვიწყარია აჭარელ მოღვაწეთა — შერიფ ხიმშიაშვილის, გულო კაიკაციშვილის, აბდულ მიქელაძის და სხვა პატრიოტ მამული-

შვილთა ფასდაუდებელი ღვაწლი.

აჭარის დედასაქართველოსთან დაბრუნებას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა. ამიერიდან აჭარა გადაურჩა ეროვნული გადაგვარების და ფიზიკური განადგურების საშიშროებას, კვლავ დაეწაფა დედის მაცოცხლებელ ძუძუს. აჭარის ტერიტორიის განთავისუფლებამ სულთანის თურქეთისაგან ხელი შეუწყო საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენასა და ქართველი ხალხის კონსოლიდაციას, რამაც დააჩქარა მისი სამეურნეო და კულტურული განვითარება.

მე-19 საუკუნის 80-იანი წლებიდან ბათუმი სწრაფად იზრდება. განსაკუთრებით იმიტომ, რომ ბათუმი აღმოჩნდა ფრიად ხელსაყრელ სატრანსპორტო კვანძზე. განსაკუთრებით მას შემდეგ, როდესაც 1883 წ. სამტრედიიდან რკინიგზის ხაზი გაიყვანეს ბათუმამდე და ამით ბაქოს ნავთობი უშუალოდ დაუკავშირდა ბათუმის ნავსადგურს და მსოფლიო ბაზარზე გავიდა. მალე ბათუმს „ნავთობის ქალაქი“ შეარქვეს, ბათუმი გადაიქცა მსხვილ სატრანსპორტო, სავაჭრო და სამრეწველო პუნქტად. უკვე 1881 წელს ტვირთბრუნვით ბაქო მესამე ადგილზე იყო რუსეთის იმპერიაში პეტერბურგისა და ოდესის ნავსადგურების შემდეგ. 1903 წელს ბათუმის ნავსადგურით გატანილ იქნა 84 მლნ ფუთი ნავთობპროდუქტი და ბათუმი მსოფ-

ლიო მნიშვნელობის ნავსადგურად გადაიქცა.

ამ პერიოდისათვის ბათუმში იქმნება მძლავრი რაზმი მუშათა კლასისა. ადგილი აქვს რევოლუციური მოძრაობის განვითარებას მთელს ამიერკავკასიაში. რუსეთის სოციალ - დემოკრატიული მუშათა პარტიის თბილისის კომიტეტის ინიციატივით 1901 წ. ბათუმში შეიქმნა ლენინურ-ისკრული მიმართულების სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაცია, რომლის საქმიანობა უშუალოდ დაკავშირებულია ანხ. სტალინის რევოლუციურ მოღვაწეობასთან.

პირველი მსოფლიო ომის პერიოდში ზღვისპირა აჭარის ტერიტორია და პირველ რიგში ბათუმი, რუსეთისა და თურქეთის არმიების სამხედრო მოქმედების ზონაში აღმოჩნდა. 1920 წლის ივლისში ბათუმში შევიდა მენშევიკების არმია. გაძლიერდა ბათუმის ნავსადგურიდან თეთრგვარდიელებისა და სხვა კონტრრევოლუციური ბანდების მიერ სახალხო დოვლათის დატაცება-გაზიდვა. თანდათან იზრდებოდა კომუნისტური პარტიის გავლენა მშრომელებზე. სწორედ ამ პერიოდში საბჭოთა რუსეთში მეგობრობის ხელი გაუწოდა საქართველოს მშრომელებს. ვ. ი. ლენინის მითითებით საბჭოთა არმია ს. ორჯონიკიძისა და ს. კიროვის ხელმძღვანელობით გამოემართნენ ქართველი ხალხის დასახმარებლად. მენშევიკური მთავრობა თბილისიდან გაიქცა და ბათუმს შეაფარა თავი.

მენშევიკების ანტიხალხურმა პოლიტიკამ სრული კრაზი განიცადა. 1921 წლის 17 მარტს ბათუმში შეიქმნა დროებითი სამხედრო-რევოლუციური კომიტეტი, ხოლო მეორე დღეს გამოცხადდა საბჭოთა ხელისუფლება. აჭარის მოსახლეობამ დაიწყო ქალაქისა და მისი მიდამოების გაწმენდა თურქი ასკერებისაგან. იმავე დღეს გოდერძის გადასასვლელით ბათუმში შევიდნენ წითელი არმიის ნაწილები. 20 მარტს შეიქმნა ბათუმის საოლქო სამხედრო - რევოლუციური კომიტეტი, რომელშიც თავდაპირველად შევიდნენ ს. ქავთარაძე (თავმჯდომარე), მ. ტოროშელიძე, დ. მახარაძე, კ. ქაჯაია, ტ. ჟღენტი, ნ. გუბელი, ი. პეცოვი, კ. თავბერიძე, მ. აბაშიძე და რ. ნიჟარაძე.

აჭარაში დაიწყო ისტორიულ-პოლიტიკური და სამეურნეო გარდაქმნები. შეიქმნა ავტონომიური რესპუბლიკა. რამ განაპირობა ეს? სარეცენზიო წიგნში ავტორებს ამის შესახებ მოცემული აქვთ სათანადო განმარტებანი.

აჭარლები — ქართველებია, მათი მშობლიური ენა ქართულია. აჭარის ტერიტორია ქართული მიწის განუყოფელი ნაწილია. მიუხედავად იმისა, რომ სამი საუკუნის განმავლობაში აჭარის ტერიტორიაზე ბატონობდნენ თურქი ასიმილატორები, აჭარლებმა მაინც შეინარჩუნეს მშობლიური ენა. ზნე-ჩვეულებანი, ეროვნული ყოფა. ამრიგად, აჭარის საბჭოთა ავტონომიური რესპუბლიკის ერთ-ერთი ძირითადი ნიშანი იყო არა

ეროვნული თავისებურება, არამედ ის ობიექტური აუცილებლობა, რომელიც გამომდინარეობდა არა მარტო აჭარის მძიმე წარსულიდან, არამედ მთელი ქართველი ხალხის ცხოვრებისეული ინტერესებიდან.

1921 წლის 16 ივლისს გამოქვეყნდა რევოლუციური კომიტეტის დეკრეტი, რომლის თანახმად შეიქმნა აჭარის ავტონომიური საბჭოთა რესპუბლიკა.

კარგად აქვთ აღწერილი ავტორებს აჭარის მოსახლეობის დინამიკა, განლაგების თავისებურებანი და სხვ.

წაშრომს ერთვის აჭარის ფიზიკურ - გეოგრაფიული, ეკონომიური, გეოლოგიური, კლიმატური,

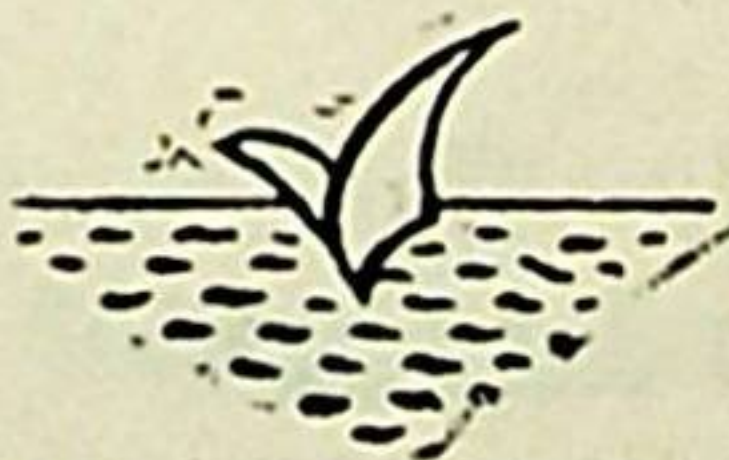
ნიადაგებისა და მცენარეულობის რუკები. ეს უთუოდ მოსაწონია რუკის გარეშე ხომ ღარიბი იქნებოდა ამ ხასიათის წაშრომი.

წაშრომი კარგად არის გაფორმებული. გამოცემულია საკმაოდ მაღალ პოლიგრაფიულ დონეზე. მკითხველს სიამოვნებას ანიჭებს ფერადი და არაფერადი, კარგად შესრულებული ილუსტრაციები.

ეს წიგნი უთუოდ ჩვენი საყვარელი, მაგიდის წიგნია... დ. მითუმეტეს სასურველი იქნება აღნიშნული წაშრომი გამოიცეს ქართულ ენაზეც, რომ დიდსა თუ პატარას, კოლმეურნეს თუ მუშას, მთიელს თუ ბარელს, ყველას შეეძლოს ამ წიგნით სარგებლობა.

გ. ჯარღალიშვილი

გეოგრაფიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქ. სსრ დამსახ. მოღვაწე



ნათელი დაულამებელი

გამომცემლობა „საბჭოთა აჭარამ დასტამბა პროფ. იური სიხარული-
ძის წიგნი „ნათელი დაულამებელი“, რომელიც ეძღვნება მეცამეტე საუ-
კუნის დიდ ქართველ მწერალს, მოაზროვნესა და საზოგადო მოღვაწეს,
შოთა რუსთაველის თანამედროვეს, აჭარის ერისთავთ-ერისთავთა სახლის
შთამომავალს ტბელ აბუსერისძეს.

უკვე ას წელზე მეტია, რაც ტბელ აბუსერისძის ცხოვრება და შემო-
ქმედება დიდ ინტერესს იწვევს; მისი უმთავრესი თხზულებანი ჯერ კი-
დეც გასულ საუკუნეში დაისტამბა. მათ შორის ერთ-ერთი კი უცხო —
ფრანგულ ენაზედაც.

სასიხარულოა ის ფაქტიც, რომ არც ჩვენს დროშიც შენელებულა
ზრუნვა და ყურადღება მისი ნაწარმოებებისადმი: ხელახლა გამოიცა ცნო-
ბილი მეცნიერის ზოგიერთი ნაწარმოები, მათ შესახებ დაიწერა გამოკვ-
ლევები.

ამ უაღრესად საინტერესო მწერლისადმი დიდ მზრუნველობასა და
გულისყურს იჩენდნენ ახალი ქართული მეცნიერების მამამთავრები —
ივანე ჯავახიშვილი და კორნელი კეკელიძე. მწერლის ცხოვრებასა და შე-
მოქმედებას არც მომდევნო თაობათა ყურადღება მოკლებია, მაგრამ
ტბელ აბუსერისძის იდეური მრწამსი და ადგილი ქართულ საზოგადოებ-
რივ აზროვნებაში დღემდე მაინც ვერაა სათანადოდ და სრულყოფილად
წარმოჩენილი.

ტბელ აბუსერისძის სახით რომ ჩვენ გვყავს დიდი მწერალი და მოა-
ზროვნე, ეს განსაკუთრებით კარგად ჩანს გიორგი კაპაძოკიელის ცხოვრე-
ბის მისეული აღწერიდან, რომელშიაც ავტორი შესანიშნავად ავლენს
როგორც ორიგინალობას, ასევე სტილს.

მწერლის ეს წარმატება ძირითადად განაპირობა იმანაც, რომ იგი მა-
ნამდე არსებულ შტამებსა და ტრადიციებს კი არ დაესესხა, არამედ
სამოქმედოდ აირჩია სრულიად სხვა, სრულიად ახალი სფერო. ტბელ
აბუსერისძის ორიგინალობა მარტო თხრობის ახლებურად განვითარებაში

კი არ არის, არამედ ცალკეული ეპიზოდების მიმზიდველად, უაღრესად მხატვრულად გადმოცემაში. მწერალი ღრმა ცოდნასა და დიდ ორიგინალობას ავლენს იმ თხზულებაშიაც, რომელიც კალენდარულ-ასტრონომიულ სფეროს ეხება.

საუკუნეზე მეტია, რაც დიდ ინტერესს იწვევს მწერლის კალენდარულ-ასტრონომიული თხზულება, რომელიც ჩვენამდე ორი ხელნაწერთაა შემონახული. მათგან უძველესია მე-13 საუკუნის ხელნაწერი, ხოლო მეორე მისგან უნდა იყოს გადაწერილი; იგი მიეკუთვნება 1541 წელს;

ეს მეტად საყურადღებო ტრაქტატი გამიზნული იყო სახელმძღვანელოდ. და, ამდენად, ცხადია, პედაგოგიურად გამართული უნდა ყოფილიყო. მწერლის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ იგი აქაც შეუდარებელია.

ი. სიხარულიძის წიგნში, რომელიც კარგად, საინტერესოდ იკითხება, მკითხველი გაეცნობა ტბელ აბუსერისძის წინაპრებს, მათი საგვარეულოს მოკლე ისტორიულ მიმოხილვას, მწერლის დაბადების თარიღს, მის ოჯახურ და საზოგადოებრივ გარემოს და სხვა საინტერესო ფაქტობრივ მასალებს.

წიგნს თან ერთვის მწერლის „ანდერძის“ ფრაგმენტი და X-XIII საუკუნის სხალთის ხეობის რუკა, სადაც განფენილი იყო აბუსერისძეთა საგვარეულო ნაგებობანი.

ზ. კიკნაძე





პ ა ნ ო ნ ი ს პ ა ტ ი

შემთხვევით გავიცანი... აღმოჩნდა, რომ ორივენი ერთი და იმავე გუნდის გულ-შემატკივრები ვიყავით. ამეკიდა და ტვინი გამიწყალა ფეხბურთზე საუბარით...

— არა, ჩვენმა გუნდმა სუსტად ითამაშა დღეს, ასე უფერულად არასოდეს უთამაშია. რას გავდნენ ჩვენი თავდამსხმელები, ერთხელაც არ დაურტყამთ კარში, ნახევარდაცვა ხომ სულ ზარალი იყო. დაცვამ ითამაშა კარგად... დაცვაზე რომ გადავიდნენ, მაშინ გაკეთდა ჩვენი გუნდის საქმე!

— ხომ მოიგეს! — შევაწყვეტინე მე.

— მაგისტანა მოგებას რა ვუთხარი, მაგას წაგება სჯობდა... ასეა, გათამამდნენ ბიჭები. მწვრთნელი არ უვარგათ, თვარა ქე იზამდნენ რალაცას, თუმცა, 'ვლაპა-რაკობ' ერთი, მაგან რა უნდა ასწავლოს, თვითონ უხეირო ფეხბურთელი იყო, მაგისი გატანილი გოლი არ მინახავს...

— მაგი დამცველი იყო...

— მერე რა მოხდა? დამცველებს არ გააქვთ გოლი, თუ?... არა, არა, არ ვიცით კადრების შერჩევა და ესაა. ზოგჯერ ისეთ უვიცს გაგზავნიან პასუხსაგებ ადგილზე, ჭკუას დაკარგავ! ერთი კაცი ვიცი, ჩემი მეზობელია, თავისი ოჯახის საქმე ვერ მოუგვარებია და მოსამართლეა, სხვას არიგებს ჭკუას, სხვებს ასამართლებს... არია გუნდის საქმე; თავდამსხმელს დაცვაში ათამაშებს და დამცველს თავდასხმაში.

დომხალია პირდაპირ, ვინ სად ურტყამს, ვერ გაიგებ... ეხ, ჩემს ახალგაზრდობაში იყო ფეხბურთი, ისეთი ბიჭები გვყავდა, ბურთი რაა, მეკარესაც ბურთიანად ისროდნენ ბადეში. მსაჯებიც გაცივდა ამ ბოლო დროს, რატომ დანიშნა პენალტი ჩვენს კარში? ბურთი ხელით დაიჭირა დამცველმა? მერე რა მოხდა? კაცი ხომ არ მოუკლავს, შემთხვევით მოუვიდა, ძალით ხომ არ გაუკეთებია? შემთხვევითობა გამორიცხული არაა. ერთხელ თბილისში მივდიოდი და ერევანში კი ამოვყავი თავი. ასეა, ერთხელ პრავდნიკს ვილაც მგზავრში შევეშალე და შუალამეზე რომელიღაც სადგურზე ჩამომსვა... ასეა... რამდენი მაგალითის მოყვანა შეიძლება კიდევ...

საშინლად ცხელოდა... იგი წამდაუწუმ მოტვლებილ თავზე ისვამდა ხელს და ლაქლაქს განაგრძობდა... ავტობუსს დაველოდეთ...

— ასეა, ყველაფერი მოშლილია... ავტობუსს მთელი საათი უნდა უცადო, რას შვება ატეკას უფროსი? „ვოლგა“ აქვს, რა ენაღვლება, უნდა უქნა სეირი, მანქანა ჩამოართვა და ყოველ დილას ავტობუსში შეეტეო... ავტობუსის მეტი რა ყავს, მარა არ უშვებს, რა ენაღვლება, ვინ დასჯის ამისათვის. დიდი ეულიკია მოკლედ... ასეა, უწინ ეტლები რომ იყო, უფრო ადვილი იყო მისვლა-მოსვლა... ახლა კი...

ხომ ხედავ, ნახევარი საათია ველოდები და არ გამოჩნდა... რად გინდა მერე რომ მოვიდეს, ახვალ თუ? რამდენი ხალხია მაინც, როგორ გაიზარდა ქალაქი... რა საჭიროა ამდენი ხალხი? ნამდვილი ბაზარია, ხალხს ვერ აუვლი გვერდს...

მოულოდნელად შეჩერდა და დამქაჩა:

— აბა შეხედე, დავაყარე მიწა, იმას დააკვირდი, ეგერ ქალი რომ მოდის, — კარგად ვიცნობ, ჩემი მეზობელია, ორი გოგო გაათხოვა, შვილისშვილები ახვევია თავზე და მაინც რამსიმოკლე კაბას იცვამს, დედაბერი!.. გადმოაბრუნო უნდა და იმდენი ურტყა, გრძელი განედად მოუქციო! ქმარი ყავს კრეტინი. ჩემი ცოლი იყვეს, ვუფეთებდი ანგელოზებს, კოჭებამდე კაბას ჩავაცმევდი, თავზე კი არ დავისვამდი მაგის ქმარივით!.. რა ენაღვლება, ფულები აქვს. მაღაზიის დირექტორია ქმარი, პირველი ქურდია, იპარავს და იპარავს... ეს ქალი სპეკულანტია, მოსკოვში დადის, რა არ ჩამოაქვს და ყიდის... შეხედე, თმები და წამწამები შეღებილი აქვს, არაფერი შერჩენია შეუღებავი, თექვსმეტი წლის ქალიშვილი გეგონება უკანიდან... სახე მოსკოვში დააქიმვინა... გაახალგაზრდავდა... ქმარს თუ არ ღალატობს, რათ უნდოდა სახის დაქიმვა, მოკლე კაბის ჩაცმა? უნდოა ქალი, უნდო! ასეა, კაი ცხოვრება... ტრიალებს ჩვენი ჩარხი: მაგის ქმარს პატარაობისას მქადის ნატეხი ენატრებოდა, ახლა კი მაგისი ცოლი თონის პურს არ კადრულობს!

ავტობუსი არ გამოჩნდა, მოდი და უცადე ახლა... რას ახვალ მაინც... გაქედილი იქნება... ეს ოხერი როგორ ცხელა მაინც... რა საშინელი მზეა... მზეც შეიცვალა ამ ბოლო დროს... როგორ ფიქ... რობ, ამდენ თანამგზავრებს რომ უშვებენ, ასეთი სიცხე იმისი ბრალი არაა ვითომ? არა? ვერ დავიჯერებ! ეგერ, დაბალი კაცი რომ მოდის, ხედავ? არა, მეორე, ცილინდრი რომ აქვს ჩამოფხატული. პენსიონერია, ყოფილი მასწავლებელი, მე მასწავლიდა, ორი წლით ადრე გავიდა

პენსიაში, წლოვანება მოიმატა... მაგისთანები რამდენი იქნება კიდეც... პენსიონერებმა შეჭამეს ქვეყანა. აბა, ერთი იმას შეხედე, ეგერ, ის მაღალი ბიჭი რომ მოდის, ბუღას რომ გავს, არსად არ მუშაობს, დღედაღამე აქეთ-იქით დაეთრევა. მამამისის კისერზეა, აქმევენ, ასმევენ! ახლაც მთვრალია, შეხედე, როგორ ბანდალებს... ტყვილა კარგავს ღონეს, პარახოდს დაძრავს ადგილიდან, რომ მოინდომოს.

სკვერში ჩამოვჯექით ძელსკამზე... მოშორებით ბავშვები ბურთს თამაშობდნენ.

— ვინ აქცევს ყურადღებას, აფუჭებენ ბაღს! ასეა, ფეხბურთს სკვერში თამაშობენ, სტადიონზე სკვერს აშენებენ!..

მოულოდნელად მარცხად დარტყმული ბურთი თავზე მოხვდა და სიტყვა შეაწყვეტინა... ერთხანს დარეტიანებული იჯდა, შემოე დაიღრიალა:

— ლაწირაკებო! მე თქვენ გაჩვენებთ სეირს! ძოი აგერ, ბიჭო! — დაუძაბა მოკლეშარვლიან იავშვს.

ბიჭი მოვიდა და თხოვა: — მომეცით ძია იურთი, ჩემია!

— ძაძაძაღლო, ლაწირაკო, ბურთს გაჩვენებ მე შეხ, კაი ბურთს გამოგიწეო, ბურთივით დაგაძრგვალე, ყურებს ავახევ, ჩემი თავიც შენი იყო, ბურთი რომ მხეთქე? აქედან დაძეკარგე...

ბიჭი იღგა.

— არ წახვალ, ხომ? კაი, აბა! — წამოდგა და ყუოი აუწია. იიჭმა შეჰყვირა, ძლივს დაიხსნა თავი, გაიქცა, მოძორებით შედგა და ენა გამოუყო.

ლაწირაკი, გაუზრდელი! აკეთებენ დუპატრონოდ ყრიან აავშვებს, მამამისს უნდა უტირო ყოფა, თავხედს ზრდის, რას შვრება დედამისი? ასეა, მშობლების ბრალია ყველაფერი, მორიდება არა აქვს! კაცი ვერსად დაისვენებ, აგია, საქმე? აქედან დაძეკარგე!

ბიჭი იღგა, ისევ გამოუყო ენა და დაეჭყანა...

ფეხზე წამოიჭრა და ბიჭს გაენთო...

რამდენიმე წუთის შემდეგ დაბრუნდა.
გაფითრებული იყო. დაჯდა, არაფერი
უთქვამს...

— რა ქენი, დაეწიე? — ვკითხე.

— როგორ არა, ჩემი ბიჭი ყოფილა..

— როგორ, შენი ბიჭი ვერ იცანი?

— მეორე ცოლიდანაა, რამოდენა გაზ-
რდილა მამაძაღლი! ვერ ვიცანი, ამ ქუ-
ჩაზე ცხოვრებულან, საღარბაზოში შემა-
სწრო, დედამისი რომ გამომეგება, მაშინ
ვიცანი. არ გამიკვირდა! რა იქნებოდა
დედამისის ვაზრდილი..

დ მ ნ უ უ ა ნ ი

ისინი ზღვისპირა პარკში, მაგნოლიის
ქირას ისხდნენ ძელსკამზე.. ახალგაზრ-
დას თმებში ჭალარა შეპარვოდა, იჯდა
გაჯგიმული, ყოველ გამვლელს ზვერავდა,
სიგარეტს აბოლებდა და ქალების დანახ-
ვაზე სინათლით შეწუხებულ ბუსავით
აპარპალებდა თვალებს. მეორე — მო-
ხუცი იყო, თმა დათოვლილი, წარბებიც
თეთრი ჰქონდა, სახე გადამწიფებულ
კომშივით ჩაყვითლოდა, მოყვითალო
ჩეჩუნჩის კიტელი ეცვა, თავი მოტვლე-
პოდა. იგი წამდაუწუმ ისვამდა დაძარ-
ღვულ ხელს სახეზე და გამოყეყეჩებუ-
ლი უგდებდა ყურს აზარტში შესული
ახალგაზრდის გაუთავებელ ლაქლაქს.

ახალგაზრდამ წამიერი პაუზა გააკეთა,
შეხედა მას და ჰკითხა:

— რატომ ხარ ასე გაფითრებული?
მზეზე უნდა გამოხვიდე! ალბათ დღე და
ღამე სახლში ზიხარ. მზე და ჰაერი სიცო-
ცხლეს ახანგრძლივებს...

ბერიკაცმა მუტში ჩაახველა და ჩახრი-
ნწული ხმით მიუგო:

— არა მცალია, შრომას ვწერ!

— მეცნიერი ხარ? ბევრი შრომა გაქვს
დაწერილი?

— არა, ეს პირველი იქნება...

— გვიან დაგიწყია. როდის უნდა მო-
ასწრო?..

— რას იზამ, პენსიაზე გავედი და..
რალაცა ხომ უნდა გააკეთოს კაცმა?..

— ჰოო! რას ეხება შენი შრომა?

— ვიკვლევ, თუ ვინ იყვნენ ჩვენი წი-
ნაპრები..

— მდაა, მე რე და ვინ იყვნენ — ქართ-
ველები არ იყვნენ?

— არა, მაგი კი არა, თავიდან ვინ იყ-
ვნენ, საიდან წარმოიშვა ადამიანი..

— მაგი ხომ დამტკიცებულია უკვე? მა-
იმუნებიდან არ წარმოვიშვით? მაგი ხომ
დარვინმა დაამტკიცა შე კაცო!

— მე სხვანაირად ვამტკიცებ.

— როგორ, მაიმუნი წარმოიშვა აბა
ადამიანიდან?

— არა, კაცო!

— აბა, რა ჯანდაბას ამტკიცებ?

— მაიმუნი ხომ ათასგვარია — შიმპან-
ზე, გორილა, ორანგუტანი, პავიანი და
სხვა. მე მინდა დავამტკიცო, რომ ჩვენი
წინაპარი ან ორანგუტანი იყო, ან პავიანი.

— პავიანი ხომ პატარა მაიმუნია?

— მე რე რა მოხდა? პატარა დედა ხში-
რად დიდ შვილს შობს...

— დავიჯერო ახლა, რომ მაგალითად,
ჩემი წინაპარი მაიმუნი იყო?

— აბა სხვა ვინ უნდა ყოფილიყო?! —
გაუკვირდა ბერიკაცს.

— მაშინ აბა ჩემი წინაპარი მაიმუნი

ყველაზე უფრო სიმპატიური ყოფილა
სხვა მაიმუნებს შორის.

— მაგას საიდან ამტკიცებ? — გამო-
ცოცხლდა ბერიკაცი...

— რა დამტკიცება უნდა შე კაცო, შე-
მომხედე და მიხვდები, შენი და ჩემი წი-
ნაპარი ერთნაირი იქნებოდა აბა?

— მაიმუნი მაიმუნია და ერთნაირია
ყველა.

ახალგაზრდა ჩაფიქრდა და თქვა:

— ალბათ, კაცი რომ დათვრება, მაშინ
ძალიან უახლოვდება თავის წინაპარს, მე,
მაგალითად, მაგრად რომ დავთვრები,
ოთხზე დავფორთხავ, ვლმუივარ, ვიფუ-
ოთხები, ჰოდა, მაიმუნებიც ხომ მასე აკე-
თებენ?

— ო, ეს კარგად თქვი, შეიძლება ჩა-
ვიწერო?

— რა?

— ახლა რომ თქვი.

— როგორ არა, მაგაზე მეტი რა ვიცი!
მაგალითად, ამასწინათ საგიჟეში მომიწია
ყოფნა, იქ ერთი გიჟი ენახე, ზედგამოჭ-
რილი მაიმუნი იყო. ოთხზე დავფორთხა-
ვდა, მაიმუნივით ჰყიოდა, ვერ იქნა და
ექიმებმა ვერ გაასწორეს, ვერ ასწავლეს
კაცური სიარული. ჰოდა, ამის მერე და-
რვინი მართალი არააო, ვინ იტყვის?

ბერიკაცმა უბის წიგნაკი ამოიღო და
სიტყვა-სიტყვით ჩაიწერა ყველაფერი.

პარკში ორი ქალი შემოვიდა, ორივეს
გულამოხაპული, საოცრად მოკლე დე-
კოლტე ეცვა, ერთი ოდესღაც შავგვრე-
მანი უნდა ყოფილიყო, მაგრამ ახლა ქე-
რა იყო, მეორე პირიქით, — ერთ დროს
ქერა უნდა ყოფილიყო, ახლა შავგვრემანი
იყო. წარბები და წამწამები ფარშევანგის
ფრთის ფერზე შეეღებათ...

ახალგაზრდამ ქალების მზემოკიდებულ
ბარდაყებს მონუსხული მზერა გააყოლა
და მკერდზე მჭილი დაირტყა:

— აფსუს, რამდენი ქალია... ყველასა-
თვის ხომ ვერ მოიცლი... სადაა ამდენი
დრო... ისე, მოგეცა სიკეთე, მე დრო
გამიტარებია... ახლაც ვატარებ... გაუ-
შაძლარია ადამიანის გული; ქალი ეურნა-
ლივითაა მაინც, ერთ ფურცელს დაათვა-
ლიერებ, მეორე უნდა დაათვალიერო...

მერე მესამე... ეხ, ვინ მოსთვლის, რა
მდენი ქალი გამიცნია, რამდენთან მქონია
მიმოწერა... შეხვდები, გაიცნობ, დროს
გატარებ, მერე დაგავიწყდება. ასეა,
ასე!.. მე შენ გეტყვი, ოჯახს არ უნდა
მოეკიდოს ჰკვიანი კაცი, ძნელი ასატანია
ცოლი, ათას მოთხოვნილებას წამოგიყე-
ნებს... მერე, ბავშვების ჰყვივლს არ იკი-
თხავ? რკინის ნერვები უნდა ჰქონდეს
კაცს... ქალს გავლა-გამოვლა უნდა, კინო-
ში, ცირკში უნდა წაიყვანო, აგია საქმე?
მშობლებმა გამაბრიყვეს — შემართეს ქა-
ლი, ვერ გავუგე. შიზოფრენიკი იყო, ჩაც-
მა-დახურვა მომთხოვა! დავკარი ფეხი და
გავიქეცი სახლიდან... ახლა ალიმენტს
გუხდის, შვილი მყოლია თუმცა, არ ვიც-
ნობ... რა ვუყოთ მერე, უარესიც ხდება
ცხოვრებაში, არა, სანამ ცოცხალი ხარ,
დრო უნდა ატარო, უნდა გაერთო, „სანამ
ცოცხალ ვარ, ვიქნები, ვახარებ ჩემსა
ქიასა“, ხომ გაგიგონია? ჰოდა ასეა...

ბერიკაცმა ცხვირსახოცი ამოიღო და
თვალები ამოიწმინდა.

— რა დაგემართა?

— არაფერი... ჩემს ცხოვრებას გადავ-
ხედე.

— გადახედე? მერე?!

— ახლა ვფიქრობ, რა უგუნურად გა-
მიტარებია დრო...

— როგორ?

— ეს ოჯახიო, ეს სამსახურიო, ეს შვი-
ლები, ეს შვილისშვილებიო... ხომ იცი,
რამდენი მოთხოვნილებაა ოჯახში... ჰოდა
ისე დავბერდი, დრო ვერ გავატარე ერ-
თი...

— ახლაც არაა გვიან...

— ეხ, ახლა რაღა დროსია... სადა მაქვს
ჯან-ლონე.

— ერთი შენც, დავიჯერო რომ... —
დაიხარა და რაღაცა უჩუჩრჩულა ბერი-
კაცს ყურში.

ბერიკაცი სიცილისაგან ჩაბყირდა, მერე
მამლის კუჭივით გალურჯდა, საშინელი
ხველა აუტყდა: — დეილუბე საცხა, მაი
სად შემიძლია!

— ჰოდა, დროზე უნდა მოუხმოს კა-
ცმა ჰკუთას, რად გინდა შრომას რომ
წერ, გამო ვარეთ, დაჯექი, თვალს მაინც

დააღვინე წყალი... მუშაობით არასოდეს მომიკლავს თავი, რამდენი ადგილი გამოვიცვალე არ მახსოვს... არასოდეს ხელფასის შემხედვარე არ ვყოფილვარ...

— მე ხელფასით ვცხოვრობდი!

— გეტყობა! ალბათ, მთელი სიცოცხლე ერთ ქალთან გაატარე...

— მართალია! ჩემს ახალგაზრდობაში არ იცვამდნენ მოკლე კაბებს, არც ასე ააშკარავებდნენ ყველაფერს... ახლა კი...

— ჰო, ქალია მაინც მთავარი, შენ კი შრომას წერ, რა ჯანდაბად გინდა მაიმუნი? ერთბაშად კრასავიცა არ იყოს... საქმე გიშოვია რაღა... მაიმუნზე წერას, ქალზე რომ დაწერო რამე, არ ჯობია? ქალია სიცოცხლე... ქალი რომ არ იყოს, ექნებოდა აზრი ჩვენს ცხოვრებას?

— არა! — უგუნებოდ თქვა ბერიკაცმა.

— ჰოდა, ასე, ქალს ძეგლი უნდა აუგოს კაცმა, ქალი უნდა დააფასო, უნდა გააღმერთო, ლამაზ ქალს ყველაფერი უნდა აპატიო... კაცი ჯენტლემენი უნდა იყოს, უნდა გაუგო ქალს... მე ყველა ქალის გაცნობა შემიძლია... მოგეხსენება, ქალი სუსტი არსებაა, ჰკუთვნის სუსტი აქვს და სხეულიც... რაც მეტ სისულელეს ეტყვი ქალს, მით უფრო გაგიგებს. ტკბილი სიტყვა! — აი, რაა მთავარი! მაშინვე ცვილივით დადნება, გულს გადაგიშლის... მე ამაში დიდი პრაქტიკა მაქვს, ვიცი ვის როგორ დაველაპარაკო. ახსენე ქალთან ოჯახი, სიძნელე, ქმრის აუტანელი ხასი-

ათი, მაშინვე მოლბება, ჩანთიდან ცხვირსახოცს ამოიღებს, თვალებზე მიიფარებს, მხრები აუცახცახდება და სატირლად მოემზადება, — ესაა კრიტიკული მომენტი, დრო არ უნდა დაკარგო, მაშინვე შეტევაზე უნდა გადახვიდე...

ბერიკაცს თვალები გაღმოეკარკლა და პირდაღებული უსმენდა...

— ასეა, — განაგრძობდა ახალგაზრდა, — კაცი ხერხი უნდა იყოს, გაჰქონდეს და გამოჰქონდეს... ბრიყვი ვერ გაიხარებს... სამოცი მანეთი მაქვს ხელფასი და „ვოლგა“ ვიყიდე. ახლა სახლს ვაშენებ დაჩაზე... ასეა, ჰკუთვნის უნდა გქონდეს. პროფესორი ვერ ყიდულობს „ვოლგას“. მე კი საწყობის გამგე ვარ! მერე არ იკითხავ რომელი საწყობის? — ყველის! ყველა სორტის ყველი ზეპირად ვიცი, ფერზე და სუნზე ვატყობ: თუშური, სვანური, მეგრული, გურული, დაღესტნური, ასტრახანული, ყვითელი, მოყვითალო, თეთრი, წითელი...

— წითელი ფერის ყველიც არსებობს?

— გაუკვირდა ბერიკაცს.

— აბა არა? ჰო-ჰო-ჰოო! შეხედე, რა ქალი მოდის, შეხედავ გაგეხარდება, რა აივანი, რა ზაბორი, ზვინია პირდაპირ... წავედი ახლა, უნდა გავეცნო, ხვალ მოდი... თავი დაანებე მაიმუნებს, რა ჯანდაბად გინდა, მოეშვი, იყვნენ ტყეში...

ბერიკაცმა სიძულვილით და ირონიულად გააყოლა თვალი.

ა. ხარაბაძე

31



8141/60



ფან 40 კვ.

**ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
И ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ**

„ЧОРОХИ“

**ОРГАН СОЮЗА СОВЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ
ГРУЗИИ И АДЖАРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ
ИНДЕКС 76118**